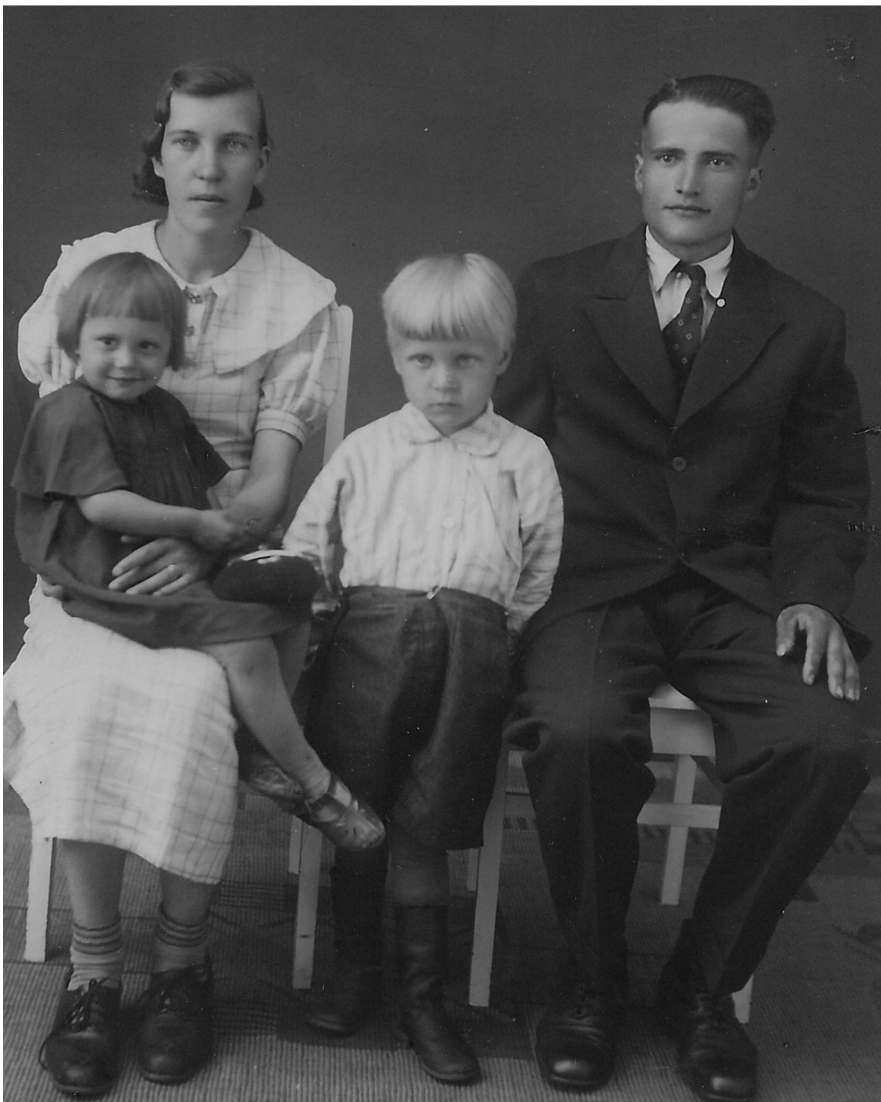

Vanhoja muistellen...kolmas osa, sivut 48-

Vuorelan kaksikerroksinen puupyttyverstas, joka tänään on monelle kovin vieras oman aikansa rakennus

Teräksen talon jälkeen oli korkea vaaleaksi maalattu kaksikerroksinen talo, Rauha Vuorelan talo, joka on sittemmin purettu. Tässä talossa toimi aikoinaan Vuorelan pyttytehdas, josta Vantaalla asuva Veini Vuorela tietää paljon kertoa. Vihtori Vuorela aloitti tässä rakennuksessa kala-astiaain valmistuksen. Hän, kuten monet muutkin, sahautti laudat Kalkuttaan sahalla ja jalosti ne siellä puolivalmisteiksi. Kotonaan pirtissä hän perheineen teki puuastioita kymmeniä vuosia kokonaan käsityönä. Vuotuinen tuotto oli noin 3.000 kappaletta erikokoisia pyttyjä.

Vuorelan talossa oli sittemmin vuokralaisia ja siellä piti myös Aili Mahlamäki kampaamoa, josta Hannu haki hänet sitten vaimokseen Peipun Mahlamäkeen.

Vuorelan perheväkeä. Kuvan omistaa Veini Vuorela

Vihtori Vuorela aloitti kala-astiain valmistuksen. Hän, kuten monet muutkin, sahautti laudat Kalkuttaan sahalla ja jalosti ne siellä puolivalmisteiksi. Kotonaan pirtissä hän perheineen teki astioita kymmeniä vuosia kokonaan käsityönä. Vuotuinen tuotto oli noin 3.000 kappaletta erikokoisia pyttyjä.

Vihtori Vuorela teki 45 000kpl puupytyä, toisessa Urho Salmen laskelmassa niitä oli 30 000 kpl 10 vuodessa ja niiden valmistamiseen käytettiin 1.500 miestyövuotta.

Vuorelan perhettä. Kuvan omistaa Veini Vuorela.

Vuorelaa seurasi Eero Peltosen talo, jonka sittemmin omistivat Fagerit.

Lindgvistin 3500 m2:n tilan rakennus on valmistunut 1800- luvun loppupuolella, se on peruskorjattu 1986, jolloin talo sai uuden katon ja ulkovuorauksen. Hirsirunkoinen talo sai uuden verannan. Tila kuului Oma ja Anja Fagerille os. Jokimäki. Tänään talon omistaa Marja Fager.

Sen takana oli Esko Frankin talo, jonka verstaassa hän rakensi veneitä. Venerakennus on tänäänkin paikallaan.

Laulu Faakerin Annasta on merikarvialaisille kovin tuttu ja usein esitetty laulu

Simo Säilänne on tehnyt lauluun nuotit Oulussa 24.5.1994. Sanat ovat sepittäneet Arvo Salo ja Antti Aalto.

Olet viimeinen kaljaasi Krookasta

sinä kuuluisa Faakerin Anna.

Ei täkkisi tänään, ei ruumasikaan, ei lautaa, ei plankkua kannan.

Kuvas yksin kauniina raameissaan, sitä koskaan ei raakiksi panna!

Sinä nuorena täydessä lastissa hyvin seilaat ja syvässä uiden

kun Tuulikin tyyriitä tuotteita olet tuvvattu täyteen, ja muiden on

pakko vain karsaasti katsella taas lähtöä parhaiden puiden.

Olet syntynyt käsissä taiturien, olet Suomen parhaasta puusta ja

lastaajat satojen laiturien yhä kantavat Karvian kuusta;

sitä nuuhkivat malliin saiturien...

sitä muistista saa, ei muusta

Saa halkojas Turku, ja Paraisten jaat jauhoja kustin täyden.

Sinun seilejäs purren ja karaisten, niin myötä kuin vastaan käyden vie

Tanskaan se tuuli, ja kertoa saan: ajat myös muualle Eurooppaan.

Mitä siitä jos seilit nyt paikatut on ja myrskyjen runnoma riki!

Olet kaljaasi kaikessa voittamaton.

Mer-karvian sielua liki

sinä kaunis Faakerin Anna!

Sua koskaan ei raakiksi panna!

Tosin kauneintakaan tämän kustin

ei säästä se, kippari mustin

Timo Kankainen on hieno Fagerin Annan tulkitsija.

Tässä Timo laulaa sen Merikarvia-seuran Kalaa ja kulttuuria juhlassa

Keisarinkärrintien varrella oli ennen paljon suutareita

Antti Aalto muisteli Merikarvian Joululehdessä vuonna 1993:

"Ennen tai jälkeen heinänteon on alettu tehdä jouluvalmisteluja, ja niin on myös tämä pakina ajastansa edellä tai myöhässä. Katsokaa tätä valokuvaa! ainakin te, jotka menette autoilla joulukirkkoon. Siinä on August Huhtisen Ford 1924, kuvattu Jumpin pihassa. Ja keitä autossa

onkaan kyydissä: kuljettaja Onni Hedman, Hiekkolan Laurin veli, vierellään Jokiska, jonka mökki on juuri purettu Kärrinkujan päästä. Lavalla istuvat kalastaja Eelis Välimäen vaimo ja Viljo Vuorisen vaimo. He olivat menossa Huhtisen heinäpellolle ”Pyytträskiin. Nyt on tulossa joulu, mutta 1920-luvun puolivälissä heinäkuussa tuo Hoppa ja sen kyytiläiset olivat kuin itämaan tietäjät: he ennakoivat uuden ajan tuloa. Hevosella olisi viety Högnäsbackan tai Vanhan- tai Uuden-Heikkilän heinäväki pellolle, mutta se ei sopinut edistykselliselle August Huhtiselle. Autobiili piti olla. Sillä ajettiin myös ”limunaati” kauppoihin, siksi sivulaudoissa oli teksti Merikarvian apteekki, Apotek i Sastmåla! Mainos oli jo silloin etulyönti! Erkkilä, Mäkivaara ja Louhi joutuivat lopettamaan limunaatinsa tuottamisen, kun tämä Hoppa jakoi lastiaan ympäri pitäjää. Ehkä joulupukki tuli jo tuolloin tällä Antiikki-Autobiilillä!” Kerrottu kuva löytyy Huhtisen kerronnan yhteydessä.

Antti Aalto muisteli Merikarvian Joululehdessä vuonna 1996 Karvialaiset pakinassaan: ”Kotikylän tiet ja kujat ovat muuttuneet lapsuuteni kolmekymmenluvulta niin paljon, että ei tahdo kaikkia enää muistaakaan. Lähdetään vaikka Kärrin kujan suusta kävelemään ja muistelemaan. Nimensä kuja on saanut siitä kun torppariaikana oli tullut erimielisyyttä Kantatalon ja Torpparin välille taksvärkeistä. Torppari Juho Kärri lähti kävellen kontti selässä Keisarilta hakemaan oikeutta, ehkä vain senaattiin Helsinkiin, ja sai sitä koska hän sai pitää torppansa. Jokisen tölli oli kujan suussa. Vastapäätä sitä rakennettiin Ojalan remonttiverstaasta. Kuja oli soukka, rohkee pari metriä ja siinä oli märkänä aikana syvät kuravettä täynnä olevat varhot. Pienen perunamaan takana oli Sjöblummin nahkuriversta ja muut rakennukset, sitten Tösselin eli Vuorelan Vihtorin kaksikerroksinen rakennus, joka tehtiin pyttyverstaaksi.

Punainen tölli on hieman eteenpäin. Siinä asui Peltosen Eero, joka harrasti kuorma-autoilua, nyt mökki on Faakerin kesäasunto. Taas punainen mökki, se on Franckin Jonnen. Hän oli maalari firaapeli kalastaja, hänen navettonsa päädyssä lähti ajojäljet Kärrin rihipihaan. Se oli kivinen keto, jossa kasvoi katavia ja siinä oli kehille tehty mökki, jonka rakentaja Jussi Kärri kaatui talvisodassa. toisella puolella kujaa oli Walenius, jossa asui Antti ja Fanni Raitokivi.

Wändeliini oli seuraava asumus, jossa kortteerasi Sepän Fratu eli Frans Halkela perheineen. Heidän ulkorakennuksensa sijaitsi toisella puolella kujaa ja sen päädyssä kasvoi komea humalisto, josta paikkakunnan kaljan tekijät hakivat yhtyä kaljaansa. Edelleen kiviaidat reunustivat kujaa, kivistä ketoa, toisella puolella pieni Kustaa Albaanus Louhen pelto.

Vasemmalla kädellä oli ja on Kärrin Torpan asuinrivi, se oli katkaistu ja siitä Jussi oli pirttinsä hirret ottanut, koska toinen pää oli myyty Seppä Malmille.

Malmin komea navetto soukisti kujan tosi kapeaksi, sillä vastapäätä oli Gröönroosin Uunon eli Rouhikon Raaffan sauna ja vähän yläpuolella vieläkin oleva mökki. Näiden rakennuksien välistä kuljettiin Isacksonille, jossa asui Santra poikansa Eeliksens kanssa. Pojasta tuli korkein sotilaskenkilö Merikarvialla, hän yleni yleisesikuntaeverstiksi, kuoli Amerikassa. Rannan Albertti asui myös Isackssonilla Almansa kanssa. Hän oli suutari ammatiltaan.

Mutta kuja jatkuu tehden kurvin vasemmalle. Pienen mäen nikaleen alla se kuroaa taas vasemmalle. Oikealla on suutari Rannan sauna ja hyvävetinen lähde, josta kulmakunnan ihmiset hakivat kaffee vetensä kuivana aikana.

Kiviaidat olivat molemmin puolin kujaa totta kai. Talvisin ne keräsivät välinsä lunta piripintaan ja joskus ylikin. Siitä kuljettiin kuka käyden, kuka suksilla, joku kelkkaa työntäen ja totta kai hevosilla ajoivat Impivaaran miehet Alakäälyn pelloille talven sonnat, suuleista heinät ja mettistä kotopuut. Tie tallautui kovaksi talven aikana, mutta kun kevätaurinko alkoi iltpäivisin sulattaa ja pehmentää lunta toiselta laidalta kujaa, joka kevättalvi siinä tehtiin kirouksen syntiä ruokottomat määrät, kun kuormat kaatuivat anturan painuttua toiselta laidalta.

Olin näitä tapahtumia seuraamassa useita kertoja, muistini mukaan useita sanoja opin, joita en ollut ennen kuullutkaan! Rinnan Vihtorin mökki oli ja on vieläkin kauniilla mäellä. Malmin Ilmi asuu siinä tyytyväisenä, seuraillen kujan ja kujaa kulkevien menoa.

Muutama sata metriä synkkää kuusikkoa, niin tulemme Punaisen suulin kujan päähän, suuli on kauempana poissa näkyvistä. Loiva kaarre ja kuja jatkuu myötäillen kallion sivua ja siinä onkin jo Keskiveräjän portti. Vielä vaan jonkun matkaa hyvin liki Michelssonin veräjää. Siitä lähtee nyt ajojälki Harmaalle suulille pellon yli kiviaitaa seuraten suulin päätyyn. Siinä kulkuväylä soukkenee kinttupoluksi, aidan yli on mentävä, mutta siinä oli portaat, joista oli hyvä ponnistaa.

Taaja metsä, sinne polku lähti luikertelemaan Karpalemaarin syrjää myötäillen. Välillä oli hypättävä korkeimmille mättäille, koska vettä oli usein polun notkopaikoissa.

Matka tuntui pienestä pojasta pitkältä, mutta kyllä se viimein loppui ja töksähdimme meren rantaan, hyvin liki Kärmeskalliota. Kapea salmi tai suntiksi sitä sanottiin, erotti pienen saaren mantereesta. Siinä oli Vareslinna, salaperäinen August Huhtisen huvila. Emme oikein tienneet mikä semmoinen huvila oikein on. Pieni tupa ja sauna rannalla, niin nyt sekin on kyllä selvinnyt, niin se maailma avartuu vuosikymmenten saatossa.

Viikilän lahti oli silloin vapaa ja sen rannoilla laidunnettiin karjaa, jota täytyi hiukan pelätäkin, sillä karjassa oli aina sonnikin...

Antti Aalto jatkaa: Paluumatkasta ei paljon kerrottavaa ole, sillä reissu oli väsyttänyt pienen kulkijan. Talvella kulku oli paljon helpompaa, kun pääsi Impivaaran anturoilla ja joskus ihan rekeenkin...

Näin muisteli Antti Aalto ja paljon muutakin Antti meille kertoi vanhoista ajoista

Lännennäsillä oli upea pihapiiri, hieno kuva. Tämä kaikki tuhoutui tulipalossa vuonna 1945

Palossa tuhoutui peräti 8 rakennusta mm. kaksi asuinrakennusta. Pihapiirin rakennuksista vain yksi säilyi tulelta.

Kunnanjohtaja Pentti Ala-Luopa omistaa tänään tämän tontin, jolle hän on rakentanut omakotitalonsa.

Vuorenmaan pyttytehdas

HALLAMAA, Ylikylä, Hurtolantie

Rakennusvuosi on 1800-luvun lopulla, peruskorjattu 1960

Terttu Hurtola

Hirsirunkoinen 2500m² tontti

Jenny Hurtolalta Tertulle 1970-luvulla

Tertun äidinisä oli Paul Vuorenmaa. Sitten talo siirtyi Jenny ja Väinö Hurtolalle.

Talo on alkuaan kala-astiatehdas ja asuintalo.

Anja Haapaniemen kukkakauppa, jota rakennusta ei enää ole. Kunta osti tilan ja purki rakennukset sekä siisti alueen kauniiksi.

Haapaniemen talossa toimi myös Ellen Liutalan parturiliike. Sitten hän siirsi sen Krookkaan.

Martinin kotileipomo tuoksui hyvältä ja sen tuotteet maistuivat makoisilta. Kävin ostamassa sieltä kotiini sen tuotteita aika usein nuoruudessani.

Anja Haapaniemen kukkakaupan takana oli leipomo, jossa tehtiin kotileivonnaisia, hyvin suosittuja ja maukkaita olivatkin. Niitä leipoi Maija Martin apunaan Kaisa Jokinen.

Haapaniemen talossa asui sitten Ollilan pappa, jonka kuoleman jälkeen siinä asui vuokralaisia ja kunta osti lopulta talon ja se purettiin ja tontti siistittiin.

Louhi-Sheltonin ja Kajavan välissä oli pienehkö asuinrakennus, joka on jo hävinnyt pois kyläkuvasta.

Kaisa Jokinen

Mutta palataan Vassantien ja Satamatien risteykseen, jossa Elon rakennusten jälkeen samalla puolella oli K.A. Louhen asuinrakennuksen lännenpuoleisessa päädyssä maitokauppa, jonka perusti Siikaisten Osuusmeijeri 1920-luvun alussa. Talon sisäpihalla oli Kustaa Louhen nahkuri-suutarin verstaas. Nykyisin talon omistaa Niilo ja Maija-Liisa Vesasen jälkeen, Panamassa asuneen Leila Shelton-Louhen lapset, jotka varsinkin kesäisin mielellään viihtyvät Merikarvialla. Talon sivusta on laitettu hienoksi puistoksi. Kustaa

Louhi oli aktiivinen yhteiskunnallinen osallistuja. Erityisesti hän toimi innokkaasti voimistelu- ja urheiluseura Innon riveissä. Hän oli seuran kunniajäsen. Nahkuri Kustaa Louhi teki myös kenkiä. Louhen talossa oli jonkin aikaa Rantalan kukkakauppa, ainakin vuonna 1945.

Louhi myi liikkeensä vuonna 1917 tai 1918 Frans Kankaalle. Kangas valmisti itse suurimman osan myymistään kengistä, mutta hänellä oli apunaan pari suutaria. 1900-luvun vaihteessa oli Ylikylässä toinenkin nahkuri, nimittäin Vesanen, jonka liike sijaitsi kunnanmäellä vähän Orkulan mäen alapuolella. Vesasen liikkeen osti sitten vuoden 1920 tienoilla N.V. Rantala, jolla oli sitten palveluksessaan kaksi nahkuria ja suutari. Tämä kenkäkauppa lopetettiin noin vuonna 1928.

Edesmenneen palopäällikkö Frans Peltosen talon päädyssä Louhen taloa vastapäätä oli aikoinaan nahkuri Eemil Teräksen kauppa, jonka liikkeen sisääntulo-oven paikka näkyy tänäänkin, kun tarkasti vihreäksi maalattua taloa katsoo. Teräksen liikkeen jälkeen oli kaksikerroksinen valkeaksi maalattu Vuorelan talo, jota ei enää ole, sillä se purettiin maantien tieltä kokonaan pois. Vuorelan talossa oli sittemmin vuokralaisia, ja siellä piti myös Aili Mahlamäki kampaamo, josta Hannu haki hänet sitten vaimokseen Peipun Mahlamäkeen. Vuorisen kaksikerroksisessa talossa oli pyttytehdas. Vuorisen talon jälkeen seurasi Eero Peltosen talo, jonka sittemmin omistivat Fagerit. Oma Fager oli laivuri ja hänellä oli merikarvialaisille ainakin laulusta tuttu kaljaasi Anna. Tästä kaljaasista kauniin äänen omaava Timo Kankainen on levyttänyt Annasta kertovan balladin. Oma Fager ilmeisesti joutuessaan sotasairaalaan pelastui varmalta kuolemalta Ilmarisella, jonka upotessa useampi merikarvialainen menetti henkensä.

Fagerin talon takana oli Esko Frankin talo, jonka verstaassa hän rakensi veneitä. Tänäänkin tuo veneverstaas on paikallaan.

Anja Haapaniemen kukkakaupan takana oli leipomo, jossa tehtiin kotileivonnaisia, hyvin suosittuja ja maukkaita olivatkin. Niitä leipoi Maija Martin apunaan Kaisa Jokinen.

Martinin talossa asui sittemmin Ollilan pappa, joka talo sittemmin hajotettiin.

Haapaniemen talossa oli Anja ja Heimo Haapaniemellä kukka- ja hautausliike. Talossa toimi myös Ellen Liutalan parturiliike. Nykyisin tontti on siistitty ja tontilla seisoo muistona kaunis lehtipuu.

Kajavan matkustajakoti ja ravintola

B. E. Erkkilä rakennutti Kajavan, jossa hän myös piti jonkun aikaa ompelimoa.

Kajavan matkustajakoti ja ravintola oli suosittu kokoontumispaikka, jossa mm. Merikarvian shakkikerho aloitti toimintansa ja kokoontui maanantaisin sinne pelaamaan. Siinä oli myös kellosepänliike. Myös Eevi ja Osmo Tähtinen asuivat jonkin aikaa Kajavassa, jossa Eevi Tähtisellä oli parturi-kampaamo liike ennen nykyistä Tähtisen parturikampaamo. Tämä tontti ei ole tällä hetkellä kylän kaunistus.

Kajavassa monipuolinen liikemies Bruno Erkkilä piti jonkin aikaa myös ompelimoa.

Bruno Emil Erkkilä

Liikemies Bruno Emil Erkkilä syntyi Ahlaisissa 28.1.1895 maanviljelijän poikana. Käytyään maamieskoulun Kokemäellä Erkkilä siirtyi Parkanoon, jossa hän perusti virvoitusjuomatehtaan.

Merikarviala Erkkilä tuli vuonna 1920 perustaen ensin tänne virvoitusjuomatehtaan ja vähän myöhemmin sekatarvakaupan. Mentyään naimisiin vuonna 1923 ahlaislaisen Helmi Granforssin kanssa Erkkilä ryhtyi vaimonsa kanssa valmistamaan hattuja. Satakunnan Hattutehdas valmisti lakkeja ja hattuja, joita kaupattiin ympäri maata. Tehtaasssa oli 10-15 työntekijää.

Erkkilä oli innokas suojeluskuntalainen kuuluen Merikarvian Suojeluskunnan esikuntaan. Merikarvian Aseveljien talkoomiehenä Erkkilä toimi ansiokkaasti.

Erkilän hattutehtaan ompelijoita

Hattutehtaan sisätiloissa oli toimintaa

Hattuerkkiläläiset vuonna 1942

Kuvassa ovat: Takarivissä ovat Aini Laakso, Fanni Halme, Annikki Johansson, Linnea Santamäki, Mirja Maja ja Lempi K. Keskirivillä ovat Suoma Metsäniemi, Aili Liimala, Lahja Isoviita, Kaisu Salminen ja Anni Saari. Edessä istumassa ovat: Anna Aalto, Kerttu Tuominen, Ester Lindell ja Salli Saari. Tämän upean kuvan olen saanut Eeva Aallolta.

Merikarvian shakkikerho perustettiin Kajavassa, samoin Merikarvian Ukkoseura, joka alkuaan perustettiin jo vuonna 1916 Kouhilla eli Kouhilassa, herätettiin uudelleen henkiin juuri Kajavassa

Paikallislehdet ovat aika ajoin kertoneet Ukkokerhon puuhailuista. Tämä yhdistys perustettiin jo vuonna 1916, joten se on tänään jo yli satavuotias ja elää ja voi aivan hyvin.

Mies, ääni ja käsi! Kippari Jaakko Hanhilahti jakamassa puheenvuoroja.

Merikarvialaisuuden linnake keisarinvallan ajoilta Merikarvian Ukkoseura

Kaiken takana oli nainen... Tiesittekö, että Merikarvialla toimii miesten yhdistys Ukkoseura, johon kutsumisen tärkeimpiä kelpoisuusvaatimuksia on avio- vaimo? Valintakriteeri on ollut ilmeisen onnistunut, koska näiden energisten vaimonvalloittajien klubi saavutti tänä vuonna 78 vuoden hatunnoston arvoisen iän, elää ja voi paremmin kuin koskaan.

Vaimot lienevät olleet niin tehokkaita, että turhautuneille ukoille pulpahti ajatus ikiomasta säännöllisestä tarinatuokiosta kohtalotoverien kesken: "Tuumasta toimeen siirryttiin ja Kouhilta huoneet vuokrattiin. Kutsua miehet sinne – naiset, tervehdys, hyvät maineet. Päätettiin perustaa Ukkoklubi. Kaikki sai tulla, mutta omin luvuin. Sillä säännöt on laadinnan alla, viisipäisellä komitealla."

Kouhilassa ilman paragrafeja

Kouhille kokoontuneet ukot olivat lainkuuliaisia ja pohtivat, "voivatko ukot ilman paragrafeja ja pykälää kokoontua näin Suurvalta sodan aikana". Elettiin nimittäin ensimmäisen maailmansodan aikaa, ja keisari Nikolai II toteutti maassamme laajaa venäläistämisohjelmia, jolloin rajoitettiin muun muassa mielipide- ja kokoontumisvapautta.

Perustava kokous nimismiehen luvalla

Kun Merikarvian ja Siikaisten nimismieheltä Magnus Selanderilta oli saatu lupa, Ukkoseuran perustava kokous pidettiin Kouhilassa 14. 3. 1916. Seuraavat "naineet miehet" olivat paikalla: kunnanlääkäri Palmén, joka toimi puheenjohtajana eli kapteenina, rovasti Wegelius, nahkuri Vesanen, kauppias Peltola, leipuri Virtanen, apteekkari Huhtinen, maanviljelijä Kouhi, kauppias Virtapuro, opettaja Pakkala, maanviljelijä Vuorela, maanmittari Poijärvi, urkuri Vaihinén, kauppias Toukola, maanviljelijä Viertola, sahan isännöitsijä Vanhatalo, konttoristi Gustafsson, sahanhoitaja Rantala ja opettaja Hakosalo, seuran sihteeri eli kirjuri.

Sääntöjen sorvaajat

Sääntöehdotusta laati

ten asiain harrastuksen kohottaminen paikkakunnalla. Valtiollinen keskustelu ja toiminta on täydellisesti seuran tarkoituksen ulkopuolella. Tarkoituksen koettaa seura toteuttaa etupäässä kokoamalla edistystä harrastavia ukkomiehiä, tarkoitetaan naineita miehiä, määrräaikoina yhteen kehittävään ja toverilliseen seurusteluun".

Kuvernööriltä anottiin perustamislupaa

Kun Kruununnimismies Selander vielä todisti perustajajäsenten olevan "valtiollisessa suhteessa luotettavia henkilöitä ja ettei heidän perustamallaan Ukkoseuralla mitään epäiltävää ole", seura valtuutti kunnanlääkäri Palménin anomaan sääntöjen vahvistusta "Turun ja Porin läänin herra Kuvernööriltä" 20. 3. 1916. Päätös tuli jo 13. 4. 1916 ja siinä todettiin "...koska Kuvernöörin virkavaltaan kuuluu vahvistaa sääntöjä ainoastaan seuroille ja yhdistyksille, jotka työskentelevät taloudellisia tai hyväntekeväisiä tarkoituksia varten eikä kysymyksessä olevaa Merikarvian Ukkoseuraa voida tällaisiin lukea, sen vuoksi Kuvernöörin virasto ei ole voinut tehtyyn anomukseen suostua, vaan on tämä siis jätetty huomioon ottamatta. Päätökseen tyytymättömät voivat hakea muutosta Hänen Keisarilliselta Majesteettiaan kirjallisilla alamaail-

Koskenkorvantie tai Truttelintie taikka Kränintie alkaa. Vanhalla tiellä on monta nimeä

Eevi ja Osmo Tähtisen talossa ennen heitä, oli Merikarvian Paperikauppa, jonka omisti Saara Säilänne. Saara tunnettiin myöhemmin sukunimestään Säiläpohja. Tähtisen ja Vuoren talojen välistä kulki

”Truttelon kuja”, joka johti lopulta Koskenkorvan Matin talon ohitse aivan nykyiselle Meritielle saakka. Sen ajan tärkeä kulkutie kräniläisille ja osin merikräniläisillekin. Sitä kautta kuljettiin syntymäkotiini Varpolaan ja tanssilavalle, jota kutsuttiin Kalpakan lavaksi vähän virheellisesti, koska se oli Truttelonkallion mäellä. Oikea Kalpakka näet sijaitsi lähempänä jokea eli heti Yhteiskoulua vastapäätä olevat isot kalliot olivat oikeata Kalpakkaa, joiden lävitse nykyinen Ahlainen-Pori tie kulkee.

Aili Nojomaa oli kutojamestari ja Aarne Nojomaa taitava puuseppä

Aili Murtomaa avioitui Aarne Nojomaan kanssa. Hilma Virrasta tuli Hilma Louhi. Jenny Hurtolasta tuli puupyyntymestarin vaimo

Karhut asuivat Murtomaan talossa, sittemmin Nojomaan talossa, nykyisen Saalemin paikalla. Aarne Nojomaalla oli puusepänverstas nykyisen upeannäköisen Salemin pyhäkön paikalla. Aarnen vaimo Aili kutoi ryijyjä ja mattoja myyntiin. Kuulopuheen mukaan juuri hän kutoi USAn presidentti Hooverille Merikarvialta lähetyn ryijyn, jonka kirkkoherra Rantamaa hänelle lupasi.

Veli Vuoren iso perheväki asui melko pienessä omakotitalossa aivan Huhtista vastapäätä tien varressa. Perheessä oli 10 lasta, kuusi poikaa ja neljä tyttöä. Veli itse korjasi tontilla autoja. Velin vanhemmat pitivät ennen kauppaa talossaan.

Isäni Veikko Hakosalo hankki tämän nojatuolin puuseppä Aarre Nojomaan puutyöliikkeestä. Kuvassa Veikko tuo Varpolaan upean keinutuolin, joka on edelleen suvun hallussa.

Nojomaan keinutuoli on tänäänkin suvun hallussa.

Aarne Nojomaalla oli puusepänverstas nykyisen Salemin paikalla, jota kutsuttiin ennen Murroksi. Hänen vaimonsa Aili kutoi ryijyjä ja mattoja myyntiin. Myöhemmin siinä talossa asuivat Karhut, joilla oli jonkinlainen metalliverstas tontilla. Lisäksi he pitivät Kino Karhua Työväentalossa.

Aarne Nojomaa oli taitava käsityömestari ja Aini Nojomaa ryijynkutojamestari. 1960-luvulla oli tapana kutoa paljon kauniita ryijyjä. Satakunnan museossa on Aini Nojomaan kutoma Tulenliekki, isokokonainen penkkiryijy. Aini Nojomaa todennäköisesti kutoi USA:n presidentti Hooverille Merikarvian ryijyn.

Nojomaan takana oli Viikilän talo, nykyisin Veli-Erkki ja Ulla Miettusen koti, jossa mm. Heikki Viikilän perhe asui jonkin aikaa. Muistan kun siinä talossa asui merkillinen mies Antti Viiala. Antti asui monessa muussakin paikassa. Hän asui jonkin aikaa Nojomaan talossa ja Onni Majan talossa. Hän oli kulkukauppias. Osti ja myi mm. Kristiinan markkinoilta ostamiaan tuotteita. Huhtisen Paavon renkinä Antti oli pitkään. Paavo arveli Antin olevan jo kansaneläkeiässä ja ryhtyi sitä Antilta peräämään. Kun asia ei alkanut selvitä, Paavo laittoi kyselyn kansaneläkelaitokselle. Sai vastauksen, ettei Suomessa edes ole elossa sen nimistä miestä. Vähitellen selvisi, että Antti oli kotoisin Viialan pitäjästä ja että hän oli karannut vaimoltaan tämän Anttia moittiessa. Antti oli jättänyt oikean nimen pois käytöstä kutsuen itseään vain Viialan Antiksi. Antti sai eläkkeen ja tutustui aikuiseen poikaansa.

Tuomiston talon omisti ennen Palomäen perheväki vai oliko sen Palosen talo.

Nykyisen urheilutalo Rysän paikalla oli isohkot peltoalueet, joita omistivat Viikilä, Vaihininen, Varjovuo ja Huhtinen. Nykyisen urheilutalon paikalla oli suurehko Viikilän suulirakennus.

Stenforsin talo. Työväentalo etuoikealla. Louhen talo. Laitosto Oy. Vasemmalla on kaksikerroksinen Vihtori Vuorelan pyttyverstas. Teräksen nahkurinverstas. Meri Kino on oikealla. Vassan tie soratienä.

Luotsinvanhin Frans Stenfors asui heti Louhen talon jälkeen olevassa talossaan. Tätä taloa ei enää ole.

Kränintie alkoi Vuoren ja Huhtisen kohdalta

Tällä tiellä on ollut monta nimeä vuosien saatossa: Truttelintie kulki Veli Vuoren ja Saara Säilännen, myöhemmin Säiläpohja, tänään Osmo ja Eevi Tähtisen talon välitse kohden Kräniä. Kauempana tie ohitti Matti Koskenkorvan talon, josta johtui, että tietä kutsuttiin myös Koskenkorvan tieksi, oikeammin koko tietä kutsuttiin Kränintieksi, joksi myös Varputie tulisi poistaa ja muuttaa. Kränintie kulki Tähtisen ja Majan talojen ohitse kohden Truttelonkalliota, jonka juurella oli Onni Majan asuinrakennus, sijaiten minun nykyisen autotallirakennuksen paikalla. Entistä Majan taloa, nykyisin sen paikalla on Pasi Kosken omakotitalo, kutsuttiin leikkisesti Päämajaksi. Majassa oli paljon poikia, lähes kaikki merimiehiä isänsä tavoin. Nykyisin Kräniin kuljetaan aluksi Merimiehentietä pitkin, sitten jo ollaan jälleen Kränintiellä eli Truttelintiellä taikka Koskenkorvantiellä. Merimiehentie on saanut nimensä tien varrella olleesta merimies Majan talosta ns. Päämajasta, jota enää ei ole. Sen paikalla on nyt Pasi Kosken omakotitalo. Se vieressä on vielä Mirja Majan omakotitalo, jonka nyt omistaa Aalto.

Laitos Oy

LAITOS OY, nykyisen Puusepäntien varrella

Paavo Huhtinen, B.E. Erkkilä ja Antti Nojomaa perustivat Laitos Oy:n, joka teki ikkunoita ja ovia jopa Pohjois-Suomeakin varten. Siellä tehtiin mm. Rovaniemen jälleenrakentamiseen huonekaluja, lähinnä keittiökalusteita. Tehtaan käyttövoimana oli jo sähkö. Tuotteet menivät suurelta osin Merikarvian ulkopuolelle: Mm. Laitosto Oy valmisti Inarin terveystaloon ovet ja ikkunat. Paikkakunnalle siellä valmistettiin kauppias Ensio Vären kaupan uuden myymälän kalusto kokonaan ja Alakylän Tyko Venhon kauppaan kalusteet. Sivutyönä siellä myös syntyi kaunis norjalasimallinen kutteri, ilmeisesti Heikki Huhtisen ja Lars Ingströmin toimesta. Onkohan siitä kuvaa olemassa?

Tilat valmistuivat vuoden 1945 loppupuolella ja varsinainen toiminta alkoi keväällä 1946. Liikkeen toiminta päättyi 1950-luvulla.

Porin Puunjalostus Oy jatkoi liiketoimintaa eli puusepänteollisuutta, mutta nyt tehtiin keittiökalusteita. Toiminta jatkui 1960-luvun loppuun saakka. Työssä tällöin oli mm. Erkki Kotikumpu ja Matti Liutala. Tilat olivat sen jälkeen pitkään ilman toimintaa 10 vuotta.

Merikarvia lehti kertoo vuonna 1950, että Laitos Oy on myyty tehtaineen ja koneistoineen. Koneet myytiin 540.000 mk ja kaksikerroksinen tehdasrakennus 550.000 mk metsänhoitaja Lars Ingströmille.

Jorma ja Maija Fagerroos ostivat tontin kiinteistöineen vuonna 1971 Puusepänteollisuus Jorma Fagerroosille. Nyt tehtiin ja myytiin ovia, ikkunoita, keittiökalusteita ja puutavaraa. Vuonna 1974 tiloja laajennettiin: valmistui höyläämörakennus ja laajennusosa verstaaseen. Tehtiin Puusiilo ja puutavarakatos.

Jofage alkoi 1985, kun puusepäntuotteista luovuttiin. Jofage toimii edelleen, mutta sen toimiala on muuttunut erilaisten puutyöstökoneiden peruskorjaamiseen. Liikkeellä on tilat myös Pomarkun kunnassa. Jorma Fagerroos tunnetaan oman alansa taitavana kehittäjänä.

Erkki Kotikumpu kertoi Laitoston tiloissa toimineen Porin Puunjalostuslaitos Oy vuosina 1952-1962. Sama tieto välittyy Tuulikki Haanpään tutkimuksesta vuodelta 1974. Erkki Kotikumpu oli siellä työssä vuodesta 1956 vuoteen 1962 ja hän muistelee siellä olleen työssä kymmenkunta henkilöä. Matti Liutala oli hiojana ja Olavi Karhu koneistajana. Tehtaan omistivat porilaiset yrittäjät Eeli Lehtinen, Kosti Laine ja eräs Lindroos niminen henkilö. Tehtaan tuotanto meni kokonaisuudessaan Helsinkiin Paavo Nurmen urakoimiin uudistaloihin: tuhansia tiski-, kuivaus- ja komerokaappeja lähti rekka-autoilla pääkaupunkiseudulle Merikarvialta. Paavo Nurmenhan me kaikki muistamme suurista urheilusaavutuksista.

Laitosto Oy toimi osin samaan aikaan vuosina 1945-1967, mikä tieto selviää Haanpään tutkimuksesta. Se erikoistui ikkunapuitteita ja ovia valmistavaksi tehtäksi.

Vuorisalon mäki

Ennen kuin tulen Vuorisalon mäelle, niin tahdon kertoa apteekkari Aksel Emil Lindemanista vielä jonkun sana. Hänhen asui Kissa lidan talon ohitse kulkevan tien päässä luotsi Artturi Peltoselta ostamassaan talossa. Lindeman oli taitava harrastajataidemaalari, joka maalasi maisemia ja henkilökuvia. Hänen poikansa eläkkeellä oleva koneteknikko Arne Lindeman kertoi isän vieneen perheensä Kristiinankaupunkiin moottoriveneellä, jossa isä sitten maalasi kaupunkikohteita. Mieluusti Lindeman vietti vapaa-aikaansa huvilallaan Laaveessa. Apteekkari Lindeman lahjoitti paikkakunnan meripartiolaisille purjeveneensä, jota säilytettiin Laaveen laiturissa. Merikarvialle sopimaton purjevene tuotiin sukulaiselta Helsingistä junalla ja se purjehdittiin Porista Laaveeseen. Partiolaiset korjasivat venettä. He rakensivat veneeseen betonista valamalla pohjapainon aiemmin siinä olleiden rautatiekiskojen paikalle. Lindeman tuli Reposaaressa apteekista tänne Merikarvialle. Hänen vaimonsa Kyllikki toimi apteekissa farmaseuttina.

Lindemanin purjeveneeseen mastoa ei saanut kumoon. Niinpä partiolaisten venekunta purjehti merivartioasemalle ilmassa kulkevat johdot poikki. Vene kävi karillakin, joten melko pian palattiin

maapartiolaisiksi. Purjeveneellä matkaa tekivät ainakin Mikko Ahti, Kari Kankaanpää, Pekka Vihervuori, Mikko Heilä ja Matti Viikilä sekä Hannes Viertola ja Aarne Lindeman.

Vuorisalon polkupyöräkorjaamo

Eelis ja Viljo Vuorisalon polkupyöräliike sijaitsi vieläkin pystyssä olevassa rakennuksessa vasemmalla puolella sataman tietä kuljettaessa vieressä kohoavan mäkitöppäreen alapuolella. Maisemallisesti kauniin mäen päällä sijaitsee edelleen Eelis ja Viljo Vuorisalon entinen kotitalo, joka on nytkin suvun hallussa. Sen sijaan kalastaja Oskari Vuorisalon yksikerroksinen hirsitalo, joka sijaitsi mäen alla tien oikealla puolella, on hajotettu jo aikoja sitten. Muistan talon vielä hyvin. Monet kerrat Vuorisalon veljekset korjasivat ja huolsivat minun ja monen muun polkupyörän, sillä paikkakunnan sora- ja hiekkatiet kuluttivat pyörää nykyisiä asfaltteja runsaasti enemmän. Elämäni ensimmäistä koulutietä kuljin käyden Vuorisalonmäen kautta ja Aleks ja Hanna Arviolan talon ohitse kohden Kränintietä, kiertelevää polkua pitkin. Tämä sama polku oli satamasta yhteiskouluun kulkevien yhteiskoululaisten koulutie. Luotsinmäestä ja se nykyisestä asutuskeskuksesta 1940- luvun lopulla ei silloin ollut aavistustakaan saati tietoa. Tätä polkua on enää vaikea maastosta havainnoida saati löytää. Arviolan väki ei koskaan moittinut meitä koululaisia kulusta pihapiiriin lävitse. Muistan kerran auttaneeni Hannaa kantamalla juuri pakarissa leivotut leivät nelikontopalla tupaan. Palkkioksi sain vastaleivotun reikäleivän, joka maistui kotona tosi hyvältä, koska se maistuu suussani vieläkin yli kuudenkymmenen vuoden jälkeen. Arviolan talon omistaa nykyisin Marianne Heikkilä.

Luokkatoverini Kalevi Liutalan koti oli samalla mäellä. Talo paloi muutama vuosikymmen sitten uuden omistajan aikana. Arvo Liutala oli merimies. Sylvi piti huolta talosta Kalevin kanssa, paljolti kahdestaan. Talossa oli paljon meriltä tuotuja hienoja esineitä. Kalevi Liutala oli oman aikansa parhaita urheilijanuorukaisia, superlahjakas monen urheilulajin urheilija. Jos hän olisi päässyt nykyaikaiseen valmennukseen, niin hänestä olisi tullut huippuluokan menestysjä. Pitkä ja hoikka nuorukainen nähtiin voittoisana urheilukentällä hyppäämässä pituutta ja kolmiloikkaa, juoksemassa pikamatkoja tai työntämässä kuula tai mitä tahansa, aina menestyen. Kun sataman pojat olivat perustamassa MePaa, siitä syntyi sataman poikien mahtiurheilua ja jalkapallojoukkueen yksi valovoimaisimmista oli juuri maalintekijä Kalevi. Kalevi Liutala kuoli muutama vuosi sitten aivan liian varhain.

J.A. Salmi oli merkittävä liikemies

Tehtailija J. A. Salmi osti Pappilan maista Mangsvassa-nimisen tilan noin 0,5km päästä meren rannasta eli Krookasta. Nykyisin Anna Eskolan omistamaa komeaa taloa vastapäätä olevalle tilalleen Johan (Juho) Arvid Salmi rakensi ensin vuonna 1902 Kala-astia- eli pyttytehtaan ja sitten sahan vuonna 1918. Puinen saha paloi kuitenkin jo 16.3.1919. Edellisenä päivänä oli kruunattu kala-astioita. Uunin kranssille jätetyt kruunausraudat olivat sytyttäneet pölyn ja aamuyöllä tuli pääsi valloilleen. Perhe pelastautui alusvaatteillaan läheiseen saunaan. Brandin Rikalainen tarjosi perheelle asunnon, kunnes J.A. osti Kustaa Lindeniltä asuinrakennuksen ja Kotipelto-nimisen tilan.

Saha rakennettiin uudelleen, mutta sekin paloi 16.5.1938. Väliaikaistiloissa nykyisen Matti Lännenmäen autoverstaan alueella olevassa Elon karjatilán kaksikerroksisessa rakennuksessa Salmi teki astioita, mm. 5.000 kappaleen sillitynnyrtilauksen astiat. Tämän jälkeen J.A. siirsi sahaustoiminnan kokonaan meren rantaan Krakanokkaan, jonne uusi saha tehtiin tiilestä ja betonista. Tämä saha oli lähes valmis ennen talvisotaa syksyllä 1939. Sahan tunnusmerkiksi tuli 36 metrinen savupiippu. Sahalla sahattiin ulosvientiä varten sahatavaraa ja ennen muuta täysin koneellisesti tehtiin kala-astioita suunnattomat määrät.

Salmen sahan komea piippu toimi merenkulkijoiden tunnuksena heidän lähestyessään Krookan satamaan. Salmen sahan piipun kaataminen oli oman aikansa näyttävä tapahtuma, josta on kuvia säilyneinä, mutta missä?

Johan Arvid Salmi e Söderlund syntyi 14.9.1878 vaatimattomiin oloihin ja hän kuoli 81-vuotiaana pitkään sairastettuaan 20.3.1960. Sisukas ja menestynyt yrittäjä aloitti liikemiesuransa Merikarvia-Tuorila maantien varrella Viinojalla käsityönä valmistamallaan puukala-astioilla, joita hän valmisti Viinojan saunassa. Tätä ennen J.A. oli käynyt oppimassa kala-astioiden valmistuksen Turun puolessa Lempisaaressa. Mukaansa hän sai Vuorenmaan pyttytehtaalta Juho Skutholman. He valmistivat yhdessä Viinojalla ensimmäiset nelikot eli 30litran vetoiset kala-astiat myyntiin vuonna 1898. Impivaaran Herra eli J.W. Norrgård lahjoitti entiselle työntekijälleen uutta yritystä kannustaakseen 2 toltia eli 24 kappaletta kimpilautaa.

Taitavana liikemiehenä J.A, jota myös ”Salmen Äijäksi” kutsuttiin, näki puupytyllä olevan mahtavat markkinat, varsinkin silakan säilöntäastioina. Niinpä hän laajensi ja koneellisesti tehdastaan, josta parhaimpina vuosina meni maailmalle yli miljoona erikokoista puupyttyä.

1930-luvulla J.A. Salmi sai ammattitaitoisen apulaisen pojastaan Urhosta. Tämä ”höylänlastuissa” kasvanut poika oli täydentänyt käytännössä oppimaansa Porin teollisuus- ja Viipurin sahateollisuuskouluissa sekä työskennellyt myös Rosenlewin ja A.B. Tornator Oy:n eri tehtailloilla. 1930-luvulla kaupunkien toripöydille ja kauppahalleille sekä silakkamarkkinoille ilmestyi myös litran vetoisia maustekala- eli prislinkiastioita. Nekin olivat lähtöisin J.A. Salmelta. Toivo Lehtinen oli suunnitellut niiden valmistuksessa tarvittavan erikoishöylän. Onkohan vielä tallella?

Vuonna 1938 Mangsvassalla täydellisellä kapasiteetillaan toimiva teollisuuslaitos paloi toisen kerran, kuten yllä jo totesin. Järkyttynyt tehtailija oli joutunut sydänkohtauksen saaneena sairaalaan. Hänen toivuttuaan alettiin etsiä uutta sahauspaikkaa. Sellainen löytyi Krakanokasta, missä oli vielä J.W. Norrgårdin omistaman lastaustarhan laituriaarkkuja. Uusi saha päätettiin rakentaa niiden viereen. Alue ostettiin ja Juho Salmen vanhin poika Urho Salmi sai soveltaa sahateollisuuskoulussa saamiaan oppeja ja suunnitella sekä piirtää uuden saharakennuksen. Kahdesta tulipalosta oli viisastuttu ja nyt saha tehtiin tiilestä ja betonista. Paloturvallisuuden tehostamiseksi sahan ja astiatehtaan väliin rakennettiin palomuurin ja ovet pellitettiin. Tehtaaseen muurattiin myös 36-metrinen savupiippu, jonka sisähalkaisija oli 60cm.

Rakentaminen oli aloitettu keväällä 1939 ja talvisodan syttyessä saha oli lähes valmis. Rakennustöitä johtanut Toivo Lehtinen joutui sotaan ja viimeistelytyöt hoiti merikarvialainen konepajan omistaja Juho Koskinen.

J.A. Salmi muodosti yrityksestään perheosakeyhtiön J.A. Salmi Oy:n vuonna 1940, johon osakkaiksi tulivat Urho ja Lauri sekä Mikko Salmen perheet, vävy Vilho ja tytär, Vilhon vaimo Hanna sekä heidän

poikansa Jukka Kolsio sekä vävy Terho Kankaisen perhe ja vielä suvun ulkopuolelta Toivo Lehtinen. Aikaisemmin jo kauppiastoimistaan mainitsemastani Vilho Kolsiosta (Forsgren) tuli yhtiön konttoripäällikkö vuosiksi 1939-1955. Sahan vastaavina työnjohtajina toimivat Urho Salmi ja Toivo Lehtinen, jolla sitten myöhemmin oli puutyöverstaas Merikarviajoen varressa Ylikylän ja Alakylän rajalla, jossa verstaarakennus edelleen on.

J.A. Salmi oli oman aikansa suuryrittäjä, jonka aikaansaannokset ovat jostain kummasta syystä jääneet nykymerikarvialaisille jotenkin unohduksiin. Hän työllisti tehtaassaan ja vielä välillisesti sen ulkopuolella paljon väkeä. Parhaimmillaan J. A. omisti Merikarvialla 400ha viljelys- ja metsämaata ja useita kiinteistöjä. Koko sodan ajan ja vielä kymmenkunta vuotta myöhemminkin yhtiö menestyi hyvin. Vuonna 1957 markkinoille tulleet peltiastiat alkoivat kilpailla kalliimpien puuastioiden kanssa. Tällöin monet pienyrittäjät joutuivat lopettamaan. J.A. Salmi Oy jatkoi 1960- luvun alkuun asti, jolloin muovi lopullisesti valtasi kala-astiamarkkinat ja tämä niin paljon työtä ja toimeentuloa antanut teollisuusala hävisi lähes kokonaan paikkakunnalta.

Sittemmin tehtailija Salmen kuoltua perikunta myi sahan huutokaupalla marraskuussa 1961 Merikarvian kunnalle, joka puolestaan myi sen välittömästi Urho ja Pekka Salmelle. Sittemmin saha siirtyi Vihtori Jokimäen omistukseen ja edelleen Kosti ja Risto Kouhin omistukseen. Tuolloin Salmen saha purettiin kokonaan ja sen tilalle rakennettiin uusi ajanmukainen niin monelle tämänkin päivän merikarvialaiselle toimeentulon antanut Kouhin saha.

Aivan jotain tavatonta on tänään ajatella, että Mangsvassan sahaustuotteita kuljetettiin sahalta Krookan rantaan nykyisen Kontion laituriin saakka rautateitse. Rautatie johti Mangsvassan sahan lautakarkoilta ensin nykyisen satamatien ylitse ohittaen Vuorisalon asuinrakennuksen Lauri ja Urho Salmen tilojen kautta jostain Erosen tilan läheltä suolaamonhoitaja Toivo Kuusisen tontin ohitse rantaan. Tätä rata kutsuttiin Aalinhaaraksi, jonka nimen sille antoi Oskari Vuorisalo Aali vaimonsa kunniaksi. Tämän lisäksi sahan alueella lautakarkoille kulki useita ns. rullavaunuratoja. Sataman kansakoulun suuntaan tehtiin mm. kaksi vaunurataa. Salmen sahan kauniit ja korkeat lautakarkot olivat uljaan näköisiä. Niistä vastasivat kräniläinen Frans Kivikanta ja Arvo Heino.

Tehtailija J.A. Salmi rakensi asunnokseen ja tehtaan konttoritiloiksi upean talon. Myöhemmin taloon asettui hänen poikansa Lauri vaimonsa Ilonan kanssa asumaan.

Arvid siirtyi vaimonsa Ellidan kanssa asumaan Salmelan sillan viereen ostamalleen Salmelan tilalle, nykyisin Marko Närväsen omistama tila. Siellä hänellä oli mm. paljon hevosia, joita Alman Franssi hoiti. Krookassa Salosen Franssina oikeammin tunnettu ”persoonaa” joutui isännälle joskus, kun Arvid vähän nuukaili appeen antamisessa, sanomaan ” Ei hevonen mikään purjevene ole, se tarvitsee runsaasti apetta”. Minun nuoruudessani monet puhuivat Alman Franssista mehukkaita juttuja, mutta olen ne jo unohtanut.

Lue myös Kerttu Pollarin kirjoitus ”Pytty poikineen” Merikarvialehdestä, nro 49/4.12.1997, kala-astioiden aikaa 1890-1962.

Veli ja Aili Vuorella oli 10 lasta

Huhtista vastapäätä satamatien vieressä asuivat Veli ja Aili Vuori, joilla oli 10 lasta. Talo oli pitkään Vuoren suvun hallussa, jota viimeksi emännöi tytär Asta. Tänään talo ei enää ole suvun omistuksessa. Veli oli autonomientaja. Vuoren lapsista muistan erityisesti Jukka Vuoren. Hän oli sataman kansakoulua

käydessään taitava, usein palkittu trumpetisti. Hän toimi Porissa automyyjänä ja kuoli aivan liian nuorena. Vuoren talon takana on Osmo ja Eevi Tähtisen omakotitalo, jossa Eevillä oli parturikampaamo. Minun nuoruudessani siinä asuivat Saara ja Hugo Säiläpohja. Saaran ensimmäinen aviopuoliso Jussi Säilänne kaatui sodassa. Saaralla oli Merikarvian Paperi- ja kirjakauppa Haapaniemen talossa. Saara oli taitava Martta ja marttayhdistyksen sihteeri sekä innokas naisvoimistelija. Säiläpohjat muuttivat Ouluun ja myivät talonsa Hento Salalle. Talossa asuivat vuokralaisina Eino Tammirannan perheväki. Salalta Tähtiset sitten ostivat tämän talon ja muuttivat sinne Kajavasta. Osmo Tähtisen koti sijaitsi muutaman sadan metrin päässä Kränintien varressa. Maalari Urho Tähtisellä oli useita lapsia, kaikki hyvin aktiivisia urheilijoita, jotka edustivat Merikarvian Mars-urheiluseuraa. Martti, Pentti, Pauli ja Osmo sekä tytär Helmi olivat kaikki mukana aktiivisesti seuran hallinnossakin. Lisäksi Helmin aviopuoliso Lasse Tuominen oli oman aikansa parhaita Merikarvian yleisurheilijoita ja voimistelijoita. Tähtisen veljeksillä oli läheiselle pihapellolle pystytetty rekki, jossa he tekivät näyttäviä jättiläisiä. Alastulopaikan alla oli komea heinäläjä turvaamassa moitteettoman alastulon.

Apteekkari Huhtisen talo oli kirkonkylän näyttävimpiä taloja, jossa mm. on peräti 19 asuinhuonetta.

Talon tienpuoleisessa päädyssä sijaitsi apteekki. Huhtinen osti apteekin apteekkari Dahlilta noin 1910. Huhtinen omisti myös Markun tilan. Apteekin väen lisäksi Huhtisella oli paljon työväkeä puutahan hoidossa ja sekä metsien ja peltojen hoidossa. Laura Huhtinen oli innostunut puutarhanhoidosta. Apteekkarilla ja hänen ensimmäisellä vaimollaan Iida Ytillä oli kolme lasta. Martasta tuli isänsä tavoin apteekkari. Eero Huhtinen kaatui kansalaissodassa Mouhijärvellä vuonna 1918. Eero oli vain 17-vuotias. August solmi toisen avioliiton vuonna 1906 Laura Holmströmin kanssa. Heille syntyi 10 lasta, joista vielä elää nuorin Antti Huhtinen Porissa. Apteekkari Huhtinen, joka oli syntynyt 30.12.1872, osallistui aktiivisesti pitäjän rientoihin. Hän oli perustamassa 19.9.1911 Merikarvian ensimmäistä kunnanvaltuustoa nuorsuomalaisen puolueen jäsenenä. Hän toimi silloisen kuntakokouksen varaesimiehenäkin vuosina 1917-1918. Merikarvian yhteiskoulu perustettiin vuonna 1920 apteekkari Huhtisen talossa ja hänen johdolla. August harrasti vähäisellä vapaa-ajallaan trumpetinsoittoa. Apteekkari Huhtinen kuoli 15.2.1938. Apteekkarin pojista jäivät Merikarvialle maanviljelijöiksi Yrjö ja Paavo Huhtinen. Paavo jatkoi päätalonsäntänä tilan pitoa ja isänsä poliittista toimintaa. Paavo oli kunnanvaltuustossa kokoomuksen edustajana vuosina 1954-80 eli kaikkiaan 26 vuotta. Tänäpä Huhtisen talonsäntänä on agronomi Harri Huhtinen.

August Huhtisen asuin- ja liiketalossa Huhtisen jälkeen toimi apteekkarina Eemil Lindeman. Nykyinen apteekkari Jouko Mörö oli kunnan 10. apteekkari. Ensimmäinen apteekki perustettiin Merikarvialle vuonna 1871. Se oli samalla kunnan ensimmäinen erikoisliike. Huhtisen liikepaikalla ollut vähäinen apteekkirakennus siirrettiin sitten Ollinmäkeen opettaja Ines Tommilan omistamalle tilalle.

Mistä merimiehentie on saanut nimensä?

Merimiehentie lienee saanut nimensä ”Päämajasta” eli merimies Majan talosta, nykyisin Pasi Koskella on tontilla uusi omakotitalo. Päämajan omistajalla oli monta merimiespoikaa, jotka seilasivat isänsä tavoin maailman meriä.

Viljo ja Hilja Santola e. Grönberg

Vihtori ja Hilja Santolan, vuoteen 1935 saakka Grönberg, talon vieressä satamaan päin mentäessä oli Snellmanin sepänpaja, jossa tehtiin monenlaisia takomotuotteita. Radiosähköttäjä Smertsi Majan koti, nykyinen Sinervä, oli pajaa vastapäätä ja sepän purettu koti lähellä nykyistä Esa Peltomäen taloa. Vihtori Santola oli maanviljelijä ja teurastaja, joka nykyisinkin pystyssä olevassa vajassa teurasti kaikenlaisia eläimiä. Sieltä saatiin komeita lehmän sarvia monenlaisiin poikasakkien leikkeihin.

Santolan vajassa teurastaja Väinö Saine myös teurasti torimyyntiään varten ostamia eläimiä. Hänellä oli torilla oma myyntikoju vielä 1950-luvulla tuoreen lihan myyntiään varten. Mielestäni torille pitäisi rakentaa vuorattavia kauniita myyntikojuja.

Snellman puolestaan oli taitava seppä, jonka pajassa hevosen omistajat odottelivat kenkiä hevosilleen ja maanviljelijät viikatteita ja sirpejä. Sepän pajasta on jäljellä joitakin jälkiä. Olisipa sekin tänään upea matkailukohde, jos se olisi hoksattu entisöidä vuosikymmeniä sitten. Seppä Jalo Veikko Snellmanin veljen kaupan tapaamme myöhemmin Krookan ydinkeskuksessa.

Kuuluisa kissapaikka oli Aini Janssonin talo, jossa Aini piti kuttuja ja erikoisen paljon siellä oli Ainilla kissoja. Herttaisen tuntuinen Aini oli tuttu näky kirkonkylällä, jossa hän viimeisinä vuosinaan kulki vähän kumaraena iäkkäänä vanhuksena ja usein huilasi kirkon portailla tai kunnanvirasto II:n portailla. Aini syntyi vuonna 1896 ja hän kuoli vuonna 1985. Ainin kodin rakennukset on purettu kokonaan pois. Tilan omistaa tänään Tapani Äijälä.

Merkittäviä merikarvalaisia apteekkareja

Merikarvia sai oman apteekin vuonna 1871, kun apteekkari Elias Liljebäck oiti parin vuoden ajan Merikarvialla apteekkia. Vanhin apteekkirakennus sijaitsi lähellä Huhtisen taloa olevassa kiinteistössä, joka myöhemmin siirrettiin pois keskustasta. Apteekkarit alkuvuosina vaihtuivat tiuhaan, sillä apteekin pito oli hankalaa. Vuonna 1873 Merikarvialle tullut apteekkari K. Dahlin ja sittemmin vuonna 1891 tullut apteekkari Ossian Aspelin olivat mukana kehittämässä paikkakunnan elinkeinoelämää mm. maakauppaa, teollisuutta ja kulttuuria. Vuonna 1896 apteekkariksi tullut A. Dammert rakensi kokonaan uuden ja asianmukaisen apteekkitalon, nykyiseen Huhtisen taloon vuosina 1901-1902. Apteekkiin tuli myyntihuone offisiini, varastohuone, laboratorio, ullakko, kellari ja apteekin asunto. Lisäksi pihassa oli erillinen makasiini apteekin tavaroita varten. Apteekit myivät tuolloin runsaasti viinaa ja voimakkaita myrkyjä, joten apteekkeja valvottiin tarkastuskäynneillä tarkasti. Kaikki lääkkeet tehtiin tuolloin itse. Ensimmäinen lääketehdas tehtiin Suomessa 1899 Nurmijärvellä. Vuonna 1909 Merikarvialle tuli apteekkariksi August Huhtinen, josta tulikin pitkäaikaisin apteekkari vuoteen 1939 asti. Hän oli yhteiskunnallisesti aktiivinen osallistuva. Hän oli perustamassa Merikarvialle sähkötehdasta ja yhteiskoulua vuonna 1920. Huhtisen apteekki oli perheyryitys, sillä siellä toimivat apteekkarin vaimo tarmaseutti Laura Huhtinen ja farmaseutti Hanna Huhtinen, apteekkarin serkku sekä tyttäret farmaseutti Kirsti Huhtinen, farmaseutti Aino Huhtinen ja proviisori Martta Kalkas os. Huhtinen. Kalkas toimi sittemmin Mäntässä apteekkarina. August Huhtisen jälkeen apteekkarina toimi vuodesta 1939 A. Lindeman. Apteekin hoito jäi paljolti hänen farmaseutti puolisolalle, sillä Lindeman itse harrasti taidemaalauksia. Apteekissa työskentelivät aikanaan Joel Itäkylän Hilka vaimo ja Taina Uino, joka oli Urho Kekkosen vaimon sisar.

Apteekki tuli monelle tutuksi Hoffmanin tipoista ja Rautaviinasta. Hohhmanin tipat olivat niin suosittuja, että apteekki päätti jakaa niitä vain kerran päivässä ns. tippa-ukoilille! Apteekkari Kalle Ritakarin aikana Merikarvia sai uuden apteekkitalon Värenmäelle vuonna 1963. Funkistyylinen talo oli uudenaikainen apteekkirakennus. Apteekin henkilökuntaa kuuluivat farmaseutti Maija-Liisa Vesanen ja farmanomi Raili Leutonen. Sittemmin Ritakari muutti Kajaaniin. Vuonna 1971 apteekkariksi tuli HJ Ratamo ja henkilökuntaan kuuluivat farmaseutti Vesanen, farmanomi Kaisa Saari ja farmaseutti Pirjo Kuuskeri. Vuonna 1977 apteekkariksi tuli Aili Huhtamäki ja henkilökuntaa tulivat farmaseutti Jorma Tuomisto, joka oli toiminut jo Lindemanin apteekissa. Nämä apteekkitiedot on koonnut Merikarvia apteekin 13. apteekkari Jouko Mörö, jonka aikana apteekki siirtyi nykyisiin tiloihin Säästöpankilta vapautuneisiin tiloihin Kelan viereen vuonna 1995. Tänäpä Jouko Mörö nauttii jo eläkepäivistä ja apteekin johtoon on saatu apteekkari Anne Kosma os. Rairo, jonka isä Matti Rairo on palkasjalkaisia merikarvialaisia Krookasta. Matti on jo pitkään asunut Porissa.

Apteekkari August Huhtinen oli oman aikansa merkittävä merikarvialainen

Apteekkari August Huhtinen

Sitten tullaankin vielä hetkeksi satamatiellä jo August Huhtisen asuin- ja liiketalo, jossa pitkään toimi apteekki. Huhtisen jälkeen siinä toimi apteekkari Eemil Lindeman. Apteekkirakennus oli rakennettu jo ennen Huhtisen siihen muuttamista. Paikalla oli ollut jo aiemminkin vähäinen apteekkirakennus, joka siirrettiin sitten Ollinmäkeen Ines Tommilan omistamalle tilalle. Ensimmäinen apteekki tuli paikkakunnalle v. 1871.

August ja Laura Huhtinen

August Huhtinen on kuvassa palveluväkineen. Paljon heitä olikin.

Apteekkari August Huhtisella oli komea talo.

Huhtisen pihalla on paljon juhlaväkeä mm. Rovasti H. Wegelius

Apteekin auto, mennään heinäntekoon Huhtisen pellolle

August Huhtinen

Kyläkuva on Huhtiselta kirkolle kuvattuna

Huhtisen apteekki

Paavo Huhtinen oli vaikutusvaltainen kunnallismies

Huhtisen apteekissa, Martta Huhtinen

Huhtisen pihassa on talon Ford-auto

Agronomi Harri Huhtinen omistaa tänään Huhtisen upean sukutalon

Harri oli nuorukaisena erittäin innokas partiolainen Ouran Pojissa

Markun talo

Markun talo sijaitsi Itäkylän ja Ala-Knuussin talojen välissä pääty kohden Ala-Knuussin taloa. Tästä tilasta haluan mainita apteekkari August Huhtisesta kertoessani. Apteekkari osti aikoinaan Markun tilan. Tämä Markun talon tila oli kapea ja pitkä jokirantaan ulottunut maakaistale, joka rajoittui vanhaan kylätiehen, joka nytkin löytyy entiseltä paikaltaan.

Apteekkari August Huhtinen osti edellä mainitun Markku-nimisen kantatalon maakauppias J.W. Norrgårdilta "Vanhasta Norrgårdista"; Norrgårdiin on kuulunut kolme taloa: Norrgård, Markku ja Malmi. Markun talo sijaitsi siis Österbyn eli Itäkylän ja Ala-Knuussin talojen välissä.

Markun talo

Talon pohjoispuolella on sijainnut Ahlströmin kansakoulu ja sen eteläpuolella sijaitsi aikoinaan ns. Markun talo. Markun talon tontin vuonna 1931 osti apteekkari August Huhtiselta ja liitti tilaansa Juho Ala-Knuussi. Ostetun tilan pinta-ala oli 0.455ha. Tontilla ollut talo on purettu, tontilla on enää muistona jäljellä kivinen kellari. Ostaja sai jokeen asti ulottuvan maakaistaleen sekä pyykinpesuoikeuden ja kalastusoikeuden Merikarvianjokeen.

Ala-Knuussin piha-alue

Juhlat Huhtisella

Puupyttyjäkin valmistettiin Huhtisella

Apteekkari August Huhtisen pojista Porissa pesulayritystoimintaa harjoittanut, nyt eläkkeellä oleva yrittäjä Antti Huhtinen osoitti jo nuorena Merikarvialla asuessaan yrityshalua. Antti perusti 15-vuotiaana kala-astiayrityksen Huhtisen pihapiirin talousrakennukseen vuoden 1941 tienoilla äidiltään Lauralta saamallaan varoilla. Hän palkkasi työhön mm. Rafael Rouhikon ja alaikäiset Antti Rouhikon ja 10-vuotiaan Veini Vuorelan. Veini Vuorela muisteli saaneensa palkkaa noin 500 markkaa. Viranomaisetkin olivat jossain mielessä kiinnostuneita tästä yrityksestä työntekijöiden alaikäisyyden vuoksi. Mutta hyvin liikeyritys toimi muutaman vuoden, jonka jälkeen se siirtyi vanhemman veljen Paavon haltuun. Loput valmiit pytyt Antti myi tehtailija J. A. Salmelle. Antti hankki jossain vaiheessa kaksi hevostakin ja lähti

niillä hankkimaan pilkkeiden ajolla Röyttän satamasta tienestiä. Kannaksen Muolaassa Antti ja Jorma Mäkivaara sekä Mikko Hilakari 15- vuotiaisiin poikasina kävivät tienaamassa rahaa nostamalla perunoita entiseltä sotatoimialueelta.

Paavon ja Antin velipoika Heikki Huhtinen kolmen muun yliopistotoverinsa kanssa rakensivat Raisa-nimisen aluksen ilmeisesti Laitoston tiloissa ja tekivät sillä jopa matkan Ruotsiin.

August Huhtisella oli jonkin aikaa limonaditehdas Huhtisen pihapiirissä. Apteekkari Huhtinen oli Merikarvian 8. apteekkari 1904-1939 ja apteekkari Jouko Mörö on 13. apteekkari. Ensimmäinen merikarvialainen apteekkari oli E. Liljebäck 1871-73. Pitkäaikainen apteekkari oli myös A. Lindeman 1939-1962.

Antti Huhtinen teki kaksi vuotta puupyytyjä, työssä oli 2 miestä, 25 valmistuspäiviä, 250 työpäivää ja valmista tuli 25 000kpl, niitä varten käytettiin 1000 miestyöpäivää. Näin kertoo Urho Salmi Merikarvian puupyytyjen historiassaan.

Apteekkari August Huhtisen pojista Porissa pesulayritystoimintaa harjoittanut, nyt eläkkeellä oleva yrittäjä Antti Huhtinen osoitti jo nuorena Merikarvialla asuessaan yrityshalua. Antti perusti 15-vuotiaana kala-astiayrityksen Huhtisen pihapiirin talousrakennukseen vuoden 1941 tienoilla äidiltään Lauralta saamallaan varoilla. Hän palkkasi työhön mm Rafael Rouhikon ja alaikäiset Antti Rouhikon ja 10-vuotiaan Veini Vuorelan. Veini Vuorela muisteli saaneensa palkkaa noin 500 markkaa. Viranomaisetkin olivat jossain mielessä kiinnostuneita tästä yrityksestä työntekijöiden alaikäisyyden vuoksi. Mutta hyvin liikeyritys toimi muutaman vuoden, jonka jälkeen se siirtyi vanhemman veljen Paavon haltuun. Loput valmiit pytyt Antti myi tehtailija J. A. Salmelle.

Antti Huhtinen hankki jossain vaiheessa kaksi hevostakin ja lähti niillä hankkimaan pilkkeiden ajolla Röyttän satamasta tienestiä. Kannaksen Muolaassa Antti ja Jorma Mäkivaara sekä Mikko Hilakari 15-vuotiaisiin poikasina kävivät tienaamassa rahaa nostamalla perunoita entiseltä sotatoimialueelta.

Paavon ja Antin velipoika Heikki Huhtinen kolmen muun yliopistotoverinsa kanssa rakensivat Raisa-nimisen aluksen ilmeisesti Laitoston tiloissa ja tekivät sillä matkan Ruotsiin.

August Huhtisella oli jonkin aikaa limonaditehdas Huhtisen pihapiirissä. Apteekkari Huhtinen oli Merikarvian 8. apteekkari 1904-1939 ja apteekkari Jouko Mörö oli 13. apteekkari. Tänäpäin apteekkioikeudet on Matti Rairon tyttärellä. Ensimmäinen merikarvialainen apteekkari oli E. Liljebäck 1871-1873. Pitkäaikainen apteekkari oli A. Lindeman 1939-1962.

Huhtisen apteekki toimi maalipaikkanakin.

Suoritettiin Innon urheiluseuran miesten 400 metrin juoksu, jossa lähtölaukaus ammuttiin Näsin katolta, koska sieltä vain oli mahdollisuus nähdä yhtä aikaa lähtöpaikka Satakunnan Kauppa ja Apteekin maalipaikka.

Merenpoikien perinteinen Silakkalaulu raikui, kun partiolaiset kulkivat Apteekin ohitse johtajaansa Rafael Helankoa tapaamaan.

Apteekkari Emil Lindemanin näyttely avautui kunnanvirastossa 29.6.2015 Merikarvia-seuran järjestämänä

Apteekkari Aksel Emil Lindeman

Ennen kuin tulen Santolaan ja Vuorisalon mäelle, niin tahdon kertoa apteekkari Aksel Emil Lindemanista jonkun sana. Hänhän asui Kissa lidan talon ohitse kulkevan tien päässä luotsi Artturi Peltoselta ostamassaan talossa. Nykyisin talon omistaa opettaja Samuli Sipilän tohtoritytär Manja perheineen. Lindeman oli taitava harrastajataidemaalari, joka maalasi maisemia ja henkilökuvia. Hänen poikansa koneteknikko Arne Lindeman kertoi isän vieneen perheensä meritse moottoriveneellä Kristiinankaupunkiin, jossa isä sitten maalasi kaupunkikohteita. Mieluusti Lindeman vietti vapaa-aikaansa huvilallaan Laaveessa. Apteekkari Lindeman lahjoitti paikkakunnan meripartiolaisille purjeveneensä, jota säilytettiin Laaveen laiturissa. Merikarvialle sopimaton purjevene tuotiin sukulaiselta Helsingistä junalla ja se purjehdittiin meriteitse Porista Laaveeseen.

Partiolaiset korjasivat venettä. He rakensivat veneeseen betonista valamalla pohjapainon aiemmin siinä olleiden rautatiekiskojen tilalle.

Lindeman tuli Reposaaaren apteekista tänne Merikarvialle apteekkariksi. Hänen vaimonsa Kyllikki toimi apteekissa farmaseuttina.

Apteekkari Lindeman täytti 9.4.1949 70 vuotta. Ruovedellä syntynyt ja Turun ruotsalaisesta reaalilyseosta päästyään valmistui farmaseutiksi vuonna 1900 ja proviisoriksi 1915. Hän sai Porin IV eli Reposaaaren apteekin apteekkioikeudet vuonna 1932 ja vuonna 1939 Merikarvian apteekin apteekkioikeudet. Hän oli taidemaalari ja innokas filatelisti ja suuri luonnon ja kasvien ystävä.

Lindemanin talo

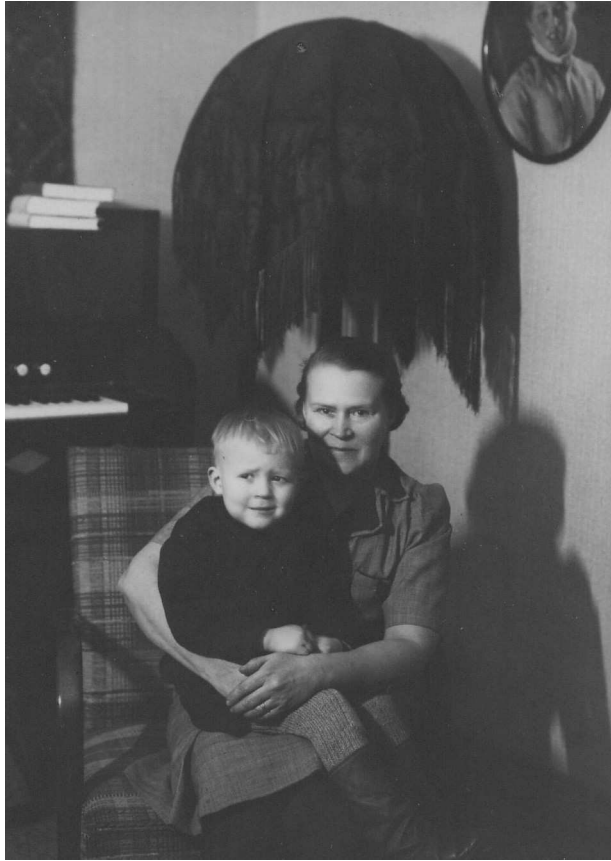
Apteekkari Lindemanin purjevene

Tässä jo Meren Pojat lippukunnan partiopojat kunnostavat venettä omaan käyttöönsä

Meren Poikien veneen

miehistön partiolaiset

Laura ja Arne Lindeman

Emil Lindemanin perheväki, puoliso Kyllikki ja poika Arne

Aarne Lindeman muutti parikymppisenä Poriin. Sieltä matka jatkui Ruotsin kautta Norjaan ja edelleen takaisin Poriin opiskelemaan. Aarne jäi eläkkeelle StyroChemin tehtaalta Kokemäeltä. Hän kuoli muutama vuosi sitten. Aarne muistaa Krookanlahden kaljaasit, joita hänen isänsä kävi maalaamassa.

Apteekkari Emil Lindemanin taidenäyttely avautui Merikarvia seuran järjestämänä kunnanvirastossa 29.6.2015. Merikarvia - Seuran perinteisessä Kalaa ja Kulttuuria illassa järjestettiin apteekkari Aksel Emil Lindemanin taidenäyttely, johon hänen edesmenneen poikansa Arne Lindemanin puoliso Arja-Liisa toi näytille parisenkymmentä maalausta merikarvialaisten ihailtavaksi. Lisäksi Merikarvia - Seuran ystävät toivat näyttelyyn kotinsa seiniltä apteekkarin maalauksia. Lindeman oli taitava harrastajataidemaalari, joka mieluusti kuvasi maisemia ja henkilökuvia. Kotien seiniltä näyttelyyn saatiin kymmenkunta maalausta, joten oikein hyvä ja kattava näyttely aikaan saatiin.

Merikarvian apteekkari August Huhtinen kuoli 15.2.1938. Apteekkari Emil Lindeman tuli Merikarvialle apteekkariksi Reposaaren apteekista puolisonsa Kyllikin kanssa, joka myös työskenteli apteekissa farmaseuttina. Kyllikki oli puhelias ja välitön ihminen, Emil enemmänkin hiljainen puurtaja, jolle hyvin sopi pitkäjänteisyyttä vaativa taiteen tekeminen. Lindemanit ostivat luotsi Artturi Peltoselta omakotitalon, joka sijaitsi kauppap tien sivutiellä heti kaikkien muistavan Kissa-lidan talon vieritse kulkevan tien päässä. Lindemanit hankkivat Laaveesta huvilan meren ääreltä ilmeisesti juuri sen vuoksi, että sieltä avautui hienot maisemat kuvata niitä öljymaaleilla. Apteekkari hankki sukulaisiltaan Helsingistä oikean purjeveneen, joka kuljetettiin sieltä Poriin junateitse. Porista sitten purjehdittiin Merikarvialle, jossa koskaan ei ole ollut kunnollisia purjehdusmahdollisuuksia karikoiden ja matalien vesien vuoksi. Lindeman lahjoittikin purjeveneen Merikarvialla silloin toimineen partiojärjestön Merenpoikien käyttöön. Partioijat Arne Lindeman, Hannes Viertola, Mikko Ahti, Kari Kankaanpää, Pekka Vihervuori, Mikko Heilä ja Matti Viikilä kunnostivat venettä mm. valamalla veneen pohjaan betonista valaen ns. pohjapainon siinä aikaisemmin olleen rautatiekiskon tilalle. Aika pian meripartiolaiset palasivat maapartiolaisiksi, varsinkin kun he kävivät usein kivillä ja kerran katkaisivat mastolla Merivartioasemalle johtavat ilmajohdot poikki. Emil Lindeman hankki itselleen tänne paremmin sopivan moottoriveneen, jolla hän perheväkineen kävi Kristiinankaupungissa maalaamassa kaupunkinäkymiä. Apteekkari Lindemanin apteekki sijaitsi Huhtisen talossa, jossa hän piti apteekkia 24.10.1961 tapahtuneeseen kuolemaansa saakka. Lindeman on haudattu Merikarvian vanhalle hautausmaalle.

Tämän kirjoittaja muistaa Emil Lindemanin ja hänen apteekkinsa tuotteet mustat maukkaat salmiakit sekä Hota-pulverin ja erityisesti sen mainoksen: "Ota Hota, ei pakota!"

Päämaja sai nimensä talon useasta merimiehestä

Merimiehentie ei ole vielä kovin vanha tie. Se syrjäytti käytöstä pois Huhtisen tienhaarasta lähtevän vanhan kylätien Tähtisen talon kohdalle saakka.

Merimiehentie lienee saanut nimensä ”Päämajasta” eli merimies Majan talosta, nykyisin Pasi Koskella on tontilla uusi omakotitalo. Päämajan omistajalla oli monta merimiespoikaa, jotka seilasivat isänsä tavoin maailman merillä.

Merimiehentie lienee saanut nimensä ”Päämajasta” eli merimies Majan talosta, nykyisin Pasi Koskella on tontilla uusi omakotitalo. Päämajan omistajalla oli monta merimiespoikaa, jotka seilasivat isänsä tavoin maailman meriä.

Vihtori ja Hilja Santolan, vuoteen 1935 saakka Grönberg, talon vieressä satamaan päin oli Snellmanin sepänpaja, jossa tehtiin monenlaisia takomotuotteita. Radiosähköttäjä Smertsi Majan koti, nykyinen Sinervä, oli pajaa vastapäätä ja sepän purettu koti lähellä nykyistä Esa Peltomäen taloa. Vihtori Santola oli teurastaja, joka nykyisinkin pystyssä olevassa vajassa teurasti kaikenlaisia eläimiä. Sieltä saatiin komeita lehmän sarvia monenlaisiin poikasakkien leikkeihin.

Santolan vajassa teurastaja Väinö Saine myös teurasti torimyyntiään varten ostamiaan eläimiä. Hänellä oli torilla oma myyntikoju vielä 1950- luvulla tuoreen lihan myyntiään varten.

Snellman puolestaan oli taitava seppä, jonka pajassa hevosen omistajat odottelivat kenkiä hevosilleen ja maanviljelijät viikatteita ja sirppejä. Sepän pajasta on jäljellä joitakin jälkiä. Olisipa sekin tänään upea matkailukohde, jos se olisi hoksattu entisöidä vuosikymmeniä sitten. Seppä Jalo Veikko Snellmanin veljen kaupan tapaamme myöhemmin Krookan ydinkeskuksessa.

Kuuluisa kissapaikka oli Aini Janssonin talo, jossa Aini piti kuttuja ja erikoisen paljon siellä oli Ainilla kissoja. Herttaisen tuntuinen Aini oli tuttu näky kirkonkylällä, jossa hän viimeisinä vuosinaan kulki vähän kumaraisena iäkkäänä vanhuksena ja usein huilasi kirkon portailla tai kunnanvirasto II:n portailla. Aini syntyi vuonna 1896 ja hän kuoli vuonna 1985. Ainin kodin rakennukset on purettu kokonaan pois.

Varpola valmistui vuonna 1923

Kränin tietä pitkin kuljettiin alkuaan Varpolaankin

Varpolan kuhilaat 1938

Grönbergin talo ja Jalo Snellmanin sepänpaja

Santolan eli Grönbergin talo tuli muutaman sadan metrin päässä satamaan kuljettaessa tien vieressä vasemmalla.

Vihtori ja Hilja Santola

Vihtori ja Hilja Santolan, vuoteen 1935 saakka Grönberg, talon vieressä satamaan päin oli Snellmanin sepänpaja, jossa tehtiin monenlaisia takomotuotteita.

Radiosähköttäjä Smertsi Majan koti, nykyinen Sinervä, oli pajaa vastapäätä ja sepän purettu koti lähellä nykyistä Esa Peltomäen taloa. Vihtori Santola oli teurastaja, joka nykyisinkin pystyssä olevassa vajassa teurasti kaikenlaisia eläimiä. Sieltä saatiin komeita lehmän sarvia monenlaisiin poikasakkien leikkeihin.

Santolan vajassa teurastaja Väinö Saine myös teurasti torimyyntiään varten ostamiaan eläimiä. Hänellä oli torilla oma myyntikoju vielä 1950- luvulla tuoreen lihan myyntiään varten.

Santolassa asui pitkään postineitinä paremmin tunnettu Aini Santola, joka iäkkäänä vanhuksena asui Kiilarinteellä yli 90-vuotiaana. Ainilla oli tapana järjestää kylän oppikouluikäisille lapsille tietokilpailuita, kun heillä Santolassa oli yhteiskoulua käyviä oppilaita kortteerissa. Rehtori Kauko Välimaa muistaa, kun hän kööritiläläisenä yhteiskoululaisena oli siellä kortteerissa, että tietokilpailuja pidettiin Ainin johdolla. Itse muistan, että näissä tietokilpailuissa aina hyvin menestyi nyt jo edesmennyt opettaja Sulevi Aalto. Aini piti tietoisuuttaan myös sisarensa Helvin kotona Vassan Alisella, jossa myös Vassan nuoret olivat mukana, minäkin yhtenä osanottajana. Ainilla oli jonkinlainen visailukirja, josta hän kysymyksiä valitsi. Silloin ei vielä televisiovisoja ollut keksitty eikä tv:tä. Tänäpäin Santolan talo seisoo entisellä paikallaan, nyt peruskorjattuna hienona rakennuksena. Talon omistaja helsinkiläinen ekonomi Markus Mäkinen on tehnyt hienon kulttuuriperintöteon. Hänen isänsä Jaakko Mäkinen asui pitkään Santolassa nuoruudessaan, kun hän tuli kasvatiksi taloon, jossa ennestään oli vain tyttäriä, Aini ja Helvi.

Vihtori Santola on maanviljelijä ja teurastaja. Pihapiirin rakennuksessa Santola entinen Grönberg teurasti eläimet ja myi lihat ostaville kyläläisille.

Helvi ja Lauri Alisen häät, hääväki kuvassa Santolan pihalla. Nykyisin talo omistaa Markus Mäkisen perheväki. Kuvassa näkyy olevan myös Väinö Myllyrinne, merikarvialainen pitkä mies "A tall man" 248 cm pituutta, ainaskin sen verran. Eräiden mielestä jopa 251 cm. Lauri Hakosalo on paljon kirjoittanut Väinö Myllyrinteestä. Merikarvian reservinupseerit tekivät kulttuutihistoriallisen teon valmistuttamalla Myllyrinteestä vahanuken uusimpaan museomme Perinnemuseoon.

Olisipa Snellmanin paja vielä paikallaan...

Snellman puolestaan oli taitava seppä, jonka pajassa hevosien omistajat odottelivat kenkiä hevosilleen ja maanviljelijät viikatteita ja sirppejä. Sepän pajasta on jäljellä joitakin jälkiä. Olisipa sekin tänään upea matkailukohde, jos se olisi hoksattu entisöidä vuosikymmeniä sitten. Seppä oli kirkkouskovainen eikä sietänyt kiroilevia asiakkaita. Näiden tuotteiden valmistamisen seppä siirsi vähän syrjään odottamaan... Seppä Jalo Voitto Snellmanin veljen kaupan tapaamme myöhemmin Krookan ydinkeskuksessa.

Kaikki on mennyt päin prinkkalaa!

Jalo Snellmanin Pajaa vastapäätä oli Prinkkalan talo. Prinkkalan talosta olen saanut sellaisen lisätiedon, että täälläkin tunnettiin sanonta: "Kaikki on mennyt päin prinkkalaa".

Prinkkalan talo

Tämän talon paikalle rakensi merimies, sähköttäjä Smertsi Maja asuinrakennuksen, jonka nyttemmin omistaa Sinervän perhe.

Jalo Snellmanin sepänpajan kuvat odottavat esiin tulemistaan.

Rafael Helanko oli merkittävä vaikuttaja

Rafael Helanko kirjoitti Lauri Hakosalolle Laurin pyynnöstä 1980-luvulla:

Hyvä partioveli!

Tulin Merikarvian yhteiskoulun opettajaksi vuonna 1939. Jouduin sitten talvisotaan.

Sen jälkeen vuonna 1940 perustin yhdessä rehtori Eero Kaikkosen kanssa Ouran Pojat. Lippukuntaan kuului yhteiskoulun oppilaita ja se kokoontui aina koulussa. Tytöt ja pojat toimivat yhdessä ja innostus oli suuri. Kokouksissa oli partioharjoituksia ja laulua. Vartiojakoa ei muistaakseni vielä ollut, eikä kuuluttu vielä mihinkään partioliittoon tai piiriin. Nimi tuli Ouran saaristosta.

Koko touhu keskeytyi, kun jatkosota alkoi. Mitä sen aikana touhuttiin, ei ole tiedossani, koska muutin jo vuonna 1945 Turkuun. Myös Kaikkonen muutti Merikarvialta, mutta en tiedä sitä vuotta.

Mieleeni on jäänyt erityisesti poikien ja varsinkin tyttöjen valtava innostus partiotoimintaa kohtaan. Ilmeisesti paikkakunnalla kaivattiin joitain yhdessäolo-organisaatioita. Samoin on jäänyt mieleeni omatekoinen ”Merikarvian silakkalaulu”, jota laulettiin usein.

Kuten huomaat, liittyvät nämä muistot vain lippukunnan perustamisvaiheeseen.

Muistan, että Itäkylän ullakolta löytyi sittemmin paksu pöytäkirjakokoelma Merikarvian aikaisemmista partiotouhuista. Taisi olla juuri Merenpojista. Siinä mainittiin erityisesti Martti Santavuori ja Pauli Riihivaara. Jälkimmäinen on vielä elossa. Pöytäkirjakokoelma on varmaan vielä tallella jossakin siellä. Kannattaa etsiä.

Toivotan menestystä tutkimuksiinne.

Rafael Helanko

Sillanpään talossa asui aikoinaan yhteiskoulun opettaja Rafael Helanko perheineen. Helanko vaikutti monella tavalla merikarvialaisten elämään: Hän tuli yhteiskoulun opettajaksi vuonna 1939. Helanko oli myös paikallislehti Merikarvia-Siikainen kunnallislehden päätoimittaja. Lisäksi hän perusti yhteiskoulussa toimineen Ouran Pojat lippukunnan vuonna 1940 ja hän oli sen lippukunnanjohtaja. Sota keskeytti hetkeksi toiminnan, mutta talvisodasta palattuaan Helanko jatkoi partiotoimintaa kutsumalla 19.3.1945 yhteiskoululle asiasta kiinnostuneet. Helanko muutti Turkuun opettajaksi vuonna 1945 ja väitteli siellä tohtoriksi aiheenaan Turun poikasakit.

Lauri Hakosalo löysi ja tallensi vanhaa partiohistoriaa. Voit mennä Ouran Partiolaisten nettisivuilla, niin tiedät enemmän. Ne löydät suoraan myös Merikarvia- seuran nettisivujen kautta.

Helanko oli Lauri Hakosalolle lähettämäänsä kirjeeseen poiminut partiolehdistä Merikarvian partiohistoriasta tietoja. Helanko oli Turussa sijaitsevan partiomuseon perustaja. Partiobibliografiasta löytyy myös tietoja.

Merenpojat, Merikarvia: Perustettiin 1917. Mainitaan vielä 1925 ja 1927 sen johdosta, ettei ollut enää suorituksia. Lippukunnasta vielä merkintöjä 1950-1954? Hyväksyttiin Siniseen partioliittoon 1950, samoin Satakunnan partiopiiriin 1951. Partiojohtajassa mainitaan, että johtajana oli Erkki Hakasalo, tunnetaan täällä Oliwer Hawk- nimellä olevana kuuluna hypnotisoijana, ja että jäseniä oli 14.

Ouran Pojat, Merikarvia perustettiin 1940. Eli vielä 1964? Kuului SPPL:oon ja hyväksyttiin Satakunnan piiriin vuonna 1946.

Ouran tytöt, Merikarvia perustettiin 1960. Eli vielä ainakin 1966. Kuului SPTL:oon ja Satakunnan piiriin. Kasalan Eräpojat, Merikarvia perustettiin 1946. Kuului SPPL:oon ja Satakunnan piiriin. Kuka tietää Kasalan partiotoiminnasta jotain?

Sillanpään talossa nykyisen merimiehentien läheisyydessä asui aikoinaan yhteiskoulun opettaja Rafael Helanko perheineen. Helanko vaikutti monella tavalla merikarvialaisten elämään: Hän tuli yhteiskoulun opettajaksi vuonna 1939. Helanko oli myös paikallislehti Merikarvia-Siikainen kunnallislehden päätoimittaja. Lisäksi hän perusti yhteiskoulussa toimineen Ouran Pojat lippukunnan vuonna 1940 ja hän oli sen lippukunnanjohtaja. Sota keskeytti hetkeksi toiminnan, mutta talvisodasta palattuaan Helanko jatkoi partiotoimintaa kutsumalla 19.3.1945 yhteiskoululle asiasta kiinnostuneet. Helanko muutti Turkuun opettajaksi vuonna 1945 ja väitteli siellä tohtoriksi aiheenaan Turun poikasakit.

Merikarvia-Siikainen kunnallinen uutis- ja ilmoituslehti, päätoimittaja Rafael Helanko ja taloudenhoitaja Mirjam Helanko.

Ouran Pojat alkaa jälleen toimintansa. Todettiin Merikarvialle perustetun heti talvisodan jälkeen Ouran Pojat- niminen partiopoikalippukunta, joka nukahti melkein heti johtajien joutuessa sotaan. Partiotyö aloitettiin uudestaan maaliskuussa 1945. Kuten aikaisemminkin alkusysäys tähän tuli yhteiskoulusta, mutta siihen saattoi liittyä kaikki paikkakunnan pojat. Muistutettiin siitä, että jo vuonna 1917 Merikarvialla toimi Merenpojat niminen lippukunta. Lippukunnanjohtajaksi valittiin Rafael Helanko ja apulaisena hänellä oli Kauko Puonti.

Maaliskuussa 1945 Ouran Poikien lippukunnassa oli käynnissä vartiojohtajakurssi, jonka tarkoituksena oli perehdyttää vartiojohtajat tehtäviinsä ja opettaa heille III luokan merkkivaatimukset. Samanaikaisesti he puolestaan opettivat niitä vartionsa pojille. Vartio on lippukunnan ydin. Se on 6-8 pojan muodostama ryhmä, jota johtaa vartiojohtaja apulaisensa kanssa.

Vartio kokoontuu kerran viikossa vartioiltaan yhdessä puuhastamaan. Vartion ohjeena on partiolaki, mutta tärkeintä on hyvä vartiohenki. Yksi kaikkien puolesta ja kaikki yhden puolesta on tärkeä ohjenuora. Kolmen kuukauden aloka aika ja III luokan merkkisuoritukset ovat perusta, jonka jälkeen pojista tulee partiolaisia ja he saavat tehdä partiolupauksensa: ”Lupaan parhaan kykyni mukaan täyttää velvollisuuteni Jumalaa ja isänmaata kohtaan, auttaa muita ja totella partiolakia”.

Ouran Pojat kilpailivat 11.5.1945 maastajuoksussa, johon osallistuivat lippukunnan vartioiden jäsenet. Matkana oli 2 km murtomaajuoksu, johon kuului myös kuljetun matkan arvionti. Tulokset olivat seuraavanlaiset: 1. Ilves-vartio 2. Haahka-vartio. 3. Kotka-vartio ja 4. Norsu-vartio. Arviointitehtävät ratkaisivat lopputulokset. Henkilökohtaisesti parhaat olivat: Kauko Mäki ja Matti Lähteenmäki. Sitten olivat Hannu Hiltunen, Finn Malmgren, Erkki Esko, Martti Bister. Rauno Bister, Onni Katajainen, Erkki Viertola, Antti Särme, Simo Rantala ja Arvo Salo.

Parhaat juoksijat olivat Lasse Hiltunen, Matti lähteenmäki ja Hannu Hiltunen ja Arvo Salo. Arviointitehtävässä parhaiten onnistuivat Kauko Mäki, Matti Lähteenmäki ja Martti Bister. Nimiluettelosta selviää osa tuon ajan toimivia partiolaisia.

Ouran Poikien suunnistuskilpailut pidettiin toukokuussa 1945 reitin ollessa vajaa kaksi kilometriä, joissa oli kolme rastia. Rasteilla tehtiin erilaisia tehtäviä kuten välimatkan arviointia ja nuotontekoa. Vartiosta osallistui kolme partiolaista kisaan. Voittajaksi tuli Ilves-vartio, toinen Haahka-vartio, kolmas Karhu ja Norsu-vartiot ja sitten Kotka-vartio.

Ouran Pojat lippukunnan pojista III luokan merkin suorittivat ja antoivat 25.5.1945 partiolupauksensa lippukunnan iltanuotiolla seuraavat partiolaiset: Simo Rantala, Heikki Laitosalmi, Onni Katajainen, Martti Bister, Kyösti Kärkkäinen, Finn Malmgren, Mikko Varsamäki, Erkki Hakasalo, Arvo Salo, Antti Lehtonen, Antti Särme, Hannu Hiltunen, Antti Viertola, Henry Raunela, Aimo Kunnasmaa, Nils-Erik Nummelin ja Eelis Lemmenranta.

Kouluhallitus nimitti filosofian kandidaatti Rafael Helankon Turun Suomalaisen lyseon luonnonhistorian ja maatieteen vanhemman lehtorin virkaan 1.9.1945.

Ouran Poikien ensimmäinen kesäleiri pidettiin heinäkuussa 1945. Yli kymmenen partiopoikaa kokoontui Kallioluotoon viettämään kolme päivää luonnon helmassa.

Heti ensimmäisenä päivänä saatiin tutustua harvinaiseen luonnonilmiöön, nimittäin auringonpimennykseen. Kaikki vartiot laittoivat itselleen ruoat. Iltanuotio oli leirin kohokohta.

Viimeisellä iltanuotiolla Ouran lippukunnanjohtaja Rafael Helanko luovutti tehtävät pastori Teuvo Innolalle.

Ouran Pojat perustivat uuden osaston Peippuun. Opettaja Eskola järjesti Peippuun poikien kesäleirin.

29.8.1945 kokoontui Ouran Pojat lippukunta jättämään jäähyväiset lippukunnan perustajajohtajalle , maisteri Rafael Helangolle, joka siirtyi uuteen virkaansa Turun suomalaiseen lyseoon luonnontieteen ja maantiedon opettajaksi. Helangon ansiota on ollut, että Merenpoikien vuosilta 1917-1927 jättämät perinteet siirtyivät uudelle partiopolvelle vaalittaviksi. Tilaisuus päättyi veljesketjuun ja loppulauluun ja Herran siunaukseen.

Kissa Aini viihtyi vuohien ja kissojen parissa

Kuuluisa kuttu- ja kissapaikka oli Aini Janssonin talo, jossa Aini piti kuttuja ja erikoisen paljon siellä Ainilla oli kissoja. Herttaisentuntuinen Aini oli tuttu näky kirkonkylällä, jossa hän kulki vähän kumaraena iäkkäänä vanhuksena. Mutta nuoruudessaan hän oli upea komistus ja Krookassa vierailevien merikapteenien erityisen ihailun kohteena.

Muistelen hetken ensimmäistä koulutietäni

Elämäni ensimmäistä koulutietä kuljin käyden Vuorisalonmäen kautta ja Aleks ja Hanna Arviolan talon ohitse kohden Kränintietä, kiertelevää polkua pitkin. Tämä sama polku oli satamasta yhteiskouluun kulkevien yhteiskoululaisten koulutie. Luotsinmäestä ja se nykyisestä asutuskeskuksesta 1940- luvun lopulla ei silloin ollut aavistustakaan saati tietoa. Tätä polkua on enää vaikea maastosta havainnoida saati löytää. Arviolan väki ei koskaan moittinut meitä koululaisia kulusta pihapiirin lävitse. Muistan kerran auttaneeni Hannaa kantamalla juuri pakarissa leivotut leivät nelikonkopalla tupaan. Palkkioksi sain vastaleivotun reikäleivän, joka maistui kotona tosi hyvältä, koska se tuntuu maistuvan suussani vieläkin lähes kuudenkymmenen vuoden jälkeen. Arviolan talon omistaa nykyisin Marianne Heikkilä. Uusi hieno Luotsinmäen asutusalue on muuttanut täysin aiemman maiseman.

Luokkatoverini Kalevi Liutalan koti oli samalla mäellä. Talo paloi muutama vuosikymmen sitten uuden omistajan aikana. Arvo Liutala oli merimies ja Sylvi-puoliso piti huolta talosta ympäristöineen Kalevin kanssa paljolti kahdestaan. Talossa oli paljon meriltä tuotuja hienoja esineitä. Kalevi Liutala oli oman aikansa parhaita urheilijanuorukaisia, superlahjakas monen urheilulajin harrastaja. Jos hän olisi päässyt nykyaikaiseen valmennukseen, niin hänestä olisi tullut huippuluokan menestyjä. Pitkä ja hoikka nuorukainen nähtiin voittoisana urheilukentällä hyppäämässä pituutta ja kolmiloikkaa, juoksemassa pikamatkoja tai työntämässä kuula tai mitä tahansa, aina menestyen. Kun sataman pojat olivat perustamassa MePaa, siitä syntyi sataman poikien mahtiurheilua ja jalkapallojoukkueen yksi valovoimaisimmista oli juuri maalintekijä Kalevi. Kalevi Liutala kuoli aivan liian nuorena. Hän toimi tullivartijana.

Liutalan vieressä oli Hanna ja Aleks Arviolan kotitalo, jonka nykyisin omistaa Marianne Heikkilä. Muistan, kun eräänä koulupäivänä palailin kotiini tuttua Arviolan ohitse kulkevaa oikotietä, niin tapasin Hannan kantavan nelikon kopallista täynnä juuri valmistettuja leipiä. Pyysin saada auttaa häntä kantamisessa ja sain palkaksi aivan

Kalevi Liutala, urheilijakaverini ja luokkatoverini

Kalevin kanssa kisailimme LaLussa juosten ja hypäten sekä kilvoitellen yhteiskoulun kolmiottelun paremmuudesta.

Urheiluseura on perustettu Lauttijärvelle

LaLu

Jo kauan aikaa on kytenyt Lauttijärvellä, Jonkajärven ym. pitäjämme pohjoispään urheilijain mielissä ajatus oman, itsenäisesti toimivan urheiluseuran saamisesta paikkakunnalle, sillä lähimpien urheiluseurojen etäisyys on siksi suuri, että se tuottaa toiminnalle voittamattomia vaikeuksia.

Oman pitäjän kirkonkylässä sijaitseva seura Merikarvia Into on kylästäme noin 30 km päässä, niin on ymmärrettävissä vaikeudet toimia sen jäseninä. Ja juuri siksi pitäjämme pohjoispään urheilijat ovat edustaneet tähän saakka naapuripitäjän Siikaisten Sisua, koska sinne on vain kolmannes matkaa, mitä on kirkollemme. Innon alaosaston perustaminen on jäänyt vain kauniiden puheiden varaan.

Mutta koska pitäjämme pohjoispään kylissä on parhaat urheilijat, niin on oman seuran perustaminen nyt ajankohtaista. Siksi 21.11.1945 kokoontuivat henkilöt Pohjoisen Maamiesseuran talolle keskustelemaan ja perustamaan omaa seuraa, joka yksimielisesti perustettiin. Hyväksyttiin seuran nimeksi Lauttijärven Lukko ja sille säännöt.

Seuran puheenjohtajaksi valittiin ensimmäiseksi toimintavuodeksi Viljo Mattila, varapuheenjohtajaksi Martti Jylhänkoski ja sihteeriksi ja rahastonhoitajaksi sekä taloudenhoitajaksi Juha Lähteenmäki. Päätettiin rekisteröidä seura heti.

Lauttijärven Lukon vuosikokous pidettiin Pohjoisen Maamiesseuran talolla. Puheen avasi kauppias K.G. Häyrinen, joka alkoi johtaa puhetta. Sihteeriksi valittiin Juha Lähteenmäki. Vuodelle 1951 puheenjohtajaksi valittiin K.G. Häyrinen. Johtokunnan jäseniksi valittiin Toivo Korpunen, Reino Autimo, Aimo Kunnasmaa, Martti Jylhänkoski. Varalle valittiin Antti Ahola ja Pentti Ahola. Osanotto kokoukseen oli runsas ja keskustelu oli vilkasta.

Voitin lukioaikani koulun 3-ottelun kolmasti peräkkäin, mutta silloin Kalevi Liutala ei enää ollut yhteiskoulussa voittamassa tämän hienon kisan, johon kaikki koulun pojat joutuivat osallistumaan! Jorma Venho oli koulun mestariurheilija. Hän oli tasapistein yhden kerran kanssani koulun mestari VII luokkalaisena. Vuonna 1962 Jorma teki huipputulosia mm. pituushypyssä.

Olen kirjannut Merikarvian Yhteiskoulu 1920-1970 jutuissani koulun urheilutuloksiakin ja kertonut koulun sisällä toineesta Urheiluseura Nastasta, jonka perustivat Kosti Sundelin sekä Heikki ja Lauri Hakosalo.

Vuorisalon polkupyöräverstaan jälkeen samalla puolella tien varressa oli 1800-luvun loppupuolella kalastaja Oskar Westerlundin ja hänen vaimonsa Alman os. Holmströmin kotitalo. Heillä oli suurperhe: 12 lasta. Oskarilla oli Krookassa rantahuone ja verkonkuivatustelineet eli merikarvialaisittain vappeet. Sittemmin tässä talossa ovat asuneet tai sen paikan omistaneet mm. Eero ja Yrjö Salmelan isä Paavo Salmela sekä Yrjö Lounasvaara. Pitäjän moninkertainen hiihtomestari Arvo Hirvonen on myös siinä talossa asunut.

Sataman pojista tuli ja saatiin MePan perusrunko

Jalkapalloseura on perustettu Merikarvialle

16.8.1956 oli Ahlströmin kansakoululle kutsuttu kokous perustamaan jalkapalloseura Merikarvialle. Monikymmenpäinen yleisö valitsi kokouksen puheenjohtajaksi Robert Kohvakan ja sihteeriksi Matti Viikilän. Vilkkaan keskustelun jälkeen perustettiin seura ja nimeksi hyväksyttiin Merikarvian Pallo, lyhennys MePa. Seura liittyi Suomen Palloliittoon. Puheenjohtajaksi valittiin Risto Lehtonen ja jäseniksi johtokuntaan Robert Kohvakka, Kalevi Vesterlund, Heikki Henriksson, Pentti Kuusinen, Pekka Salmi, Matti Koskenkorva ja Matti Viikilä. Tilintarkastajiksi valittiin Martti Levander ja Irene Kyläkoski. Varatintarkastajiksi Julius Viertola ja A.B. Sala. Varapuheenjohtajaksi tuli Heikki

Henriksson ja sihteeriksi Matti Viikilä sekä rahastonhoitajaksi Kalevi Vesterlund. Seuraan liittyi heti 28 jäsentä.

Jalkapallo-ottelu Kööriän Kiri vastaan Merikarvian Jalkapalloilijat päättyi 4-5. Peli pelattiin Kööriän kentällä. Jo kahden minuutin kuluttua Tuulivaara laukaisi Kirille 1-0. Heikki Henriksson tasoitti pelin 1-1. Vapaapotkusta jälleen Tuulivaara vei Kirin 2-1 johtoon. Henriksson tasoitti 2-2. Santanen vapaapotkusta vei Kirin jälleen johtoon 3-2. Toisen puoliajan jälkeen kohta Santanen vei Kirin jo 4-2 johtoon. Henriksson kavensi ja Jukka Kulosaari tasoitti pelin 4-4-. Voittomaalin laukoi Jukka Kulosaari 5-4. Kirin Tuulivaara palkittiin kentän parhaana ja Kirin paras oli M. Santanen ja Merikarvian Heikki Henriksson.

Merikarvian urheiluelämä sai uutta tuulta purjeisiinsa vuonna 1954, kun keskusurheilukenttä ja Lauttijärven Lukon kenttä Kuvaskankaalle valmistuivat.

Merikarvian Palloilijat ja Kööriän Kiri pelasivat ystävyysottelun keskus kentällä. Kiri voiti 1-0.

Kirin Atte Levänen sai parhaan pelaajan palkinnon. Kööriän Kiri-MePa 5-3. Peli pelattiin Kööriän kentällä elokuussa 1956. Pyttykerho palkitsi parhaana T. Alangon Kiristä kentän parhaana ja Jukka Kulosaaren MePasta sekä Kiristä Seppo Vainion.

Yhteiskoulun joukkue pelasi MePaa vastaan. Yhteiskoulu johti I puoliajan jälkeen 2-0, mutta koko ottelu meni tasapeliin 2-2.

MePa voitti kesällä 1967 mm. MuSan 6-2 ja Kullaan Urheilijat 6-1, Pomarkun Pyryn 7-3 ja Noormarkun Pallon 2-0. MePajohti sarjaa: pelaajat maalivahti Veikko Tammiranta, Tapio Lindroos, Kosti Sundelin, Arvi Salo, Mikko Haataja, Eero Peltola, Olavi Salo, Heikki Henriksson, Jorma Sumia, Raimo Lemmenranta, Pauli Rajamäki, Raimo Ruoho ja Pertti Fager ja Väinö Sundelin.

MePa voitti myös RU-38 21.6.1967 4-3. MePan nopea laitahyökkääjä Raimo Lemmenranta teki pienessä ajassa kaksi maalia, ensimmäisen Rikalaisen kauniista syötöstä ja Lemmenranta kuului kentän parhaimpiin pelaajiin. Arvi Salo laukoi rankkarin maaliin. Pentti Rikalainen ampui tasoittavan maalin 1-1.

MePa selvisi piirin III luokan loppuotteluun

24.9.1967 MePa pelasi jalkapalloottelun Panelian Raikasta vastaan. Joukkue oli saanut nyt peliinsä myös parhaimmistoon kuuluvat Arvi Salon ja Eero Peltolan. Näin puolustuksessa pelannut Raimo Lemmenranta pääsi mielipaikalleen hyökkäyksen kärkipelaajaksi. Veikko Tammiranta pelasi maalissa. Tekninen ja tehokas Raimo Lemmenranta laukoi neljä maalia, joista yhden rangaistuspotkusta. Lopputulos oli 6-3 MePan hyväksi, kun maaleja tekivät vielä Eero Peltola ja Pentti Rikalainen. Lemmenrannan palkitsi pyttykerho. Piirin mestaruus ratkeaa vasta 1.10.1967 Merikarvian urheilukentällä.

Raimo Muurinen sai kultakellon

Innon 70 vuotisjuhlissa varatuomari Martti Ojala lupasi lahjoittaa kultakellon piirin mestarille. Varatuomari Ojala luovutti kultakellon yhteiskoulun IV luokan oppilaalle Raimo Muuriselle. Muurinen voitti Lauttakylässä kesällä alle 16v piirin mestaruudet sekä 800m että 2000 m Juoksussa. Näin hän on

jopa piirin kaksinkertainen mestari, joten kultakello meni oikeaan osoitteeseen: 800m aika oli 2.06,4 ja 2000m 6.01,8. Paikalla olivat myös Raimo Muurisen vanhemmat Niilo ja Orvokki Muurinen Alakylästä.

Into uusi seuran säännöt

Pjaksi Jaakko Hanhilahti, Arvo Virtalaine, Pentti rihiho, Aulikki Ruotsalainen, Rauno Ruissalo, Mauno alinen, Pirkko Liutala, Altti Mäntylä, Tarmo poikkeus, Risto Rantala, Jorma Laitila. Seuran säännöt uusittiin kokonaan.

Kolme urheiluseuraa yhteen Merikarvialla

Lähes kaksi vuosikymmentä on Merikarvialla tehty tuloksettomia yrityksiä lukuisten urheolusurojen yhdistämiseksi. Innon, Kirin ja MePan johtomiehet allekirjoittivat liittymissopimuksen, jonka mukaan Into toimii pitäjäseurana ja Kiri ja MePa liittyvät siihen itsenäisiksi rekisteröidyiksi alaosastoiksi. Toimikunta kehitteli asiaa ja siinä olivat jäseninä pjana kauko Välimaa, jäs. Innosta Tarmo Poikkeus, ja Risto Rantala, Kiristä Antti Koivula ja Leo Vainio ja varalla Eino Suonpää, MePasta Heikki Salminen, Arvi Salo ja varalla Risto Lehtonen sekä Lukosta Mikko Kivilahti, Pentti Vanhatalo ja varalla Tauno Haukoranta. Kolme kertaa kokoustettiin. Lukko ei hyväksynyt m Into nimeä. Into hoitaa yhteydenpidon Johtokuntaan valitaan kolme Innosta ja kustakin alaosastosta kolme edustajaa Jaostoihin kuuluu neljä jäsentä ja puheenjohtaja.

Allekirjoitustilaisuudessa olivat seurojen johtokunnan jäsenet, Pjana Jaakko Hanhilahti ja sihteerinä Kauko Välimaa. Vuosikokous päätettiin pitää 27.11.1970.

Innon vuosikokouksen joulukuussa 1970 avasi Jaakko Hanhilahti todeten kokouksen olevan historiallisen, sillä Koortilän Kiri ja Merikarvian Pallo olivat alaosastoina nyt ensi kerran mukana.

Kokouksen puheenjohtajana oli Erkki Näsi ja sihteerinä Kauko Välimaa. Pöytäkirjan tarkastivat Pentti Rihiho ja Leo Vainio. Seuran puheenjohtajaksi valittiin edelleen yksimielisesti Jaakko Hanhilahti. Johtokuntaan valittiin Reijo Ostamo, Antti Koivula, Mikko Santanen, Heikki Salminen, Risto Lehtonen, Jorma Kenttä, Pirkko Liutala, Rauno Ruissalo ja Jorma Laitila. Jaostojen pjiksi tulivat Yleisurheilu Toivo Aivelo, palloilu Heikki Salminen, hiihto Martti Yli-Kahrakuusi, painonnosto Mauno Alinen, suunnistus Arvo Virtalaine, nuoriso Arto Varjonen, naistoimikunta Pirkko Liutala ja huvitoimikunta Rauno Paavilainen. Tilintarkastajiksi Erkki Näsi ja Mikko Väre, varalle Arvi Salo ja Leo Vainio.

Urheilumuistoni 19.8.1956

Urheilukentälle on saatu upea pituushyppypaikka- hieno saavutus. Se kirvoittaa erään muiston. Olin valmistellut kevästä 1956 alkaen osallistumistani eka kerran kunnan yleisurheilumestaruus- kilpailuihin. Vassan jokirannan pellolla olin harjoitellut pituushyppyä. Herkistellyt olen Kränin metsäpoluilla. Nostellut olen betonista itse valmistamiani 35kg painoja voimia kerätäkseni.

Elokuun 19 päivänä 1956 olin valmis. Saavuin aikataulun mukaisesti keskusurheilukentälle. Ilmoittauduin alle 15v. pituushyppyy. Kisaan tuli peräti 16 osanottajaa. ”Jokkeri” Elevara oikein kysyi: ”Tuletko sinäkin mukaan”. Tulen.

Kun kisaan tuli 16 kilpailijaa, jouduttiin ensin hyppäämään kolmen hyppykerran alkukisa. Ekan kierroksen jälkeen kisa johti Harvalan Timo Koivisto 453. Toisena oli Anto Palomäki 452, kolmantena Lankosken Veikko Tarkkio 449, neljäntenä Jouko Elevaara 439 ja viidentenä Heikki Niemi 435. Elias Santa, Raimo Vuorinen ja Pertti Tähkääpää rikkoiivat rajaviivan. Samoin tein minäkin. Olin huolestunut. Sitten Elias Santa räpäytti toisellaan tuloksen 512. Risto Kouhikin paransi 397. Samoin Kauko Ketonen 413. Pertti Tähkääpää hyppäsi toisellaan koko kisan parhaansa 477. Unto Aittamäki pääsi 448. Harvalan poika Raimo Vuorinen onnistui sekä toisella että kolmannella hypyllään tekemään 479. Näytti hänen kannaltaan hyvältä. Jorma Kohvakka sai aikaiseksi 374. Alkukisan viimeisellä kierroksella ensin Elias Santa toistamiseen onnistui 512 ja heti perään Pertti Tähkääpää hyppäsi 462.

Olin vuorossa. Päässäni takoi ajatus, tähänkö tämä päättyy, kun olin jo kahdesti jäänyt tuloksetta.

Turhaanko olin ostanut uudet piikkarit raskaan metsätyön palkkarahoillani! Uusi hyppypaikka ja uudet piikkarit sotkivat askelmerkkikuvioni. Mutta nyt onnistuin ja sain aikaan 464 ja olin loppukisassa mukana. Hieno tunne, joka kantaa vieläkin. Loppukisan aloitti Pohjarannan urheilijanuorukainen Elias Santa yliastutulla hypyllä. Itse onnistuin nyt hyvin ja sain 5metriä puhkaistua 507. Mutta Raimo Vuorinenkin tuli lähelle 493. Kilpailu kiristyi. Siksi Elias Santakin innostui lisää ja hyppäsi jälleen viidennellä kierroksella 501. Tähkääpää sai aikaiseksi 475. Anto Palomäkikin paransi 469. Itse sain tuloksen 489 ja Vuorinen 485.

Oli ratkaisun aika. Elias Santa aloitti loppuselvityksen: Jälleen pitkä hyppy. Tuleva kala-alan yrittäjä ja silloinen mainio urheilijanuorukainen ponkaisi pitkälle, tulos 521. Kisa oli voiton suhteen ohi ja kunnanmestariksi alle 15v. sarjassa leivottiin Elias Santa. Hänelle tuli ansaittu voitto! Yritin vielä minäkin parantaa, mutta sain vain 483. Mutta olin ylpeä 2. sijasta ja alpakkalusikasta, joka vieläkin on muistona tallessa. Raimo Vuorinen paransi vielä 499 viimeisellä hypyllään ja hän nousi palkintopallin 3. sijalle. Pertti Tähkääpää oli neljäs 477, Veikko Tarkkio viides hyppäämällä viimeisellään parhaansa 473. Kuudentena oli Anto Palomäki 469.

Että tällaisia muistoja uuden vauhtiradan päässä: jos se olisi ollut jo silloin, niin tulos olisi ollutkin...

Nyt ei enää näillä polvilla eikä Eliaksenkaan polvilla pituutta hypätä. Mutta hiljaksen trampataan. Satamassa tavatessamme muistellaan vanhoja urheiluaikoja, kun savukalaa maistellaan

PS. Eliaksen kanssa hypättiin muutama vuosi myöhemmin yli kuusi metriä ja taisi Jokkeri hypätä yli seitsemän metriäkin. Pituushyppy sopi hyvin Merikarvian nuorille urheilijoille. Arvelenkin, että meitä yli kuuden metrin hyppääjiä on ollut ainakin parikymmentä. Voitaisiin jopa perustaa 6metrin kerho.

Lauri Hakosalo, Vassan Kunnon edustusurheilija, muisteli näin Merikarvia-lehdessä vuonna 2008.

MePan I joukkue oli aikansa osaaja aina piirinmestariksi asti.

Alarivissä vasemmalta lukien Jukka-Pekka Kulosaari, Väinö Sundelin, Antti Yli-Knuussi ja Vuorisalo.

Ylärivillä vasemmalta Risto Lehtonen, Arvi Salo, Kosti Sundelin Westerlund, Kalevi Liutala, Pekka Salmi ja Heikki Henriksson.

MePan kakkosjoukkue tuki edustusjoukkuetta. Takana oikealla Olavi Salo, Peltomäki?, Timo Lammi, ja takana kurkkii tämän jutun kokoaja Lauri Hakosalo, opettajat Erkki Näsi ja Eino Kanerva ja yhteiskoulun liikunnan opettaja Esa Avellan. Edessä vasemmalta ovat Markku Sumia, Unto Salmi, Heikki Hakosalo ja Peltomäki?

Eelis ja Viljo Vuorisalon polkupyöräliike

Eelis ja Viljo Vuorisalon polkupyöräliike sijaitsi vieläkin pystyssä olevassa rakennuksessa vasemmalla puolella sataman tietä kuljettaessa vieressä kohoavan mäkitöppäreen jälkeen. Maisemallisesti kauniin mäen päällä sijaitsee edelleen Eelis ja Viljo Vuorisalon omakotitalo, joka on nytkin suvun hallussa.

Sen sijaan kalastaja Oskari Vuorisalon yksikerroksinen hirsitalo, joka sijaitsi mäen alla tien oikealla puolella satamaan mentäessä, on hajotettu jo aikoja sitten. Muistan talo vielä hyvin, joskus jopa vierailin siellä 1950-luvulla.

Monet kerrat Eelis korjasi ja huolsi minun ja monen muun polkupyörän, sillä paikkakunnan sora- ja hiekkatiet kuluttivat pyörää nykyisiä asfaltteita runsaasti enemmän.

Vuorisalon polkupyöräverstaan jälkeen samalla puolella tien varressa oli 1800-luvun loppupuolella kalastaja Oskar Westerlundin ja hänen vaimonsa Alman os. Holmströmin kotitalo. Heillä oli suurperhe: 12 lasta. Oskarilla oli Krookassa rantahuone ja verkonkuivatustelineet eli merikarvialaisittain vapeet. Sittemmin tässä talossa ovat asuneet tai sen paikan omistaneet mm Eero ja Yrjö Salmelan isä Paavo Salmela sekä Yrjö Lounasvaara. Pitäjän moninkertainen hiihtomestari Arvo Hirvonen on myös siinä talossa asunut.

Taksiautoilija Heikki Peltomäen talo oli tien oikealla puolella. Talon omistaa nykyisin pitäjän viimeinen pyttymestari Markku Sukusaari. Hän on muuttanut siihen Alakylän syntymäkodistaan ja vanhasta työpaikastaan Uuno Sukusaaren pyttyverstaasta. Markku lienee viimeinen silakkapytyn valmistuksen osaaja. Toivottavasti hänen tuotteitaan saadaan uuteen pyttymuseoon runsaasti vanhan merikarvialaisen tärkeän ammatin harjoittajien työn vaalimiseksi ja muistoksi.

Kalastaja Oskari Westerlundilla oli suurperhe

Vuorisalon polkupyöräverstaan jälkeen samalla puolella tien varressa oli 1800-luvun loppupuolella kalastaja Oskar Westerlundin ja hänen vaimonsa Alman os. Holmströmin kotitalo. Heillä oli suurperhe: 12 lasta. Oskarilla oli Krookassa rantahuone ja verkonkuivatustelineet eli merikarvialaisittain vapeet. Sittemmin tässä talossa ovat asuneet tai sen paikan omistaneet mm. Eero ja Yrjö Salmelan isä Paavo Salmela sekä Yrjö Lounasvaara. Pitäjän moninkertainen hiihtomestari Arvo Hirvonen on myös siinä talossa asunut. Nykyään talon omistaa

Kalastaja Oskar Westerlundilla oli 11 lasta

Vuorisalon polkupyöräverstaan jälkeen samalla puolella tien varressa oli 1800-luvun loppupuolella kalastaja Oskar Westerlundin ja hänen vaimonsa Alman os. Holmströmin, s. 21.11.1866, kotitalo. Heillä oli suurperhe: 11 lasta. Alma kuoli 12 lapsen synnytyksessä 21.3.1911, samoin kuin lapsikin. Oskarilla oli Krookassa rantahuone ja pieni tontti sekä verkonkuivatustelineet eli merikarvialaisittain vapeet. Nykyisin rantatontin omistaa puuseppä Nurmi. Oskarin ja Alman suuresta lapsikatraasta eli Kiikoisissa vuonna 2009 jo 101 vuotta täyttänyt entinen kirja- ja kemikaliokauppias Helvi Leino. Oskarin lapsista Lauri Ratala entiseltä nimeltään Westerlund kasvatti vaimonsa Aini Maria Anttilan kanssa Korpimatin tilallaan 10 lasta.

Lauri Ratala osallistui vapaussotaan Eero Huhtisen joukoissa ja lisäksi hän osallistui Viron vapaussotaan palvellessaan Pohjan pojissa, jossa myös palveli tämän kirjoittajan setä Viljo Hakosalo.

Viljo Hakosalo oli lähettinä Viron vapausodassa

Luotsi Vihtori Stenroosin talo

Eelis ja Viljo Vuorisalon alapuolella oli aikoinaan luotsi Vihtori Stenroosin talo. Sittemmin siinä asui Heimo Stenroosin perheväki. Tänään tämän kauniin paikan omistaa Esa Alho.

Mielenkiintoisaa on ollut matkaa tehdessäni todeta kuinka paljon luotseja asui satamatien varrella.

Aivan Vuorisalon polkupyöräkorjaamon edessä maantien varressa oli aikoinaan Majan paja, ilmeisesti Onnin ja Unton omistama. Verstasta tänään ei enää ole.

Taksiautoilija Heikki Peltomäen talo oli tien oikealla puolella satamaa kohden mentäessä. Talon omisti sittemmin pitäjän viimeinen pyttymestari Markku Sukusaari. Hän muutti siihen Alakylän syntymäkodistaan ja vanhasta työpaikastaan Uuno Sukusaaren pyttyverstaasta. Markku lienee viimeinen silakkapytyn valmistuksen osaaja. Toivottavasti hänen tuotteitaan saadaan pitäjän uuteen pyttymuseoon runsaasti vanhan merikarvialaisten tärkeän ammatin harjoittajien työn vaalimiseksi ja muistoksi. Nykyään talo ei enää ole Sukusaaren omistuksessa

Krookka-nimestä

Mistä Krokka nimi on syntynyt. Raija Miikkulainen on tutkinut merikarvialaista nimistöä. Paikallislehdessä hän kirjoittaa 19.3.2008, että nimen arvellaan tulevan siitä, kun nälkäiset variksetsatamassa seurasivat hevosia kraakkuen ja toivoivat saavansa nokkaansa muutaman jyväsien niiden kuormista. Karkku on merkittävä paikkakunta Merikarvian nimen syntyä mietittäessä. Vanha Sastamala ja sastamalaisten eränkävijöiden matkat meren rannoille Merikarvialle on tärkeä viite nimen syntyyn.

Merikarvian ruotsinkielinen nimi Sastmola on mielenkiintoinen. Krookan sataman nimi on vakiintunut viralliseenkin käyttöön., toteaa Miikkulainen. Nimi liittyy kertomusten mukaan variksiin mihin murrenana Krookka viittaa, Krookka oli ”varespaikka” Krookka oli alkuaan haukkumanimi. Erään tarinan mukaan nimen kerrotaan tulevan siitä, kun hevoset kuljettivat lastia satamaan, kuormista tippui jyviä tielle, ja nälkäiset varikset hankien aikaan seurasivat hevosia raakkuen Krook, Krook ja Krook. Merikarvialla tuttu Pirunpaska nimi on sekin haukkumasana. Pirunpaskan kaupunki sijaitsee Itäkylän ja Ooperin talojen jälkeen tulevalle alueella. Aluetta kutsutaan myös Peepee eli PP-kaupungiksi. Nimi lienee syntynyt jo 1800-luvun lopulla.

Maisteri Juhani Mellanouralla on oma näkemyksensä siitä, mistä Krookka nimi juontuu. Se voisi olla Krog eli Koukku sanasta. Toisen teorian mukaan nimi tulisi ruotsinkielisestä salakapakka nimestä.

Nimen alkuperän tutkiminen jatkuu...

Eelis ja Viljo Vuorisalon polkupyöräliike

Eelis ja Viljo Vuorisalon polkupyöräliike sijaitsi vieläkin pystyssä olevassa rakennuksessa vasemmalla puolella sataman tietä kuljettaessa vieressä kohoavan mäkitöppäreen jälkeen. Maisemallisesti kauniin mäen päällä sijaitsee edelleen Eelis ja Viljo Vuorisalon omakotitalo, joka on nytkin suvun hallussa. Sen sijaan kalastaja Oskari Vuorisalon yksikerroksinen hirsitalo, joka sijaitsi mäen alla tien oikealla puolella satamaan mentäessä, on hajotettu jo aikoja sitten. Muistan talo vielä hyvin, joskus jopa vierailin siellä 1950-luvulla. Monet kerrat Eelis korjasi ja huolsi minun ja monen muun polkupyörän, sillä paikkakunnan sora- ja hiekkatiet kuluttivat pyörää nykyisiä asfaltteita runsaasti enemmän.

Sakari kulki jo ennen minua Värenmäeltä Krookkaan

Kissa Aini, Sakari ja Tajun Kalle...

Johanssonin Sakarin muistan nähneeni tiellä kulkevan mm. apteekin nurkilla. Sakari oli vähän laitapuolen kulkija ja sen aikaisten erilaisten aineiden käyttäjä. Mutta pelottava hän ei ollut eikä vaarallinen. Paljon juttuja hänestä jäi elämään. Merikarvia lehdessä oli Heikki Hakosalon piirros Sakarista. Piirros kuvaa Sakarin nokkeluutta. Rovasti Raitala kulki pyhäaamuna kirkolle, kun hän näki Sakarin, jota ei tuntenut, ”lepäävän” ojassa. Kuka siellä on, rovasti kysyi. Hän sai vastaukseksi: ” Mä olen taimi sun tarhassa”. Sakari vieraili silloin tällöin Porissakin. Poliisit pysäyttivät Sakarin ja kysyivät häneltä, missä hän asuu. Sakari heti vastasi asuvansa osoitteessa Venekatu 6 ja vei poliisit jokirantaa, jossa lojui vene nro 6.

Johanssonin Sakari teki matkaa Väreltä Satamaan jo paljon minua ennen!

Snellmanin seppä oli nimeltään Jalo Veikko Snellman.

Prinkkalan talosta olen saanut sellaisen lisätiedon, että täälläkin tunnettiin sanonta: ”Kaikki on mennyt päin prinkkalaa”.

Apteekkari August Huhtisen pojista Porissa pesulayritystoimintaa harjoittanut, nyt eläkkeellä oleva yrittäjä Antti Huhtinen osoitti jo nuorena Merikarvialla asuessaan yrityshalua. Antti perusti 15-vuotiaana kala-astia-yrityksen Huhtisen pihapiirin talousrakennukseen vuoden 1941 tienoilla äidiltään Lauralta saamallaan varoilla. Hän palkkasi työhön mm Rafael Rouhikon ja alaikäiset Antti Rouhikon ja 10-vuotiaan Veini Vuorelan. Veini Vuorela muisteli saaneensa palkkaa noin 500 markkaa. Viranomaisetkin olivat jossain mielessä kiinnostuneita tästä yrityksestä työntekijöiden alaikäisyyden vuoksi. Mutta hyvin liikeyritys toimi muutaman vuoden, jonka jälkeen se siirtyi vanhemman veljen Paavon haltuun. **Loput valmiit** pytyt Antti myi tehtailija J. A. Salmelle. Antti hankki jossain vaiheessa kaksi hevostakin ja lähti niillä hankkimaan pilkkeiden ajolla Röyttän satamasta tienestii. Kannaksen Muolaassa Antti ja Jorma Mäkivaara sekä Mikko Hilakari 15- **vuotiaisina** poikasina kävivät tienaamassa rahaa nostamalla perunoita entiseltä sotatoimialueelta.

Paavon ja Antin velipoika Heikki Huhtinen kolmen muun yliopistotoverinsa kanssa rakensivat Raisa-nimisen aluksen ilmeisesti Laitoston tiloissa ja tekivät sillä matkan Ruotsiin.

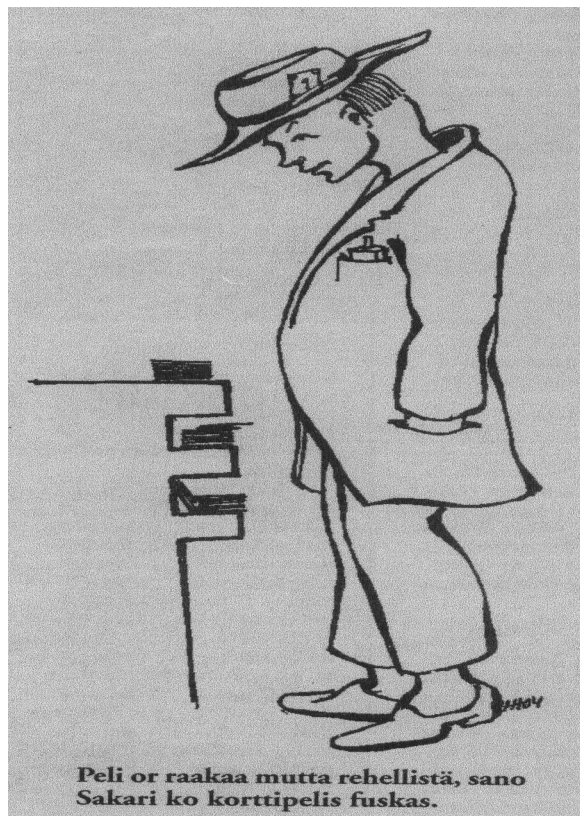
August Huhtisella oli jonkin aikaa limonaditehdas Huhtisen pihapiirissä. **Apteekkari Huhtinen oli Merikarvian 8. apteekkari 1904-1939 ja nykyinen apteekkari Jouko Mörö on 13. apteekkari eikä 10. kuten erheellisesti viimeksi esitin. Ensimmäinen merikarvialainen apteekkari oli E. Liljebäck 1871-73. Pitkäaikainen apteekkari oli A. Lindeman 1939-1962.**

Snellmanin seppä oli nimeltään Jalo Veikko Snellman.

Prinkkalan talosta olen saanut sellaisen lisätiedon, että täälläkin tunnettiin sanonta: ”Kaikki on mennyt päin prinkkalaa”.

Heikki Hakosalon piirroksia Sakarin vaelluksesta

Karvilaisittain piirroksia Heikki Hakosalo on vuosien varrella piirtänyt tuhannen kuvan verran, joten nekin pitäisi ottaa talteen omaksi kirjaksi.

Johanssonin Sakari teki matkaa Väreltä Satamaan jo paljon minua ennen!

Aini Jansson oli kissaihminen

Kuuluisa kissapaikka oli Aini Janssonin talo, jossa Aini piti kuttuja ja erikoisen paljon siellä oli Ainilla kissoja. Herttaisen tuntuinen Aini oli tuttu näky kirkonkylällä, jossa hän kulki vähän kumaraisena iäkkäänä vanhuksena. Aini syntyi vuonna 1896 ja hän kuoli 1985. Nämä rakennukset on purettu kokonaan pois myöhemmän omistajan Tapani Äijälän toimesta.

Tajun Kalle

Tajun Kallen haamu on tuttu Vassan nuorisolle, sillä lapsia ”peloteltiin” Tajun Kallella. Jos ette ole ihmisiksi, niin Tajun Kalle vie teidät Kalpakkaan! Tajun Kalle eli Kuvaskankaalla ja hän oli kuulu maantierosvo, joka asui eräässä miehen mentävässä kallioluolassa Kuvaskankaalla metsässä. Kuoltuaan Tajun Kalle haudattiin hautausmaalle. Mutta hän rupesi kummittelemaan nuoren papin uniin. Niin hänet päätettiin haudata ”erämaahan”. Hautapaikka löytyi sitten jostain Truttelonkallion läheltä Kauko Källin ja Veikko Hakosalon metsämailta. Kerrotaan vielä, että Kallen arkku joen tulviessa lähti kulkemaan virtaa alas merelle. Sen jälkeen Kalle haudattiin uudelleen siunattuun maahan. Myös Kallen vanha pelkoa aiheuttanut saapasreuhka katosi metsästä pois?

Krookka alkaa Vuorisalon kohdalta. Mistä oikein alkaa Krookka, se puhuttaa edelleen, mutta virallista varmuutta siihen ei ole saatu

Krookan kyltti pitäisi saada tien varteen merkinnällä ”Olet nyt Krookan entisessä kauppalassa”

Mutta sitä ennen pitäisi saada varmuus tai sopimus siitä, mistä Krookka alkaa...

Tulitikkuetiketin kuvassa on kuvattu Krookan ranta

Vuorisalon pitkä yksikerroksinen talo sijaitsi aivan satamatien vieressä, taloa ei enää ole. Eelis ja Viljo Vuorisalon polkupyöräliike sijaitsi vieläkin pystyssä olevassa rakennuksessa., Vuorisalon vanhaa taloa vastapäätä. Korkealla ns. Vuorisalon mäellä oli Eelis ja Viljo Vuorisalon kotitalo.

Kalastaja Oskari Vuorisalon pitkä punainen yksikerroksinen asuinrakennus sijaitsi aivan tien varressa satamaan mennessä oikealla puolella. Se on hajotettu kokonaan pois sataman tien parannustöiden aikana. Oskari kuoli 29.10.1948.

Monen mielestä Krookka alkaa Vuorisalon kohdalta. Siihen tulisi laittaa kyltti: ” Olet Krookassa, tervetuloa! Tuleeko kylttiä koskaan, sen näyttää tuleva aika! Mutta hieno mainos ja matkailullinen vetonaula se olisi!

Eelis ja Viljo Vuorisalon polkupyöräliike sijaitsi vieläkin pystyssä olevassa rakennuksessa.

Vuorisalon puretun talon vieressä oli Majan verstaas tai paja. Sen lähellä oli Tuomen lidan mökki. Sen ohitse kulki oikopolku yhteiskouluun ja vastakkaisesti Sataman kouluun, joka oli sinnepäin kuljettaessa minun koulutieni.

Oskari Westerlundilla oli 12 lasta

Vuorisalon jälkeen 1800-luvun loppupuolella oli kalastaja Oskar Westerlundin ja hänen vaimonsa Alma os. Holmströmin kotitalo. Heillä oli suurperhe: 12 lasta. Oskarilla oli Krookassa rantahuone ja verkonkuivatustelineet eli vappeet. Tässä talossa on sen jälkeen vaihtuneet omistajat.

Sittemmin tytär Tyyne hoiti isäänsä Oskaria, joka kuoli vuonna 1927. Tyyne oli naimisissa Salmen sahan kirjanpitäjä Fredrik Hilmanin kanssa. Westerlundin talossa ovat asuneet tai sen paikan omistaneet mm Eero ja Yrjö Salmelan isä Paavo Salmela sekä Yrjö Lounasvaara. Pitäjän moninkertainen hiihtomestari Arvo Hirvonen on myös siinä talossa asunut.

Eelis ja Viljo Vuorisalon alapuolella oli aikoinaan luotsi Vihtori Stenroosin talo. Sittemmin siinä asui Heimo Stenroosin perheväki. Tänäpäin tämän kauniin paikan omistaa Esa Alho.

Alma Westerlund

Helvi Leino os. Westerlund täytti 105 vuotta 27.1.2012 Kiukaisissa.

Näin kertoi Merikarvia-lehti. Hänen veljensä oli Lauri Ratala.

Jossain vaiheessa Westerlundin talon ovat omistaneet Eero ja Yrjö Salmelan isä Paavo Salmela ja Yrjö Lounasvaara. Pitäjän moninkertainen hiihtomestari Arvo Hirvonen on myös siinä talossa asunut.

Tomu Heikki

Merikarvian astiateollisuuden kehitysvaiheita kuvaa Merikarvia lehti No:ssa 40 4.10.1945 mm. seuraavasti:

"Tomu Heikin " ns. Isohöylä edusti ansiokkaasti 1880-luvulla tekniikan uutta tulemistä Merikarvialle. Sitä ennen kala-astian kimmet oli höylätty käsivoimin, johon nyt isohöylä toi melkoisen parannuksen. Sen rakenne oli pääpiirteittäin seuraavanlainen: Kahden pystypaulun välissä riippuvan piirun päässä oli raskas höylä, jota edestakaista liikettä piirun heiluriliike tehosti.

Tomu Heikin höylältä kimmet kuljetettiin Heikkilän herran pyttyverstaalle, jota lienee pidettävä ensimmäisenä varsinaisena kala-astiaverstaana Merikarvialla. Täällä oli työssä neljä miestä: Söderlund kahdeksanvuoriaan Arvid poikansa kanssa, tunnetaan nyttemmin tehtailija Salmena, Pauli Lindberg ja Juho Skotholm. Tuotantomäärä oli 8 nelikkoa miestä kohden päivässä. Tämä Heikkilän herran astiaverstas sijaitsi nykyisen Kouhin pirtin paikkeilla. Täältä sai ostaa pyttyjä ja samassa yhteydessä oli myös viinakauppa. Viinakaupan kahden puisen tarjoilupikarin kyljestä muisteli tehtailija Salmi poikansa tavanneen lorun: " Näsin Matin Franssa tämä kädes tanssi ja Huuslaakari hullu humaus".

Heikkilän herran jälkeen ryhtyi Vihtori Knuussi astiatehtailijaksi. Tämä verstas oli sittemmin tunnetun Uuno Peltomäen tilan paikalla, josta siirryttiin myöhemmin Alisen Knuussin pirttiin. Työntekijöiden luku oli tässäkin verstaassa neljä. Tällä välin oli Tomu Heikki tehnyt lakon: hän ei enää syönyt sallaattia, eikä vetänyt isoa höylää. Oliko siis palattava vanhaan tapaan- käsihöyläykseen? Apuun tuli Virtanen, joka

varusti höyryllä käyvän konehöylän, maasepän tekemän. Virtasen konehöylä sijaitsi sittemmin paikalla asuneen Riihivaaran talon paikkeilla.

Laudat höylättiin siellä pitkinä ja kuljetettiin sieltä verstaalle. Lautatavara tuotiin sinne Haukijärven sahalta.

Ylikylässä toimi tuolloin jo ns. Alinen saha, nykyistä Kalkuttaa vastapäätä.

Vihtori Knuussilla oli osa verstaasta lialassa, sittemmin Hämeenmaan paikkeilla. Mutta lialasta varustettiin leipomotupa ja versta kokonaisuudessaan siirrettiin Satakunnan Osuukaupan paikalla olevaan Vihtori Knuussin hallinnassa olleen talon suojiin. Pian Knuussi lopetti kannattamattomana astiaverstaansa.

Astiateollisuus Merikarvialla jäi sen jälkeen melkein kuolleeseen pisteeseen. Ainoastaan Pauli Lindberg, nykyinen Vuorenmaan jatkoi valmistusta käsipelillä. Todettakoon, ettei silakkanelikon kysyntä tuolloin vielä ollut kovin suurta. Silakka näet tuolloin vielä suolattiin suuriin ammeisiin ja toimitettiin markkinoille niissä. Kauppiaan reessä oli iso amme, josta kauppias suoritti jakelun. Merikarvialta kuljetettiin tällä tavalla silakkaa Tampereelle ja Ikaalisiin saakka.

Juho Skotholm ja J.A. Salmi lähtivät Lempisaaren yhtiön palvelukseen silakkapytyt jo mielessään

Samoihin aikoihin kun Vihtori Knuussi lopetti astiaverstaan, perustettiin Merimaskun pitäjään yhtiö, jonka tarkoituksena oli ryhtyä kala-astiateollisuuden harjoittamiseen. Tämä hanke oli Lempisaaren kartanon omistajan, parooni von Hartmanin ja brändöläisten laivurien yhteinen. Kun ammattimiehiä tähän tehtaaseen ei ollut muualta Suomesta saatavissa, niin lähtivät merikarvialaiset Juho Skotholm ja J.A. Salmi Lempisaaren yhtiön palvelukseen. Yhtiö valmisti silakka-astioita ja Saksasta tuodusta pyökipuusta voidritteleitä. Silakka-astiat myytiin laivureille, jotka ostivat niihin silakkaa ja laivasivat silakat aina Viron markkinoille saakka. Lempisaaren ensimmäisen vuoden voitto oli 500 mk. Verailun vuoksi todetaan, että miehen ruoka maksoi päivässä tuohon aikaan 5 mk viikossa.

Tuleva tehtailij J.A. Salmi työskenteli Lempisaareissa kolme vuotta ansaiten sinä aikana 1.600 mk. Salmi palasi Merikarvialle ja kertoi Pauli Lindbergille, että hän yhtyy valmistamaan Merikarvialla astioita, kun hänellä on rahaa. Lindberg ei antanut hänelle kovin paljon rohkaisua, sillä Lindberg kertoi Salmelle valmistaneensa astioita Merikarvialla jo kaksi vuotta, mutta saaneensa niitä myydyksi vain kaksi kappaletta! Mutta Salmi uskalsi ryhtyä toimeen uskoen siihen, että kyllä niitä Merikarvialtakin ostetaan kuten Lempisaaren tehtaasta.

Salmi lähti Ouluun mainosmatkalle ottaen mukaansa maatalousnäyttelyyn ostamaansa paikkaan kimpiä, vanteita ja tarpeelliset työkalut. Näyttelypaikalla nuori astiamestari pyöräytti pyttyjä 10 minuutissa valmiiksi. Katsojia ihasteli toimitusta paljon. Ihasteltiin: ”Katso kuinka pian tuo poika valmistaa pytyn”. Kauppa kävi ja tilauksia alkoi tulla. Erikoisesti haluttiin ja tilattiin lohiastioita pohjoiseen käyttöön. Salmi osoitti liikemiesälyä ja hän alkoi valmistaa astioita kotinsa saunassa Viinojalla. Tilauksia alkoi tulla niin paljon, että toisena kesänä oli otettava jo kolme apulaista. Salmi itse kävi jokaisessa maatalousnäyttelyssä mm. Helsingissä, Viipurissa ja Porissa, joissa hän aina sai I palkinnon pytyistään.

Nousikausi jatkui ja menekki kasvoi. Pikku alukset kuljettivat astioita rannikon suolaamoihin, osa vietiin veneillä Poriin ja Kristiinaan rautateitse edelleen lähetettäväksi.

Salmi rakensi uuden verstaan nykyisen Lauri Salmen talon lähelle. Sitä laajennettiin jo parin vuoden kuluttua. Vuonna 1918 rakennettiin saha, joka jo kahden viikon kuluttua paloi. Mutta uusi rakennettiin tilalle. Sinne asennettiin myöhemmin kaksi Karhulan pikaraamia, sahausmäärä nousi 1.600 stdiin vuodessa. Astiantuotantokyky kohosi jopa 30.000 kpl kuukaudessa. Tämäkin tuotantolaitos paloi vuonna 1938. Salmi siirsi saha- ja astiatehtaansa satamaan.

Kala-astiatehtaita Merikarvialla oli 1945 jo useita. Menekkipula ei ole näköpiirissä. Kouhin kala-astiatehdas perustettiin 1939, jonka tuotantomäärä 1945 oli n. 100 000 kpl vuodessa. Salovaara perusti vuonna 1912, Merimaa vuonna 1914, Esko vuonna 1931, E. Salminen vuonna 1940, V. Kurki vuonna 1945, Jukolassa toimi Toras Oy:n omistama astiatehdas, joka sittemmin siirtyi Raumalle.

Vuonna 1945 astiatehtaissa oli jo monipuoliset tarkoitustaan vastaavat koneet ja laitteet, Jussin Pajan ensiluokkaiset valmisteet. Mutta kunnia kuitenkin kuuluu tässäkin vielä Tomu-Heikin isolle höylälle ja Virtasen konehöylälle.

Kuka sitten oli ensimmäinen, joka alkoi tehdä Merikarvialla silakka-astiota puusta. Hän oli J.K. Vallin ja toinen oli Lindberg, sittemmin Vuoremaana tunnettu merikarvalainen uranuurtaja. Näin kerrotaan...

Viinakauppa lopetettiin Merikarvialla samoihin aikoihin kun astiateollisuus alkoi Merikarvialla.

J.A. Salmi

J.A. Salmi oli merkittävä liikemies, josta olen hyvin seikkaperäisesti kirjoittanut Merikarvia-lehdessä, mutta vielä tässäkin haluan hänestä kertoa...

Tehtailija J. A. Salmi osti Pappilan maista Mangsvassa-nimisen tilan noin 0,5km päästä meren rannasta eli Krookasta. Nykyisin Mika Pitkäsen omistamaa komeaa taloa vastapäätä olevalle tilalleen Johan (Juho) Arvid Salmi rakensi ensin vuonna 1902 Kala-astia- eli pyttytehtaan ja sitten sahan vuonna 1918. Puinen saha paloi kuitenkin jo 16.3.1919. Edellisenä päivänä oli kruunattu kala-astioita. Uunin kranssille jätetyt kruunausraudat olivat sytyttäneet pölyn ja aamuyöllä tuli pääsi valloilleen. Perhe pelastautui alusvaatteillaan läheiseen saunaan. Brandin Rikalainen tarjosi perheelle asunnon, kunnes J.A. osti Kustaa Lindeniltä asuinrakennuksen ja Kotipelto-nimisen tilan.

Saha rakennettiin uudelleen, mutta sekin paloi 16.5.1938. Väliaikaistiloissa nykyisen Matti Lännenmäen autoverstaan alueella olevassa Elon karjatilan kaksikerroksisessa rakennuksessa tehtiin astioita mm 5.000 kappaleen sillitynnyritylaus. Tämän jälkeen J.A. siirsi sahaustoiminnan kokonaan meren rantaan Krakanokkaan ja uusi saha tehtiin tiilestä ja betonista. Tämä saha oli lähes valmis syksyllä 1939. Sahan tunnusmerkiksi tuli 36 metrinen savupiippu. Sahalla sahattiin ulosvientiä varten sahatavaraa ja ennen muuta täysin koneellisesti tehtiin kala-astioita suunnattomat määrät.

Salmen sahan

karkkoja eli lautatapuleja Krookassa

Minun nuoruudessani Lauri Salmen talolle johti komea koivukuja ja sen pihan kautta tie J.A. Salmen vanhimman pojan Urho Salmen tainionkoskelaismallisen talon pihaan. Talon omistavat nykyisin Samuli ja Marja Sipilä. Tälle talolle on tyypillistä jyrkkä katto ja erikoiset päätyikkunat. Urhon ostamalla Luotsinmäen 2,5ha:n tilalla oli aiemmin sijainnut luotsin asunto, josta tila sai nimensä. Tälle tilalle tämä erikoisen näköinen asuinrakennus Urhon toimesta tuli vuonna 1933.

J.A. Salmi oli oman aikansa suurliikemies

J.A. Salmi osti Pappilan maista Mangsvassa- nimisen tilan noin 0,5 km päästä meren rannalta eli Krookasta. Siihen tuli vuonna 1902 Mangsvassan pyttytehdas. Salmi rakensi alueelle sahan vuonna 1918, mutta se paloi 16.3.1919. Uusi saha rakennettiin, mutta sekin paloi 1938.

Mutta uusi rakennettiin tilalle. Sinne asennettiin myöhemmin kaksi Karhulan pikaraamia, sahausmäärä nousi 1.600 stdiin vuodessa. Astiantuotantokyky kohosi jopa 30.000 kpl kuukaudessa. Tämäkin tuotantolaitos paloi vuonna 1938. Salmi siirsi saha- ja astiatehtaansa sen jälkeen Krakanokkaan meren välittömään läheisyyteen.

J.A. Salmi rakensi asunnokseen ja tehtaan konttoritiloikseen upean talon sahaansa vastapäätä satamaan johtavan tien toiselle puolelle. Myöhemmin siihen muuttivat hänen poikansa Lauri ja tämän vaimo Ilona.

Arvid itse ja hänen vaimonsa Eliida muuttivat asumaan Salmelan sillan viereem ostamalleen Salmelan tilalle. Nykyisin talon omistaa Marko Närvänen. Arvidilla oli siellä useita hevosia, joita Alman Franssi hoiti.

Krookassa asuva Salosen Franssi alias Alman Franssi joutui joskus Arvid isännälle huomauttamaan, kun tämä vähän nuukaili appeen kanssa, ettei hevonen mikään purjevene ole, se tarvitsee runsaasti apetta. Minun nuoruudessani Alman Franssista puhuttiin mehukkaita juttuja, mutta olen ne jo unohtanut?

Vuonna 1945 astiatehtaissa oli jo monipuoliset tarkoitustaan vastaavat koneet ja laitteet. Jussin Pajan ensiluokkaiset valmisteet näyttivät voimansa. Mutta kunnia kuitenkin kuului tässäkin vielä Tomu-Heikin isolle höylälle ja Virtasen konehöylälle.

Mangsin suoalue oli talvisin ennen sahalaitoksen perustamista Krookan poikien luistelualue. Aivan ihmeelliseltä tänään tuntuu tieto, että Salmen sahalta saatettiin kuljettaa tukkeja merenrantaan saakka isoa valtaojaa pitkin. Entisen Salmen sahan purukasassa asusti paljon tarhakäärmeitä, joilla oli ”keltaiset korvat”. Alue tunnettiin pitkään ”palaneen sahan plassina”. Nyt paikalla on uusi hieno Mangsin asuntoalue rivitaloineen ja omakotitaloineen.

Ennen Salmen sahaa Mangsvassalla asui maanviljelijä Evert Mangs, josta alueen nimi juontuu.

Salmen sahan työväkeä varten rakennettiin isohko asuinrakennus. Talon toisessa päässä asui Evert Mangsin tytär Bertta Kaldoja, s. 1902, jonka aviomies oli inkeriläinen. Hänet palautettiin myöhemmin takaisin Venäjälle, ilmeisesti surullisin seurauksin. Bertan surua lisäsi, kun poika jäi Krookassa auton alle vuoden 1950 paikkeilla. Talon toisessa päässä asui jonkin aikaa kalastaja Leo Salmen perheväki. Hän ei ollut sukua J.A. Salmelle. Tätä taloa kutsuttiin leikkisästi ”Kolhoosiksi”.

Tehtailija Johan Arvid Salmi e. Söderlund syntyi 14.9.1878 vaatimattomiin oloihin ja hän kuoli pitkään sairastettuaan 20.3.1960.

Sisukas yrittäjä J.A. Salmi aloitti yrittäjän uransa Viinajalla käsityönä valmistamallaan puukala-astioilla. Taitavana liikemiehenä Salmi laajensi ja koneellisti yritystään. Vastoin käymisiä Salmi myös kohtasi: Tulipalo tuhosi hänen sahansa ja astiaverstaansa. Uusi kivinen saha- ja kala-astia tehdas valmistui satamaan hyvälle paikalle vähän talvisodan syttymisen jälkeen. Sahalla sahattiin ulosvientiin sahatavaraa ja sieltä valmistuivat kala-astiat nyt täysin koneellistetussa tuotantolaitoksessa. Vuonna 1946 hän muodosti perheyhtymisen J.A. Salmi Oy:n ja siirtyi vähän sivummalle liiketoiminnasta omistamalleen tilalle Alakylän Salmelaan aivan Salmelan sillan viereen. Osakeyhtiön osakkaina olivat Urho ja Lauri Salmen perheet, Vilho ja Hanna sekä Jukka Kolsio, Terho Kankaisen perhe sekä Toivo Lehtinen. Vilho Kolsio toimi konttoripäällikkönä vuosina 1939-1955. Urho Salmi ja Toivo Lehtinen olivat työnjohtajina.

Marraskuussa 1961 Salmi Oy:n saha myytiin huutokaupalla Merikarvian kunnalle 5.9000.000 markalla, mutta kunta siirsi sitten sahan heti Urho ja Pekka Salmen nimiin 5.910.000 markalla.

Myöhemmin saha siirtyi Vihtori Jokimäen omistukseen.

Liikemies Vihtori Jokimäki myi saha-alueen sahanomistaja Kosti Kouhille, joten se liitettiin Kouhin sahaan.

Lauri Salmen omistukseen siirtyi tehtailija J.A. Salmen aikanaan rakentama komea talo. Sen takana sijaitsi Urho Salmen kotitalo ja Oura oopperan ”Sireenin” eli Pekka Salmen syntymäkoti. Nykyisin se on Samuli ja Maija Sipilän koti

Urho Salmen talon lähialue jo tunnettiin luotsinmäkenä, tiettävästi alueella oli ollut luotsin talo. Siitä juontuu koko lähialueen nykyinen nimi Luotsinmäki.

Johan Arvid Salmi e Söderlund syntyi 14.9.1878 vaatimattomiin oloihin ja hän kuoli 81-vuotiaana pitkään sairastettuaan 20.3.1960. Sisukas ja menestynyt yrittäjä aloitti liikemiesuransa Merikarvia-Tuorila maantien varrella Viinojalla käsityönä valmistamallaan puukala-astioilla, joita hän valmisti Viinojan saunassa. Tätä ennen J.A. oli käynyt oppimassa kalaastioiden valmistuksen Turun puolella Lempisaarella. Mukaansa hän sai Vuorenmaan pyttytehtaalta Juho Skutholman. He valmistivat yhdessä Viinojalla ensimmäiset nelikot eli 30litran vetoiset kala-astiat myyntiin vuonna 1898. Impivaaran Herra eli J.W. Norrgård lahjoitti entiselle työntekijälleen uutta yritystä kannustaakseen 2 toltia eli 24 kappaletta kimpilautaa.

Viinojan saunasta kaikki alkoi...

Taitavana liikemiehenä J.A., jota myös "Salmen Äijäksi" kutsuttiin, näki puupytyllä olevan mahtavat markkinat varsinkin silakan säilöntäastioina. Niinpä hän laajensi ja koneellisti tehdastaan, josta parhaimpina vuosina meni maailmalle yli miljoona erikokoista puupytyä.

1930-luvulla J.A. Salmi sai ammattitaitoisen apulaisen pojastaan Urhosta. Tämä "höylänlastuissa" kasvanut poika oli täydentänyt käytännössä oppimaansa Porin teollisuus- ja Viipurin sahateollisuuskouluissa sekä työskennellyt myös Rosenlewin ja A.B. Tornator Oy:n eri tehtailla. 1930-luvulla kaupunkien toripöydille ja kauppahalleille sekä silakkamarkkinoille ilmestyi myös litran vetoisia maustekala- eli prislinkiastioita. Nekin olivat lähtöisin J.A. Salmelta. Toivo Lehtinen oli suunnitellut niiden valmistuksessa tarvittavan erikoishöylän.

Vuonna 1938 Mangsvassalla täydellisellä kapasiteetillaan toimiva teollisuuslaitos paloi toisen kerran, kuten yllä jo totesin. Järkyttynyt tehtailija oli joutunut sydänkohtauksen saaneena sairaalaan. Hänen toivuttuaan alettiin etsiä uutta sahauspaikkaa. Sellainen löytyi Krakanokasta, missä oli vielä J.W. Norrgårdin omistaman lastaustarhan laiturirakennuksia. Uusi saha päätettiin rakentaa niiden viereen. Alue ostettiin ja Juho Salmen vanhin poika Urho Salmi sai soveltaa sahateollisuuskoulussa saamiaan oppeja ja suunnitella sekä piirtää uuden saharakennuksen. Kahdesta tulipalosta oli viisastuttu ja nyt saha tehtiin tiilestä ja betonista. Paloturvallisuuden tehostamiseksi sahan ja astiatehtaan väliin rakennettiin palomuurin ja ovet pellitettiin. Tehtaaseen muurattiin myös 36-metrinen savupiippu, jonka sisähalkaisija oli 60cm.

Rakentaminen oli aloitettu keväällä 1939 ja talvisodan syttyessä saha oli lähes valmis. Rakennustöitä johtanut Toivo Lehtinen joutui sotaan ja viimeistelytyöt hoiti merikarvialainen konepajan omistaja Juho Koskinen.

J.A. Salmi muodosti yrityksestään perheosakeyhtiön J.A. Salmi Oy:n vuonna 1940, johon osakkaiksi tulivat Urho ja Lauri sekä Mikko Salmen perheet, vävy Vilho ja tytär, Vilhon vaimo Hanna sekä heidän poikansa Jukka Kolsio sekä vävy Terho Kankaisen perhe ja vielä suvun ulkopuolelta Toivo Lehtinen. Aikaisemmin jo kauppiastoimistaan mainitsemastani Vilho Kolsiosta (Forsgren) tuli yhtiön konttoripäällikkö vuosiksi 1939-1955. Sahan vastaavina työnjohtajina toimivat Urho Salmi ja Toivo Lehtinen, jolla sitten myöhemmin oli puutyöverstaas Merikarviajoen varressa Ylikylän ja Alakylän rajalla, jossa verstaasrakennus edelleen on.

J.A. Salmi oli oman aikansa suuryrittäjä, jonka aikaansaannokset ovat jostain kummasta syystä jääneet nykymerikarvialaisille jotenkin unohduksiin. Hän työllisti tehtaassaan ja vielä välillisesti sen ulkopuolella paljon väkeä. Parhaimmillaan J. A. omisti Merikarvialla 400ha viljelys- ja metsämaata ja useita kiinteistöjä. Koko sodan ajan ja vielä kymmenkunta vuotta myöhemminkin yhtiö menestyi hyvin. Vuonna 1957 markkinoille tulleet peltiastiat alkoivat kilpailla kalliimpien puuastioiden kanssa. Tällöin monet pienyrittäjät joutuivat lopettamaan. J.A. Salmi Oy jatkoi 1960- luvun alkuun asti, jolloin muovi lopullisesti valtasi kala-astiamarkkinat ja tämä niin paljon työtä ja toimeentuloa antanut teollisuusala hävisi lähes kokonaan paikkakunnalta.

Sittemmin tehtailija Salmen kuoltua perikunta myi sahan huutokaupalla marraskuussa 1961 Merikarvian kunnalle, joka puolestaan myi sen välittömästi Urho ja Pekka Salmelle. Sittemmin saha siirtyi Vihtori Jokimäen omistukseen ja edelleen Kosti ja Risto Kouhin omistukseen. Tuolloin Salmen saha purettiin kokonaan ja sen tilalle rakennettiin uusi ajanmukainen niin monelle tämänkin päivän merikarvialaiselle toimeentulon antanut Kouhin saha.

Aivan jotain tavatonta on tänään ajatella, että Mangsvassan sahaustuotteita kuljetettiin sahalta Krookan rantaan nykyisen Kontion laituriin saakka rautateitse. Rautatie johti Mangsvassan sahan lautakarkoilta ensin nykyisen satamatien ylitse ohittaen Vuorisalon asuinrakennuksen Lauri ja Urho Salmen tilojen kautta jostain Erosen tilan läheltä suolaamonhoitaja Toivo Kuusisen tontin ohitse rantaan. Tätä rata kutsuttiin Aalinhaaraksi, jonka nimen sille antoi Oskari Vuorisalo Aali vaimonsa kunniaksi. Tämän lisäksi sahan alueella lautakarkoille eli lautatapuleille kulki useita ns. rullavaunuratoja. Sataman kansakoulun suuntaan tehtiin mm kaksi vaunurataa. Salmen sahan kauniit ja korkeat lautatapulit olivat uljaan näköisiä. Niistä vastasivat kräniläinen Frans Kivikanta ja Arvo Heino.

Tehtailija J.A. Salmi rakensi asunnokseen ja tehtaan konttoritiloiksi upean talon. Myöhemmin taloon asettui hänen poikansa Lauri vaimonsa Ilonan kanssa asumaan.

Arvid siirtyi vaimonsa Ellidan kanssa asumaan Salmelan sillan viereen ostamalleen Salmelan tilalle, nykyisin Marko Närväsen omistama tila. Siellä hänellä oli mm paljon hevosia, joita Alman Franssi hoiti. Krookassa Salosen Franssina oikeammin tunnettu ”persoonaa” joutui isännälle joskus, kun Arvid vähän nuukaili appeen antamisessa, sanomaan ” Ei hevonen mikään purjevene ole, se tarvitsee runsaasti apetta”. Minun nuoruudessani monet puhuivat Alman Franssista mehukkaita juttuja, mutta olen ne jo unohtanut.

J.A. Salmi oli teollisuusalansa ”grand old man”

Johan Arvid Salmi oli Suomen kala-astiateollisuuden ”grand old man” ja aikoinaan hänen astiatuotantonsa oli Pohjoismaiden suurin. Hän oli alalla yli 60 vuotta eli pitempään kuin kukaan muu ja hän kehitti merkittävästi kala-astioiden valmistuslaitteita ja – menetelmiä.

J.A. Salmen liikemiestoiminta käsitti muutakin kuin sahaustoimintaa, kun hän vuonna 1928 perusti Meri-Kino -nimisen elokuvateatterin. Olen siitä jo aiemmin tällä matkallani kertonut. Aluksi elokuvia näytettiin pyhisin, mutta sodan jälkeen niitä esitettiin jo kahdesti viikossa. Pääministeri Urho Kekkonen piti puhelilaisuuden Meri-Kinossa, mutta presidenttinä hän eikä kukaan muukaan presidentti täällä ole ollut. Ollessani vielä kunnalliselämässä niin muistamani mukaan teknisen toimiston päällikkö Heikki Hakosalo ehdotti erään nimettömän saaren nimittämistä Ahtisaareksi. Tarkoitus oli saada hänet, presidentin se vihkimään ja näin saapumaan Merikarvialle. Haaveeksi jäi...

Juho Salmi osti myös aikaisemmin kertomani kauppias Herman Virtapuron tontin.

Salmen Mangsissa olevassa sahassa oli Krookan ensimmäinen sähkölaitos, josta sataman lähialueen asukkaat saivat ostaa sähkövirtaa.

J.A. Salmea muistettiin sodan 1939-1940 kotirintamatoiminnastaan muistomitalilla.

J.A. Salmen poika Urho Salmi osasi rakentaa sahan

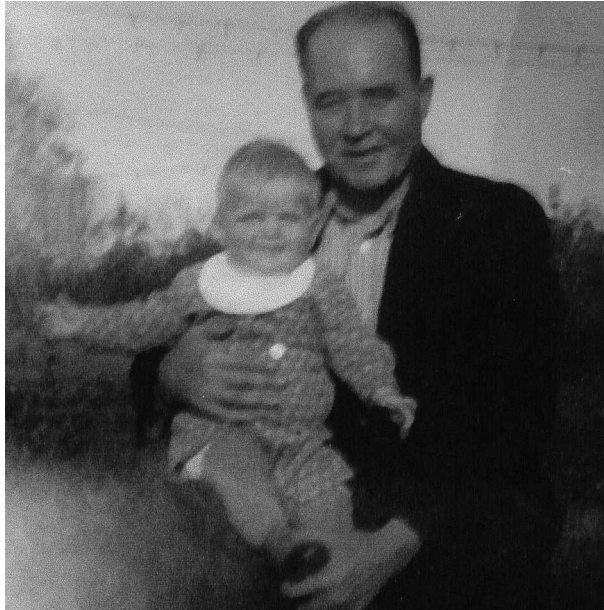
Urho Salmi sai elämäntyöstään Suomen Puutyöliiton Satakunnan osaston kunniajäsenviirin.

Urho Salmi urheili nuorena Innon riveissä, saaden useita palkintoja mm. hän voitti ensi palkinnon keihäänheitossa tuloksella 40,21 ja sen kunniaksi sai upean kunniakirjan, jollaista en aiemmin ole nähnyt. Urho Salmi kuoli 22.11.1970 70 vuoden ikäisenä. Urhon puoliso Vieno Salmi piti Kulosaarta vastapäätä olevassa J.A. Salmen ostamassa Elon talossa jonkin aikaa sekatavarakauppaa. Urho löysi karjalaistytönsä Vienon Viipurista kellosepänliikkeestä ollessaan sahanhoitajana Tainionkoskella Harakan sahalla.

Pekan lisäksi heillä oli Liisa ja Riitta tyttäret.

Väinö Myllyrinne ja vasemmalla Urho Salmi ja oikealla Väinö Kaldoja

Urho ja Pekka Salmi

Urho ja Vieno Salmen perhe

Urhon poika, viimeistään Oura oopperan ansiosta meille kaikille tutuksi tullut Pekka Salmi, s.1.2.1940, kuului MePan 1950- luvun mestari jalkapallojoukkueeseen. Hän oli jyrä joukkueen keskustuki. Muistan kuinka eräässä pelissä Pekka pysäytti porilaishyökkäyksen, kaatamalla vastustajan maahan laittamalla sormensa tämän suupieleen. Tästä Pekka sai syystä keltaisen kortin, mutta ohi ei vastustaja mennyt...

Pekka oli keskikoulutoverini yhteiskoulussa ja Sataman kansakoulussakin opiskeltiin samoihin aikoihin. Jo kouluaikoina Pekka esiintyi laulajana koulun juhlissa saaden laulun harrastamisesta 100mk stipendinkin vuonna 1957. Ulvilaan muutettuaan hän alkoi ottaa laulutunteja ja hankkia lisäoppia Klemettiopistossa ja Sibeliuksen Akatemiassa sekä esiintyä Porin Teatterissa ja Porin Mies-Laulu- kuorossa. Hän oli perustamassa vuonna 1976 Poriin Oopperayhdistystä. Baritoni Pekka Salmi lauloi useita huomattavia oopperaroleja, joista mainitsen vain Giuseppe Verdin Macbethin baritoneille ”raskaan” nimiroolin. Ehkäpä Pekan kaunis, kypsän täyteläinen ääni soi parhaiten Merikarvian kirkossa Sibeliuksen Ristilukissa. Puukkokariin Pekka kutsuu kerran kesässä Sataman kansakoulun koulukavereita vanhoja krookkalaistollisia asioita muistelevaan.

Pekka Salmi MYK:n luokkakuvassa takana oikealta kolmas oppilas. Takana ylhäällä oikealla on Kalevi Liutala ja hänen edessään on Heikki Henriksson, sataman poikia. Rehtorina oli Leila Säynäjärvi

Vanhemmillani oli tapana kyläillä Lauri ja Ilona Salmen luona. Se oli aina odotettu vierailu minullekin, koska silloin pääsin ihastelemaan Salmien hienoa ja isoa puutarhaa, jota Ilona maulla hoiti. Puutarhan omenat maistuivat makoisilta ja niitä sain syödä niin paljon kuin jaksoin. Talon suuressa saunassa sai hyvät löylyt, ilmeisesti siellä pidettiin tärkeitä puutavara-alan neuvottelujakin. Ilona teki ansiokkaan työuransa verovirkailijana Merikarvian verotoimistossa. Hän osallistui innolla myös monenlaiseen yhdistystoimintaan, jossa hän iloisena ja puheliaana oli hyvin suosittu.

Talon silloinen omistaja Mika Pitkänen kertoi löytäneensä saunasta J.A. Salmen nimikirjaimin merkityn hehkulapun, joka nyt on erikoissuojelussa.

Lauri Salmen mansardikattoisesta talosta muistan 6 hienoa kaakeliuunia, joista neljä on nykyisinkin käytössä. Talo oli tehty hyvistä sahan tuotteista: Mika Pitkänen tiesi kertoa, että ylävintin näkymättömissäkin seinissä oli höylättyä helmilautaa, mikä kertoo talon tehdyn uhaallisesti. Laurin ja

Ilonan suurta salia komisti täytetty nuori maakotka, joka seisoj jalustalla pahkapuun päällä. Sen jalustassa luki Leopold Hägg, Vesivehmaa.

Maantien vartta kulkevan kunnan vesijohdon vioittuessa vesi vahingoitti pihan kuusi- ja koivuaitaa melkoisesti uittaessaan vettä puiden juurille.

Lauri Salmi teki veljelleni ja minulle lahjaksi komean jousipyssyn nuolineen. Meille sen antaessaan hän kertoi sillä voivan ampua vaikkapa kanahaukan Haukkakallion yläpuolelta. Haukkakallio sijaitsi nykyisen pururadan lähtöpaikan lähellä ja se oli sataman poikien ”pukssotien” eräs tärkeä sota-äyttämö. No, lahjapyssy oli siksi vaarallinen ”tappoase”, että se oli meillä vain saman päivän iltaan saakka, kun isä Veikko vei sen Laurille takaisin. Mitä lienee siitä hänelle sanonut...

Laulutaitoa J.A. Salmen suvulla on enemmänkin, kun kanttori Terho Kankainen avioitui J.A. Salmen tyttären Ainon kanssa. Kaarlo Terho Ilmari Kankainen oli Merikarvialla kanttori-urkurina 1930-1937. Kanttorin pojan Timo Kankaisen kaunista ääntä soisi kuulevansa muulloinkin kuin itsenäisyyspäivän ja Merikarvia-seuran juhlissa.

Salmen suvun miehistä Raumalla pitkään asuneella sähköinsinööri Jukka Kolsiolla on vankat siteet Krookkaan, sillä hän asui Krakanokan sahan piipun varjossa. Kodin ohitse kulki tie sahalle, jota myöten kulkivat niin tukkiautot kuin pyttykuormatkin. Kolsion talon omistivat myöhemmin mm. Antti ja Pirkko Kallava. Tulevaa insinööriä kiinnosti erityisesti sahan höyrykone- ja pannuhuone sekä paja.

Serkukset Pekka Salmi ja Jukka Kolsio, Sataman Poikia hänkin

Allinhaaran rata vei Salmen sahan tuotteet Krookan satamaan Magsvassalta saakka. Hieno rautatie, jota ei enää ole. Kuvassa näkyy Toivo Kuusisen omakotitalo, jonka paikalla tänään on Pentti Kuusisen kesäasunto.

Urho Salmi teki kulttuuriteon, kun hän kirjoitti Merikarvialaisen pyttyteollisuuden historiakuvausten, jonka Pekka Salmi on hyvin säilyttänyt meille jälkipolvillekin luettavaksi. Lue se nettisivuiltamme.

Kala-astioista 120litran astia oli tynnyri, 60litran astia oli puolikas, 30litran astia oli nelikko, 15litran astia oli ottinki ja 8litran astia oli dritteli. Lisäksi oli 1, 2 ja 4litran astioita.

Urho Salmen tilastolaskelmasta selviää, että Merikarvialla toimi vuosina 1890-1962 kaikkiaan 30 merkittävää kala-astioiden valmistusliikettä.

Yhdessä laskelmassaan Urho Salmi kertoo astioita valmistetun 30 verstaassa kaikkiaan 14. 432.000 kpl, joiden valmistamiseen käytettiin 461 000 miestyöpäivää. Tänäpäin ajatellen, että se on aivan valtava määrä. Jotenkin kunnan nykypäättäjiä ja kuntalaisten tulisi uudestaan tiedostaa tämän asian suuri merkitys Merikarvialle. Miten hienosti täällä osattiin hyödyntää tämä teollisuusala sen ajan, kun puuastioilla oli kysyntää. Se antoi työtä ja toimeentulon monelle perheelle. Hyvä alku puuastiateollisuuden arvostamisessa on Merikarvia Seuran aloitteella pyttymuseosta, josta parhaillaan tehdään tuon ajan muistelupaikka. Vanha viljamakasiini on siksikin oiva paikka, koska siinä oli Viljo Kurjen kala-astiatehdas, joka toimi siinä vuosina 1946-1952. Urho Salmen laskelmien mukaan siinä tehtiin kaikkiaan vuodessa 40 000 astiaa ja siis kaikkiaan 240 000 kala-astiaa. Hänellä oli siinä työssä keskimäärin 8 henkilöä.

Merikarvia- Seuran kunnipuheenjohtaja Jorma Rinne esittelee Mieslaulajaintalossamerikarvialaisia muutamia puupyttyjä.

Rinne on hienosti sisustanut Merikarvia-seuran pyttymuseon, johon kannattaa perusteellisesti aikaa varaten tutustua.

Minun nuoruudessani Lauri Salmen talolle johti komea koivukuja ja sen pihan kautta tie J.A. Salmen vanhimman pojan Urho Salmen tainionkoskelaismallisen talon pihaan. Talon omistavat nykyisin Samuli ja Maija Sipilä. Tälle talolle on tyypillistä jyrkkä katto ja erikoiset päätyikkunat. Urhon ostamalla

Luotsinmäen 2,5ha:n tilalla oli aiemmin sijainnut luotsin asunto, josta Luotsinmäen tila sai nimensä. Tälle tilalle tämä erikoisen näköinen asuinrakennus Urhon toimesta tuli vuonna 1933.

Urho Salmi sai elämäntyöstään Suomen Puutyöliiton Satakunnan osaston kunniajäseniirin.

Urho Salmi urheili nuorena Innon riveissä, saaden useita palkintoja mm. hän voitti ensi palkinnon keihäänheitossa tuloksella 40,21 ja sen kunniaksi upean kunniakirjan, jollaista en aiemmin ole nähnyt. Urho Salmi kuoli 22.11.1970 70 vuoden ikäisenä. Urhon puoliso Vieno Salmi piti Kulosaarta vastapäätä olevassa J.A. Salmen ostamassa Elon talossa jonkin aikaa sekatavarakauppaa. Urho löysi karjalaistytönsä Vienon Viipurista kellosepanliikkeestä ollessaan sahanhoitajana Tainionkoskella Harakan sahalla.

Urhon poika, viimeistään Oura oopperan ansiosta meille kaikille tutuksi tullut Pekka Salmi, s.1.2.1940, kuului MePan 1950- luvun mestari jalkapallojoukkueeseen. Hän oli jyrä joukkueen keskustuki. Muistan kuinka eräässä pelissä Pekka pysäytti porilaishyökkäyksen, kaatamalla vastustajan maahan laittamalla sormensa tämän suupieleen. Tästä Pekka sai syystä keltaisen kortin, mutta ohi ei vastustaja mennyt...

Pekka oli keskikoulutoverini yhteiskoulussa ja Sataman kansakoulussakin opiskeltiin samoihin aikoihin. Jo kouluaikoina Pekka esiintyi laulajana koulun juhlissa saaden laulun harrastamisesta 100mk stipendinkin vuonna 1957. Ulvilaan muutettuaan hän alkoi ottaa laulutunteja ja hankkia lisäoppia Klemettiopistossa ja Sibeliuksen Akatemiassa sekä esiintyä Porin Teatterissa ja Porin Mies-Laulu- kuorossa. Hän oli perustamassa vuonna 1976 Poriin Oopperayhdistystä. Baritoni Pekka Salmi lauloi useita huomattavia oopperaroolleja, joista mainitsen vain Giuseppe Verdin Macbethin baritoneille ”raskaan” nimiroolin. Ehkäpä Pekan kaunis, kypsän täyteläinen ääni soi parhaiten Merikarvian kirkossa Sibeliuksen Ristilukissa. Puukkokariin Pekka kutsuu kerran kesässä Sataman kansakoulun koulukavereita, Sataman Poikia, vanhoja krookkalaistollisia asioita muistelevaan.

Ilona ja Lauri Salmi

Vanhemmillani oli tapana kyläillä Lauri ja Ilona Salmen luona. Se oli aina odotettu vierailu minullekin, koska silloin pääsin ihastelemaan Salmien hienoa ja isoa puutarhaa, jota Ilona maulla hoiti. Puutarhan omenat maistuivat makoisilta ja niitä sain syödä niin paljon kuin jaksoin. Talon suuressa saunassa sai hyvät löylyt, ilmeisesti siellä pidettiin tärkeitä puutavara-alan neuvottelujakin. Ilona teki ansiokkaan työuransa verovirkailijana Merikarvian verotoimistossa. Hän osallistui innolla myös monenlaiseen yhdistystoimintaan, jossa hän iloisena ja puheliaana oli hyvin suosittu.

Talon silloinen omistaja Mika Pitkänen kertoi löytäneensä saunasta J.A. Salmen nimikirjaimin merkityn hehkulapun, joka nyt on erikoissuojelussa.

Lauri Salmen mansardikattoisesta talosta muistan 6 hienoa kaakeliuunia, joista neljä on nykyisinkin käytössä. Talo oli tehty hyvistä sahan tuotteista: Mika Pitkänen tiesi kertoa, että ylävintin näkymättömissäkin seinissä oli höylättyä helmilautaa, mikä kertoo talon tehdyn uhaallisesti. Laurin ja Ilonan suurta salia komisti täytetty nuori maakotka, joka seisoj jalustalla pahkapuun päällä. Sen jalustassa luki Leopold Hägg, Vesivehmaa.

Maantien vartta kulkevan kunnan vesijohdon vioittuessa vesi vahingoitti pihan kuusi- ja koivuaitaa melkoisesti uittaessaan vettä puiden juurille.

Laulutaitoa J.A. Salmen suvulla on enemmänkin, kun kanttori Terho Kankainen avioitui J.A. Salmen tyttären Ainon kanssa. Kaarlo Terho Ilmari Kankainen oli Merikarvialla kanttori-urkurina 1930-1937. Kanttorin pojan Timo Kankaisen kaunista ääntä soisi kuulevansa muulloinkin kuin itsenäisyyspäivän juhlissa.

Salmen suvun miehistä Raumalla pitkään asuneella sähköinsinööri Jukka Kolsiolla on vankat siteet Krookkaan, sillä hän asui Krakankokan sahan piipun varjossa. Kodin ohitse kulki tie sahalle, jota myöten kulkivat niin tukkiautot kuin pyttykuormatkin. Kolsion talon omistivat myöhemmin mm. Antti ja Pirkko Kallava. Tulevaa insinööriä kiinnosti erityisesti sahan höyrykone- ja pannuhuone sekä paja.

Urho Salmi teki kulttuuriteon, kun hän kirjoitti Merikarvialaisen pyttyteollisuuden historiakuvausten, jonka Pekka Salmi on hyvin säilyttänyt meille jälkipolvillekin luettavaksi.

Yksistään J.A. Salmen astiatehtailta lähti maailmalle 5.974.875 pyttyä

Kala-astioista 120litran astia oli tynnyri, 60litran astia oli puolikas, 30litran astia oli nelikko, 15litran astia oli ottinki ja 8litran astia oli dritteli. Lisäksi oli 1, 2 ja 4litran astioita.

Urho Salmen tilastolaskelmasta selviää, että Merikarvialla toimi vuosina 1890-1962 kaikkiaan 30 merkittävää kala-astioiden valmistusliikettä.

Yhdessä laskelmassaan Urho Salmi kertoo astioita valmistetun 30 verstaassa kaikkiaan 14. 432.000 kpl, joiden valmistamiseen käytettiin 461 000 miestyöpäivää. Tänäpäin ajatellen, että se on aivan valtava määrä. Jotenkin kunnan nykypäättäjiä ja kuntalaisten tulisi uudestaan tiedostaa tämän asian suuri merkitys Merikarvialle. Miten hienosti täällä osattiin hyödyntää tämä teollisuusala sen ajan, kun puuastioilla oli kysyntää. Se antoi työtä ja toimeentulon monelle perheelle. Hyvä alku puuastiateollisuuden arvostamisessa on Merikarvia Seuran aloitteella pyttymuseosta, josta parhaillaan tehdään tuon ajan muistelupaikka. Vanha viljamakasiini on siksikin oiva paikka, koska siinä oli Viljo Kurjen kala-astiatehdas, joka toimi siinä vuosina 1946-1952. Urho Salmen laskelmien mukaan siinä tehtiin kaikkiaan vuodessa 40 000 astiaa ja siis kaikkiaan 240 000 kala-astiaa. Hänellä oli siinä työssä keskimäärin 8 henkilöä. Lauri Hakosalo arvostaa Virpolassa korkealle J.A. Salmen elämäntyötä. Niin tekee moni muukin.

Salmen saha sijaitsi Lauri Salmen taloa vastapäätä, nykyisin talon omistaa eläinlääkäri Anna Eskola.

J.A. Salmen saha Mangsvassall

Vuonna 1945 astiatehtaissa oli jo monipuoliset tarkoitustaan vastaavat koneet ja laitteet, Jussin Pajan ensiluokkaiset valmisteet. Mutta kunnia kuitenkin kuuluu tässäkin vielä Tomu-Heikin isolle höylälle ja Virtasen konehöylälle.

Allinrata vei Salmen sahan tuotteet rautateitse suoraan merenrantaan. Upea oman aikansa edistyksellinen ihmelaite tuo rata ainakin minun mielestäni oli!

J.A. Salmen autoja: V. 1925 Chervolet; V 1930 Fisher; v. 1936 Fargo1,v. 1937 Fargo 2 ja v.1938 Fargo 3.

Hugo Virtaselta Salmi osti ensimmäisen autonsa.

Urho Salmi muisteli: ” Liikkeen nimeksi muutettiin J.A. Salmi Oy, jossa isälläni J.A. Salmella oli osake-enemmistö. Osakkaina olivat allekirjoittanut Urho Salmi, Ville Kolsio, Lauri Salmi, Mikko Salmi sekä Terho Kankainen ja T. Lehtinen suvun ulkopuolelta. Yhteensä oli 500 osaketta.

Sota-ajan vaikeista olosuhteista huolimatta olivat kumpikin saha sekä astiatyöt koko ajan käynnissä. Nuorista pojista opetettiin astiamiehiä. Sahassa sahattiin vuosittain noin 1.000 standardia puutavaraa, josta ulosvientiin noi 6000 standardia. Eräänä vuonna Tanskaan myytiin sillitynnyrin aineita, kimp- ja pohja-aineita. Tilaus käsitti noin 200 standardin raaka-aineet kimmille ja pohjalle. Kimmimet olivat niputettava 20 kappaleen nippuihin. Pohjalaudat tehtiin höylättyinä pitkinä lautoina. Jouluaattona tuli laiva noutamaan tämän tilauksen. Yötä päivää kävivät höylät ja samoin työtä tehtiin kahdessa vuorossa. Tämä oli tähänastisista kiirein toimitus, mitä koskaan on ollut, ei joulukuusta, enempää kuin joululahjoistakaan ennätetty silloin ajatella. Kunnialla kuitenkin kaikista selvittiin”.

Urho Salmen muistelmissa hän kertoo vielä seuraavaa:

”Tehtaan loppu. Koko sodan ajan ja vielä useita vuosia sen päätyttyä menestyi Salmen liike hyvin. Mutta vaihtelevien liikekonjunktuurien aikana 1950 loppupuolella sekä yhtiössä tapahtuvien sisäisten ristiriitojen vallitessa alkoi yhtiön tila heikentyä. Osakkaista alkoi osa sahata omaan lukuunsa, samoin teettää kala-astioita, kuitenkin yhtiön nimissä. Sitten seurasi vuoden 1957 aikana kala-astiateollisuudelle uusi kilpailutilanne. Nimittäin *peltiastiat* tulivat markkinoille ja korkea liikevaihtovero, joka oli 25% myyntihinnasta teki sen, että kala-astiateollisuus alkoi hiljetä. Kun sitten vielä tulivat muoviasiat, alkoi kala-astiateollisuuden vääjäämätön kuolema.

Pienet 1, 2 ja 4 litran astiat olivat silti kysyttyjä. Vaikka puuastia oli peltiä ja muovia parempi säilytysastia kalalle sen valmistuskustannukset tulivat liian kalliiksi, että astioiden valmistus tuli kannattamattomaksi.

Vuosina 1957-1958 sahasi ja teetti Lauri Salmi omaan lukuunsa vielä kala-astioita. Urho Salmi sahasi ja teetti astioita vuodesta 1958 alkaen vielä aina kala-astiateollisuuden loppumiseen saakka eli vuoteen 1962 saakka. Silloin voidaan sanoa kala-astiateollisuuden päättyneen.

Yhtiön toiseksi suurin osakas jätti yhtiön vuonna 1949 myyden osakkeensa J.A. Salmelle. Vuonna 1950 jätti yhtiön Toivo Lehtinen ryhtyen itse omaan liiketoimintaansa rakentamalla Alakylään puutyöverstaansa.

Ja lopuksi: J.A. Salmea voidaan kuvata kala-astiateollisuuden suurimmaksi henkilöahmoksi. Hän oli viisas ja tarmokas liikemies. Hän auttoi takauksillaan myös monia yksityisiä ihmisiä, jotka olivat taloudellisessa ahdingossa, mutta piti myös huolen siitä, ettei koskaan hän takauksillaan hävinnyt. J.A. Salmesta voidaan sanoa, että hän oli kala-astiateollisuuden teknillinen kehittäjä ja että hänen luomansa teollisuustuotanto oli aikoinaan pohjoismaiden suurin. Salmen työsarka alallaan oli 66 vuotta eli pisin kaikista Sahaus ja sen yhteydessä kala-astiateollisuus olivat tuottoisia vuosia yhtiölle”.

J.A. Salmi rakensi uuden verstaan, pyttytehtaan vuonna 1902 Mangsvassalle. Sitä laajennettiin jo parin vuoden kuluttua. Vuonna 1918 rakennettiin saha, joka jo kahden viikon kuluttua paloi 16.3.1919. Mutta uusi rakennettiin tilalle. Sinne asennettiin myöhemmin kaksi Karhulan pikaraamia, jolloin sahausmäärä nousi 1.600 standardiin vuodessa. Puuastioiden tuotantokyky kohosi jopa 30.000 kpl kuukaudessa. Tämäkin tuotantolaitos paloi vuonna 1938. Salmi siirsi saha- ja astiatehtaansa lähemmäksi satamaa Krakanokkaan, aivan meren läheisyyteen.

Vanteiden vuolijoiden ammattikunta: He olivat oman aikansa arvostettuja ammattimiehiä.

Kuinka moni muistaa tai tietää, että Merikarvialle tuli kala-astiateollisuuden mukana oma itsenäinen ammattikunta eli vöiden vuolijat.

Professori Arvo Salo riimittelee taitavasti pyttyräpissään:

”Pajukotkin nousivat

aikamoiseen hintaan:

niistä saatiin vöitä niitten

kimpipyttyin pintaan.

Pikkupojat ravasivat

metsässä ja suolla:

sieltä saattoi etevästi

”keppejä” vuolla.

Niitä ei tarvinnu

pestä eikä valkaista,

riitti kun osasi ne

keskeltä halkaista”

J.A. Salmi omisti Väinämöinen- nimisen kaljaasin, jonka hän osti Juho Antton Viikilältä vuoden 1925 tienoilla. Viikilä teetätti kaljaasin lähinnä halkojen kuljetusta varten Pohjarannalta Varvinrannassa noin vuonna 1920. Viikilä kuljetti halkoja ja voita sekä toi suola Merikarvia- Ahvenanmaa-Tukholmareitillä, kunnes halkojen vienti tyrehtyi. J.A. Salmi alkoi puolestaan kuljettaa Väinämöisellä samoja reittejä käyttäen kala-astioita. Ylläolevassa kuvassa kaljaasin kyljille on pyttyjä varten sijoitettu ns. turvakaiteet. Kaljaasi oli 13 metrin pituinen. Aluksen kuljettajana oli ainakin Viljo Vuorinen ja häntä ennen Venho. Kaljaasin rautaosat taottiin Viikilän pajassa. Juha Viikilä muistaa harjoitelleensa soutamista Väinämöisen kotonaan säilyneellä tasaperäisellä pelastusveneellä. Matti Viikilän kesämökin maalta löytyi Väinämöisen takonauloja, jotka ovat arvokkaina muistoesineinä tallella. Kuvassa vasemmalla on Merimaan suolaamo. Vielä kuvassa on vasemmalla Merimaan suolaamon. Kuvassa vene on nykyisen Elias ja Sirkka Sannan kalaliikkeen laiturissa. Juha Viikilä arveli, että tämä kaljaasi tuhoutui Köörtilän vesillä.

Vöiden vuolijoita ja pajuokeppien hankkijoita oli Merikarvialla yli 100 henkilöä, jotka pääasiassa saivat siitä perheelleen toimeentulonsa.

Vakituksia vöiden vuolijoita oli useita kymmeniä. Heistä mainitsen ”Kuvaskankaan porukan”, jossa kuuluja vuolijoita olivat ”keppikuningas” Mauri Rajala sekä Urho Varhila ja Viljam Virta. Varhilalla oli myös Vaasassa saakka oma vöiden vuolintakeskus. Rajalalla ja Varhilalla oli omia alihankkijoitakin jopa pitäjän ulkopuolella. Pajuvyön valmistus oli tärkeä, paljon työtä antava ja monelle myös sivuammatti. Vöitä tehtiin monessa kotisaunassa. Suolla ja tien sekä niittyjen varsilla kasvavat pajut olivat tärkeää raaka-ainetta. Pajua tarvittiin hakea pitäjän ulkopuoleltakin, kun Urho Salmen laskelmien mukaan pajuvöitäkkaikkiaan käytettiin puuastioihin yhteensä arviota 100 vuolijan tekemät 100 miljoonaa kappaletta. Yksi vuolija valmisti päivässä keskimäärin 400 vöitä. Se antoi työtä ja toimintaa tuon ajan ihmisille sekä elannon.

Jännää tänään on todeta, että viime vuosina paju on taas muodissa, kun maassamme on pajutiloja, jotka kasvattavat pajulajeja ja tekevät niistä käsityönä monenlaisia upeita tuotteita.

Jotenkin on harmillista, ettei Merikarvialla osattu löytää pajun käytölle eikä puuastioille uutta korvaavaa tuotetta. Tänä päivänä näyttäisi metallialan yrityksiä olevan kunnassamme paljon ja muovillakin on osaajansa, jotka heijastavat uudenlaista tämän ajan yrittämisen taitoa.

Palaan vielä sen verran Urho Salmen tilastoihin, että täydennän aiempia matkakertomuksiani kertomalla, että Antti Huhtinen valmisti Huhtisen verstaassaan kaikkiaan kahdessa vuodessa 25.000kpl pyttyjä, joihin käytettiin 1.000 miestyöpäivää. Vihtori Vuorela valmisti niitä 15 vuoden aikana kotonaan pirtissään perheväkineen 45.000kpl käsityönä. Tarveaineet hän hankki monen muun tavoin Kalkutan sahalta.

Merikarvialla kala-astioiden tarpeen oivalsi ensimmäiseksi Honkajoelta Vihtori Näsin palvelukseen tullut Paul Vuorenmaa e. Lindberg, s. 1857, kuoli 1949. Vuorenmaa oli kotipitäjässään tottunut kaikenlaisten talousastioiden tekoon, kuten saavien, lihatiinujen ja ämpäreiden tekoon. Näsin palveluksessa, vähän niin kuin isäntärenkinä ollessaan hän huolehti kaikista tilan maatalousvälineistä, samoin kuin talousastioiden teosta. Avioituttuaan Merikarvialla hän rakensi oman rakennuksen paikalle, missä se vieläkin sijaitsee, talon omistaa nykyisin Terttu Hurtola. Talossa oli Isotupa eli pirtti, keittiö ja perällä kaksi kamaria. Se noudatti sen ajan rakennustyyliä. Talousrakennuksista mainittakoon sauna, sen eteinen, navetta, talli, aitta ja puuvaja. Talon saunassa 1890 alkoi ilmestyä ensimmäiset kala-astiat:

nelikot, jotka vetivät 30litraa. Vaimo oli tällöin mukana kimpilautoja höyläämässä, sillä niiden höyläykseen tarvittiin kaksi henkeä, toinen työnsi höylän tapeista eli sarvista, toinen veti höylän toisessa päässä olevista tapeista. Näin höylättiin alkuaikoina, niin kimpi- kuin pohja- ja kansiaaineetkin. Työ oli tietenkin hidasta ja raskasta, sen saattaa arvatakin, mutta parempia keksintöjä ei vielä siihen mennessä ollut saavutettu. Paikkakunnalle kuitenkin oli tullut jo aiemmin kertomani puuseppä Virtanen, joka mm. höyläsi Merikarvian kirkon rakennusaineet. Vuorenmaa oli ollut hänellä työssä aina oman työnsä väliaikoina. Täällä Virtasen liikkeessä Vuorenmaa ilmeisesti höyläytti kimpilautansa. Vuorenmaan kerrotaan usein kirkosta tullessaan maininneen, että tulipa taas katselleensa omien kätensä töitä kirkkorakennuksessa. Kuten yleisesti tiedettiin: paras raaka-aine kala-astioille oli kuusilauta. Se ei läpäise suolavettä eikä sinistytä astiaa ja hyvin hoidettuna se kestää vuosikymmeniä. Paikkakuntamme metsät olivat kuusivaltaisia. Ostamistaan metsistä sahautti Vuorenmaa laudat aluksi Österbyn ja J. Uudentalon omistamassa vesirattasahassa, joka kulki nimellä Alinen saha, rakennettu 1874. Vesirattaan läpimenevän akselin kummassakin päässä oli kampi, joka käytti raameja. Sahaa kutsuttiin kaksiraamiseksi. Omistajien erimielisyyksien takia lopetettiin siellä sahaus, mutta sitä ennen sahattiin siellä rakennusaineet uudelle sahalaitokselle, joka sijaitsi Överholman luodossa. Saha kulki nimellä Överholman saha, mutta myöhemmin se sai nimeksi Kalkuttaan saha. Tämä saha oli turbiinikäyttöinen yhdellä puukehyksiin tehdyllä raamilla ja särmäsahalla varustettuna. Tämän sahan omistajat olivat Vihtori Näsi ja Jukka Uusitalo. Tästä sahasta muodostui myöhemmin sinne tulleen höyläkoneen ansiosta osakeyhtiön tapainen laitos, joka antoi monelle uudelle kala-astian tekijälle sysäyksen oman astiateollisuuden yrittäjäksi. Myös Vuorenmaa sahautti ja höylän sinne tultua höyläytti kaiken ostamansa metsäpuun. Laudat karkottiin sahanmäelle kuivumaan talvella ja niiden kuivuttua ne höylättiin ja sitten hevosilla tuotiin kotiin, missä ne useasti vielä jälkikuivattiin nostamalla laudat pystyyn rakennuksien räystäitä vasten pintapuoli eli kourupuoli ylöspäin. Saunan ja pirtin orsilla myös lisäkuivattiin astia-aineita. Kalastuksen yhä lisääntyessä kasvoi myös kala-astioiden tarvekin. Vuorenmaa lisäsi työntekijöiden lukua ja niinpä hänellä oli talvisin 4-5 miestä työssä. Astioita tehtiin jopa tuvan pirtissä. Sauna jäi voiden vuolijoiden paikaksi. Kesällä oli Vuorenmaalla jopa 11 miestä työssä. Astioita tehtiin kaikissa rakennuksissa liiteriä myöten. Vöitä valmistettiin kauniilla ilmalla myös ulkosalla. Ajan kuluessa kasvoi myös Vuorenmaan perheväki. Ensimmäinen poika Pauli syntyi tehtaassa aloitusvuonna 1890. Lähes kahden vuoden väliajoin perheeseen syntyi lisää pyttymiehiä. Seuraava oli Toivo ja kolmas Aatto. Tyttöjä syntyi kaksi, joista nuorin Jenni solmi avioliiton Väinö Hurtolan kanssa ja heille sitten syntyi 8 lasta. Jenni Hurtola kertoi Urho Salmelle lapsuutensa ja nuoruutensa ajoilta isänsä kala-astiateollisuudesta ja siitä, miten he joka ainoa olivat auttamassa isänsä ammattia. Äitinsä kanssa he joutuivat toisinaan höyläämään astioiden pohjia ja kansiaaineita, niitä kun ei aina ollut sahalla ennätetty höylätä. Astioiden kruunaus oli ilman muuta Jennyn ja äidin työtä. On muistettava, että silloin oli jokainen nelikko tai muuta kokoa oleva astia kruunattava. Kruunaus tapahtui siten, että astiat pantiin riviin toinen toisensa viereen kumolleen ja uunissa kuumennetuilla punaisen hehkuvilla kruunausraudoilla sitten poltettiin merkit. Ylin oli kruunausmerkki, Kuninkaan kruunua muistuttava ja sen näköinen polttoleima. Sen alla oli vuosiluku, ja sitä seuraavana oli vaakaustoimistosta saatu numero. Vuorenmaa oli 7 insinööripiirin 2 kruunari. Ensimmäinen oli ammattikruunari Reivonen. Alin polttoleima ilmoitti astian vetävyyden.

Talvella varastoon tehty astiat tuotiin hevospeleillä satamaan, missä Vuorenmaalla oli varastomakasiini. Kerrottakoon vielä, miten kysyttyjä astiat olivat. Ahvenanmaalta, Ålanderit, jahtiseilurit, joista mainittakoon Wikström, Abrahamsson ja Simosson niitä hakivat. He lähettivät jo talvella etumaksua Vuorenmaalle varmistukseksi astiatilauksensa. Tänne tullessaan heillä oli

tuliaisinaan isännälle viinaa ja riikabalsamia. Usein viina kuitenkin loppui, mutta riikabalsamia oli vielä jäljellä. Sanonta usein kuului:” Viin on loppu, mutta balsampulloi ova.” Kauniita saviruukkuiset balsampullot olivat, jotka kelpaisivat vielä nykyajan muistoesineiksi, mikäli niitä löytyisi.

Vuorenmaa pysyi käsiteollisuudelle uskollisena miehenä aina kuolemaansa saakka. Hänen suunnittelemaaan ja teettämiään käsityövälineitä ei ole suurestikaan muutettu eikä paranneltu.

Mainittakoon tässä lisäksi, että Vuorenmaa oli saanut messuilla kaksi kertaa ensimmäisen palkinnon, kultaisen ansiomerkin. Vuorenmaan työskäntä astia-alalla kesti 47 vuotta.

Aalinhaaran rautatie päättyi Krookan satamaan

Yksi Aalinhaaran ratakuva löytyi sekä perämies Martti Harjun että merikapteeni Pentti Kuusisen kotialbumeista. Pentti kertoi radan kulkeneen hänen isänsä suolaamonhoitaja Toivo Kuusisen talon editse kohden Krookan rantaa. Kuvassa etualalla on siis Pentin syntymäkoti, jota tänään ei enää ole ja talousrakennus. Sen takana oli teurastaja Järvisen talo, jonka leski avioitui Lauri Kortosalon kanssa. Sitten talon osti Erkki Ranta, jonka poika Risto kesämökin nykyisin omistaa. Pentin muistaman mukaan ”Krookan persoonan” Alman Franssin talon rakennuksia myös kuvan taka-alalla näkyy. Pentin mukaan rautatie päättyi Varvintien rannanpuolella olleeseen isoon ns. Parkkisuuliin, joka siis sijaitsi ns. Valtaojan eteläpuolella silloisen osuusliike Kansan rantavaraston naapurina. Parkkisuuli oli aivan Rantagallerian vieressä ja se toimi alkuaan pajunkuoren varastosuulina. Pajunkuorta käytettiin nahan parkitsemisessa ja sitä vietiin mm. Venäjälle suuret määrät. Toisten tietämän mukaan rautatie olisi päätynyt ns. valtaojan pohjoispuolelle? Tätä käsitystä puoltaa tämän lehden numerossa 1/1.1.1988 oleva ratakuva vuodelta 1934. Kuvan taustalla on kaksimastoinen kaljaasi.

HAUKKAKALLIO

Esa Peltoniemen nuoruudessa Haukkakalliota kutsuttiin Kotkakallioksi, jossa hänen ikäluokkansa pojat, hän ja Salmelan Mikko sekä Rainer ja Erkki Peltomäki kävivät ”omaa pukssotaansa” ja puiset aseetkin olivat jo järeitä konepistooleja, mutta ”minunaikaiset” puumiekat ja puukiväärit sekä tussarit olivat myös käytössä. Kun nyt olen asunut Haukkakallion vieressä kohta neljäkymmentä vuotta, en ole juurikaan nähnyt kanahaukkoja enkä kyllä kotkiakaan sanotun kallion yllä, varpushaukkoja kylläkin...

Miksi sitten minun nuoruudessani pojat niin halukkaasti leikkivät pukssotaa, niin arvelen meidän sodan aikana syntyneiden poikien omalla tavallamme purkaneen sodan tuomia traumoja. Sitä kuvastaa osaltaan monet maastoon rakennetut maakorsut, joissa oltiin jopa yökausiakin ja siellä myös tehtiin ruokaa mm paikkakunnan perinneruokaa: pollakoita.

Eelis Rairo

Elis ja Kaarina Rairon koti, nykyinen Martti Harjun talo, sijaitsi ennen Veikko ja Aino Karin Urheilu- ja askarteluliikettä. Elis Rairo oli alkuaan Elis Henriksson, mutta hän käänsi ruotsalaisen nimensä Kalevalan 100-vuotisriemuvuonna 1935 Rairoksi. Elis Rairo toimi pitkään Sataman kansakoulun johtokunnassa ja koulun taloudenhoitajana. Kaarina Rairo oli Krookan ensimmäisen kauppiaan Evert Snellmanin tytär. Evert rakennutti tämän talon. Eeloksen poika porilainen koneinsinööri Matti Rairo on vannoutunut Krookan ja Ouran kävijä. Matin tytär Anne Kosma toimii nykyään Merikarvialla apteekkarina. Kerttu Harju kaunisti aina keväisin kesäksi kauniin pihatien kukkasilla. Harjun puoliset ovat molemmat kuolleet.

Veljekset Lauri Henriksson ja Elis Rairo vesille lähdössä Krookan satamasta Ouran saaristoon

Veljekset Eelis Rairo ja Veikko Henriksson lähtevät merelle, taustalla Krookan ranta

Veikko Karin urheiluliike

Karilla oli kauppaansa vastapäätä vielä pyöräkorjaamo, jossa hänellä oli työssä muutama asentaja.

Merikarvia- Siikainen paikallislehdessä oli N:ro16/22.4.1942 ilmoitus: ” Merikarvilaiset huom! Olen korjannut kahdessa korjaamossa pyöriänne jo yli 10 vuoden ajan. Nyt olen perustanut oman korjaamon, johon voitte tutustua tuomalla pyöränne keväthuoltoon. Korjaamo sijaitsee kauppiaan G.A. Lindenin kaupan vieressä.”

Veikko Karilla oli Krookassa purjevene, itse asiassa se oli vähän suurempi soutuveene, jossa oli seili. Hän oli innokas purjehtija. Hänen kohtalonaan oli hukkua, kun hänen purjeveneensä kaatui kalastusmatkalla 29.8.1948 Ouran vesillä. Mukana olleet Paavo Salmela ja Eelis Vuorisalo pelastuivat.

Aino Kari, jonka isän, kauppiaan Aleksanteri Lindenin tapaamme lähempää Krookan ydinalueelta, avioitui sittemmin Selmi Laaksosen kanssa, joka kuorma-autollaan kuljetti kalaa maakuntaan. Hänen autotallinsa oli pitkään vähän pahassa paikassa pystyssä Kallionmäen alueelta maantielle tulemista ajatellen. Nyt sekin on jo purettu ja tontti tasattu.

Heidän pojallaan Mikko Laakosella on huomattavaa yritystoimintaa Raumalla ja Naantalissa. Tytär Marja Rantala e Laaksonen oli pitkään Merikarvialla kansaneläkelaitoksella johtajana. Nykyisin Karin taloa emännöi Veikon tytär Oili Rytönen e. Kari

Kusta Linden oli Viron vapaussodassa

Entistä Rairon taloa vastapäätä on pitkä ja komea punainen yksikerroksinen puurakennus. Siinä Kustaa Linden piti sekatavarakauppaa vuosina 1940-1950 vaihteeseen saakka. Hänen kaupastaan pojanklopit saivat itse tehtyihin tussareihinsa luoteja, vähän laittomasti. Turun yliopiston tutkija Ismo Heervä mainitsee vuoden 1974 tutkimuksessaan Kustaa Lindenillä olleen kauppa 1913-1929, mutta kyllä se sittenkin oli kauemmin toiminnassa

Kustaa Linden toimi nuorena miehenä Meren Pojat- nimisen partiolippukunnan johtajana vähän aikaa ennen kuin hän lähti 16-vuotiaan setäni rakennusmestari Viljo Hakosalon tavoin Viron vapaussotaan vapaaehtoisena. Hän toimi partiolaisten ensimmäisenä ylipäällikkönä 9.8.1917- 6.7.1918. Kustaan isä Gustaf Adolf Linden e. Lindqvist, sukunimi muuttui vv. 1860-1866, syntyi Merikarvialla 5.5.1844 ja hän kuoli 2.12.1908. Hänellä oli Gustaf Adolf, myöhemmin Kustaa Adolf Linden –niminen poika, s. 27.11.1870, joka kuoli Merikarvialla leskenä 12.3.1953. Tämä mies siis on edellä puhumani kauppias Kustaa Linden. Kustaa oli kahdesti naimisissa. Ensimmäinen vaimo Edla Maria Grundsten kuoli 15.4.1921 ja toinen vaimo Amanda Matilda s Järvinen e Munck, kuoli 13.3.1947. Amanda Munck lienee ollut räätäli, kelloseppä H. Munckin tytär, Vären mäen Munkkilasta.

Kauppias Lindenin taloutta hoiti hänen sairautensa aikana sittemmin Uuno Heinon kanssa avioitunut kodinhoitaja, jolle Kustaa testamenttasi kauppatalon tontteineen. Heinojen tyttären perhe onkin hyvin hoitanut tätä taloa. Se on kylän kaunistus tänäänkin.

Kustaan poika, myös Kustaa Adolf, s. 1897 avioitui Impi Haapalan kanssa ja muutti Siikaisten Leväsjoelle. Impi kävi usein tapaamassa isoäitiäni Emilia Hakosaloa, joka oli syntyisin samasta Haapalan talosta. Puuhakas Impi kävi samalla tapaamassa miehensä isää Kustaata Krookassa.

Kauppias Lindenillä oli Kaarle Linden- niminen poika, s.1907, joka muutti nimensä Säilänteeksi. Hän asui nykyisessä Eevi ja Osmo Tähtisen talossa, kuten aiemmin olen kertonut. Säilänne kaatui 15.8.1941. Paljon Kustaita aivan päätä sekoittaen siis tuossa paikassa on elänyt.

Talon oikeassa päädyssä, entisessä Kustaan kaupassa oli myöhemmin Ottilia Rantamäen ja hänen sisarensa kemikalioliike. Kemikalio Ulf & Ranta – nimellä löytyy Kunnan Kuivasta yrityksen liikemainos mm. vuodelta 1947. Täältä kemikalioliikkeestä ostin joulun aikaan äidille jotain käsille hyvää ainetta. Heervän tutkimuksessa mainitaan kemikaliokauppa Ulfves ja Rantamäki perustetun jo vuonna 1925. Heidän kaupassaan on aiemminkin vierailtu tämän matkan ensimmäisen jutun aikana.

Lentäjä Jaakko Ilmari Kalliomäki sai surmansa lento-onnettomuudessa

Karin kauppa vastapäätä alkoi tie Kalliomäen mäelle, joka oli sataman lasten laskettelupaikka ja talvinen urheilukeskus. Siellä asui kunnallisvaikuttaja Juho Jussi Kalliomäki, joka toimi mm. valtuuston varapuheenjohtajana kaikkiaan 13 vuotta, kuten olen kertonut Hanna-kirjassani. Hänen poikansa Jaakko Ilmari Kalliomäki, s. 8.6.1920, kuoli lento-onnettomuudessa 19.2.1946 Ahlaisissa. Merikarvian Lukion ullakkotiloissa on tämän pudonneen lentokoneen peräsimen vakaaja ja Kalliomäen muistotaulu tallennettuna. Kone oli CU-573, Curtins Hawk, U.S.A.

Helmi Vuorinen oli taitava ja vahva metsuri

Nykyisen Mika Pitkäsen asuintalon jälkeen tulee Arvo ja Helmi Vuorisen talo. Helmi oli taitava ja vahva metsuri. Satamassa hänet tunnettiin nimellä Ansio. Nimi johtuu hänen omasta sanomastaan: ”Menen nyt satamaan ansioon eli kärräämään halkoja kaljaasiin”. Muistan vielä hyvin sataman kansakoulua käydessäni eräänä kouluaamuna tapahtuneen sattumuksen. Aivan tien vieressä kasvoi komea omenapuu aivan täynnä herkullisia omenoita. Otin niitä useita kappaleita taskuuni. Kuulin, kun Helmi rauhallisella äänellä lausui: ”Oletko sinä nyt omenavarkaissa”. Kyllä olen, vastasin. Helmi vain jatkoi, ota vain taskut täyteen, kyllä niitä riittää. Vähän kuitenkin nolotti... mutta ei nauriin varastakaan hirtetä, sen opin myöhemmin lakia lukiessani.

Vuorisen talon piha-alueelle valmistui muutama vuosi sitten uusi omakotitalo entisen krookkalaisen Seppo Lindenin tyttäreille.

Arvo ja Helmi Vuorisen talo on tänäänkin entisellä paikallaan. Kertomani omenapuu oli vasemman ikkunan edessä ja sen yksi ikkuna oli avattavissa. Taloa kutsutaan ”Hempulaksi”.

Viljo Vuorinen oli myös teurastaja, tässä hän ja iso sonni. Keitähän muita kuvassa on.

Viljo Vuorinen

Vuorisen Yritys-alus

Viljo Vuorinen oli Arvon poika. Vuorisen talo oli aivan satamatien vieressä.

Aini Vuorisen talo on Salmen Laurin tienhaarasta seuraava talo satamaan mentäessä. Kova metsurinainen tämä Aini oli. Muistan sataman kansakoulua käydessäni eräänä kouluaamuna tapahtuneen sattumuksen. Aivan tien vieressä kasvoi komea omenapuu aivan täynnä herkullisia omenoita. Otin niitä useita kappaleita taskuuni. Kuulin, kun Aini rauhallisella äänellä lausui:” Oletko sinä nyt omenavarkaissa”. Kyllä olen, vastasin. Aini vain jatkoi, ota vain taskut täyteen, kyllä niitä riittää. En sen jälkeen ole ollut omenavarkaissa.

Vuorisen talon piha-alueelle valmistui uusi omakotitalo Seppo Lindenin tyttäreille.

Rairon koti, nykyinen perämies Martti Harjun ja puolisonsa Kerttu os. Kalaranta, perheen omistama talo Kesävaara, RN:o 1:57 nimisellä tilalla. Tila ja talo tuli heidän omistukseensa vuonna 1965. Molemmat ovat jo kuolleet. Kerttu laitto eläessään aina hienon orvokki- ja kukkapenkin tulotien varteen ohikulkijoidenkin ihalitaviaksi. Tämän talon takensi alun perin kauppias Evert Snellman. Talossa asui pitkään myös Elis Rairon perheväki.

Veikko ja Aino Karin urheilu- ja askarteluliike sijaitsi tien oikealla puolella. Talo on edelleen paikallaan. Sitä vastapäätä Veikko Kari piti pyöräkorjaamo. Veikko Karilla oli Krookassa purjevene, itse asiassa soutuvene, jossa oli seili. Hän oli innokas purjehtija. Hänen kohtalonaan oli hukkuu, kun hänen purjeveneensä kaatui kalastusmatkalla 29.8.1948 Ouran vesillä. Mukana olleet Paavo Salmela ja Eelis Vuorisalo pelastuivat.

Aino avioitui sittemmin Viljo Laaksosen kanssa. Heidän pojallaan Mikko Laaksosella on huomattava liikeyritys Raumalla. Mikon veli Marja Rantala e Laaksonen oli pitkään Merikarvialla kansaneläkelaitoksella johtajana.

Kusta Linden ja hänen kauppansa

Karin kauppaa vastapäätä on vieläkin paikallaan pitkä punainen yksikerroksinen puurakennus. Siinä Kustaa Linden piti kauppaa. Hän toimi nuorena miehenä Meren Pojat- nimisen partiolippukunnan johtajana vähän aikaa ennen kuin hän lähti Viron vapaussotaan vapaaehtoisena. Talon toisessa päässä oli Ottilia Rantamäen kemikalioliike. Kemikalio Ulf & Ranta –nimellä löytyy ”Kunnan Kuivasta” yrityksen liikemainos mm. vuodelta 1947.

Aivan Karin kaupan vieritse johti tie Sataman kansakoululle, ”oman nuoruuteni ensimmäiseen opinahjoon”. Koulua vastapäätä asui Merikarvian ehkä vaikuttavin kunnanvaltuutettu Hanna Alho, entinen Fredman. Hannasta olen kertonut samannimisessä kirjassani. Sataman kansakoulun omisti jonkun aikaa hypnotisoija Oliwer Hawk, Erkki Hakasalo, joka piti siellä hypnotisointinäytöksiä ja paikkakunnalla kuuluja kurpitsajuhlia, joissa sain itsekin olla mukana. Hakasalo, joka ei ole minulle mitään sukua, myi kunnan hintaan myös koulun pihassa itse kasvattamiaan Terijoen salavia.

Huutaa niin ko Krookav varekset

Jaakko Mäkisen talo sijaitsee entisellä Santolan tilan maalla ns. Murppulanmäellä. Tänne Jaakko ja Ritva rakensivat kotinsa. Jaakko oli kasvattilapsena Santolassa isänsä kaaduttua sodassa. Jaakko on osallistunut paikkakunnan urheiluelämäänsä monipuolisesti. Parhaiten hän taisi menestyä pitkän matkojen juoksussa ja hiihdossa mm Pirkan hiihdossa. Hän aloitti Mars- seurassa ja jatkoi myöhemmin ansiokasta työtä urheilun parissa vaimonsa kanssa Innon ja MePan riveissä. Jaakko on aina ollut pidetty mies tarmokkuutensa ja aktiivisuutensa vuoksi. Tällä kauniilla mäellä Jaakko ja vaimonsa ovat kasvattaneet upean lapsijoukon, minkä lisäksi moni lapsi on saanut päivähoitopaikan heidän luonaan. Muistan vielä hyvin, kun Jaakko lähti Alisen ja Hakosalon poikien kanssa hakemaan Aliselle joulukuusta nykyisen Paavilaisen tontin alueelta. Jaska oli silloin sotaväestä lomalla ja intoa piukassa, kun pääsi meille nuoremmille pojille kertomaan, kuinka hän saa ampua ”oikeilla panoksilla” sotaharjoituksissa. Myöhemmin minulle selvisi, että näin ammuttiin vain ”räkäpäitä”.

Joulukuusen hakuretki oli sikäli meille järkyttävä retki, että Jaska löi kirveellä ammottavan haavan jalkaansa. Kuljetimme hänet raahaamalla ja lunta haavaan laittaen Aliselle, josta hänet kuljetettiin sairaalaan. Jaska, taitaa olla arpi jalassa muistona siitä joulusta!

Santolassa asui pitkään ”postineitinä” paremmin tunnettu Aini Santola, joka nyt iäkkäänä asuu Kiilarinteellä yli 90-vuotiaana. Ainilla oli tapana järjestää meille oppikouluikäisille lapsille tietokilpailuita, kun heillä Santolassa oli yhteiskoulua käyviä oppilaita kortteerissa. Rehtori Kauko Välimaa muistaa, kun hän köörtäläläisenä yhteiskoululaisena oli siellä kortteerissa, että tietokilpailuja pidettiin Ainin johdolla. Itse muistan, että näissä tietokilpailuissa aina hyvin menestyi nyt jo eläkkeellä oleva opettaja Sulevi Aalto. Aini piti tietoisuuksiaan myös sisarensa kotona Vassan Alisella, jossa myös Vassan nuoret olivat mukana. Ainilla oli jonkinlainen visailukirja, josta hän kysymyksiä esitti. Silloin ei vielä televisiovisailuja ollut keksitty eikä tv:täkään.

Lauri ja Helvi Alisen häitä juhlittiin Santolan pihassa.

Lauri ja Helvi

Alisen häät vietettiin vuonna 1942 Santolan pihapiirissä. Huomaatko mukana on myös A tall men eli Väinö Myllyrinnekin.

Sitten he rakensivat Vassalle oman kodin joka nykyisinkin on suvun omistuksessa. Lauri kirvesmiehenä halusi pitää pihansa ja rakennuksensa aina tiptop-kunnossa – polttopuutkin olivat prikulleen suorassa ja aina tämmässä.

Lisäksi Lauri esti tielaitoksen kaatamasta tien varrelta upeaa mäntyä tontiltaan, jossa se edelleenkin ylpeänä ja komeana kasvaa.

Nelly Amanda Peltomäen, s. 6.5.1919, k. 22.12.1992 ja Eino Johannes Peltomäen, s. 9.9.1908, k.19.5.1973, talo, jonka lähellä asuvan Jaakko Mäkisen tyttären Johannan Haukijärven perhe, on hienosti entisöinyt ja peruskorjannut kodikseen, seisoo upealla mäkirinteellä heti Mäkisen talon vieressä.

Peltomäen talon paikalla sijaitsi aikoinaan talo, josta Sinikka Seviolla on olemassa kuva vuodelta 1902. Talo oli mm. Eemeli E. Nordlundin syntymäkoti. Hän toimi täällä ollessaan Merikarvian Nuorisoseurassa ollen sen yksi aktiivisimmista jäsenistä. Aili ja E. Nordlundilla oli Uolevi ja Tauno Noterma nimiset pojat. Merikarvialla asuessaa E.E. Nordlund valokuvasi Merikarvian keskustaa, joita kuvia on jäljellä melkoisen runsaasti. Hänen kuviensa näyttely olisi ehdottomasti saatava toimeksi.

Sitä vastapäätä on ylimerivartija Tauno Salmin omistama mökki, jonka hän osti vuonna 1999. Maantienleventämisen ja nostamisen johdosta mökki on tänään aivan kauppatiessä kiinni ja sitä alempana. Tämä hirsirunkoinen talo on jo 1800-luvun lopulla siihen paikkaan rakennettu ja sillä on mielenkiintoinen historia: se toimi alkuaan, silloin kun Krookan satama oli todellisessa voimassaan, satamatyöläisnaisten asuntona. Tuosta ajasta talossa muistetaan olleen mm tupakanpolttoon tarkoitettuja pitkävartisia piippuja, joita enää ei ole olemassa, mikä on sääli. Talossa asui aikoinaan myös Unto Majan perheväki, kunnes he muuttivat Vassalle taloon, jonka paikalle on nyttemmin uusi K-kauppa.

Sittemmin talo siirtyi Leo ja Hilda Salmen viisilapsisen perheen omistukseen vuonna 1951, jonne he muuttivat Salmen sahan Kolhoosista. Leo oli ammattikalastaja. Sittemmin pihapiiriin rakennettiin toinenkin asuinrakennus, jossa Tauno Salmi nykyisin asustelee.

Toukon mielestä Satamanseutu on vuosikymmenten aikana paljon muuttunut. Snellmanin, Kaipaisen ja monet muutkin kalansuolaamot saivat siirtyä pois. Mutta sahat työllistivät. Isot höyrylaivat ja pienemmät alukset loivat satamasta toiminnallisen ja työtä antavan paikan. Touko muistaa sen ajan, kun puisia laivoja ja proomuja tehtiin Krookan rannoilla varveissa. Krookassa asuvat olivat hyvin tuttuja toisilleen, silti jotkut tunnettiin muita paremmin. Yksi tällainen Toukon mieleen on erityisesti jäänyt: Pläkki-Tommi, joka teki pläkki- eli peltitöitä pihan perällä olevassa vajassaan. Tommin kuoltua hänen leskensä Hulda Koivumäki myi talon Toukon vanhemmille Martta ja Uuno Salmelle vuonna 1936. Isä ja äiti kasvattivat siinä seitsemän lastaan ja navetassa pienen karjan ja puutarhassa sen tuotteita. Kalastuksen lisäksi sahat antoivat työtä, niin että toimeen tultiin.

Sen ajan ihmisiä ei paljon tarvinnut kylään käskeä. Naapurit sen kuin vain tupsahtivat sisään ilman asiaakin. Myös kökkiä eli talkoita järjestettiin usein. Meillekin tuli kökkäväkeä karstojen, kruplien, rukkien ja vyyhdinpuiden kanssa. Näin naisväki sai yhden illan aikana isot kopalliset villaa langaksi. Kökkäväki sai talon tarjoamat pullakahvit, ja kova puheensorina osoitti, että kökkäillä oli hauskaakin, Touko muistelee.

Eivätkä krookkalaiset miehetkään kökkätouhuissa naisille hävinneet. He kokoontuivat keväisin toistensa rantoihin veneenlaskutalkoisiin, ja sama toistui syksyllä, kun veneet nostettiin talviteloilleen. Myös huulenheitto sujui silloin naisten malliin. Verkkovapeille voitiin joskus jäädä loikoilemaan ja kertomaan kalajuttuja. Erityisesti Touko Salmi muistaa Gösta Jokisalon, joka sai miehet nauramaan vitseilleen ja Ilmari Arviolan eli Imman, jonka sanonnat olivat tuttuja ja usein toistettuja, esimerkiksi: ” Ei vahinko tul kello kaulas. Mutta mulle se tuli, ko mä Kouhin yövahtina putosin kello kaulas meree” tai ” Sammu ko Imman piippu”, kesken polton veteen pudonnut piippu oli sammunut, ja siitä syntyi krookkalaisten käyttämä sanonta. Toukon mieleen on myös jäänyt Leo-setänsä usein käyttämä sanonta 50 vuoden takaa: ”Souda, souda, ny on tyven aika.”

Touko Salmen lapsuuden muistoihin kuuluu ehdottomasti aamuinen rantakala. Naiset olivat jo illalla kuorineet perunat valmiiksi odottamaan kotirantaan saapuvia kalapaatteja. Tuoretta silakkaa perattiin perunoitten päälle isoon rautapataan, vettä ja suolaa lisättiin ja annos sai kiehua hiljaisella tulella 3-4 tuntia. Keiton kypsymisen aikana verkot puhdistettiin ja vietiin vapeille kuivumaan. Sitten haettiin kotoa lapset syömään ja rannalle osuneet kalanostajatkin kutsuttiin yhteiselle aterialle. Tämä oli sitä kalastajien kaipaamaa vapaata rantaelämää. Se oli myös kiitoshetki yön saaliista ja iloa siitä, että Taivaan Isä oli varjellut meren vaaroilta ja johdattanut onnellisesti kotisatamaan.

Touko Salmen suvussa on kalastettu kahdensadan vuoden ajan ja hän itse oli kalastaja kuudennessa polvessa. Se lisäksi hänen sukulaisiaan on toiminut luotseina, hylkeenpyytäjinä, lastaajina ja kalanpyydysten tekijöinä. Kalastus Krookan rannoilla on vuosikymmenten aikana mennyt alaspäin ja kalastajien poikien on täytynyt jättää kauniit rannat ja lähteä tienaamaan leipänsä muualta. Niin teki Touko Salmikin, mutta eläkepäivillään hän on päässyt jälleen krookkalaiseksi.

Kulosaaren talon takana oli Mikki ja Irja Hyrskylahden asuintalo ja Mikon verstaas. Mikko toimi ja tunnettiin paikkakunnalla putkialan ammattilaisena. Tätä paikkaa on aiemmin kutsuttu Kilpiseksi. Hyrskylahdet ostivat talon linja-auton kuljettaja Veikko Soinilta ja tämän vaimolta Tuovilta vuonna 1956.

Kulosaarta vastapäätä oli pitkä keltainen asuintalo, jota kutsuttiin Elon taloksi. Siinä ovat asuneet mm. poliisit Väkinen ja Valtteri Alen. Tontilla oli myös J.A. Salmen ostama suuri navettarakennus, joka oli täynnä astiapuuteollisuudessa tarvittavia pajuvaranneaihoita. Tällä paikalla Salmet tekivät sahaansa palon jälkeen mm. Viroon tilattuja pyttyjä. Urho ja vaimonsa Vieno Salmi pitivät ruokakauppaa tontilla. Salmien komeat tyttäret Liisa ja Riitta toimivat puotipuksuina aika ajoin. Tällä tontilla piti jonkin aikaa Eranka autokorjaamo ja Lauri Länne-mäki autoverstaas, nykyisin tontilla on Matti Länne-mäen autokorjaamo.

Saaren talossa, myöhemmin Valtteri ja Lahja Alenin koti, oli kauppa 1920-luvulla, kuten oli laita melkein joka satamantien taloissa. Nykyisin talon omistaa Stryni Oy:n toimitusjohtaja Piironen.

Kustaa Linden ja Viljo Hakosalo osallistuivat Viron vapaussotaan

Viljo Hakosalo oli lähettinä Viron vapaussodassa 1919. Merikarvialaisia siis oli auttamassa Viron kansaa

Rakennusmestari Viljo Hakosalo toimi nuorena myös Ahlströmin autonkuljettajana Noormarkussa